

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

10
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1926:29
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

ANGÅENDE

STATSBIDRAG FÖR TORRLÄGGNING AV MARK
I ÄNDAMÅL AV SKOGBÖRD M. M.

AVGIVET DEN 26 NOVEMBER 1926

S T O C K H O L M

1 9 2 6

Statens offentliga utredningar 1926

Kronologisk förteckning

1. Utredning rörande lagstiftningen om arbetstidens begränsning i vissa främmande länder av John Nordlin jämte uppgifter angående arbetstiden i vissa länder, som sakna allmän lagstiftning rörande arbetstidens begränsning, sammanställda inom socialstyrelsen. Bihang 2 till socialstyrelsens den 2 november 1925 avgivna betänkande med förslag till reviderad lag om arbetarskydd. Norstedt. (4). 211 s. **S.**
2. Betänkande angående de icke rättsbildade domsagobiträdenas avlöningsförhållanden och anställningsvillkor. Norstedt. 32 s. **Ju.**
3. 1921 års pensionskommittés betänkande. 7. Betänkande med nytt förslag till militär tjänstepensionslag. Idun. 51 s. **Fö.**
4. Postverket. Kort översikt av dess historia, rörelse och organisation. Av M. Marcus. Tiden. (8). 68 s. **Fl.**
5. Utredning angående det svenska skolväsendets organisation. Norstedt. vij. 462, 151 s. **E.**
6. P. M. angående tätare tingssammanträden i häradsrätterna. Norstedt. 28 s. **Ju.**
7. Betänkande och förslag, avgivet den 12 maj 1926 av de jämlikt kungl. brev den 18 juni 1925 tillkallade sakkunniga för förenkling av förvaltningsorganisationen vid arméns högre och lägre truppförband. Norstedt. vij. 222 s. **Fö.**
8. Betänkande med förslag till lag om ändrad lydelse av vissa delar av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom. Norstedt. 346 s. **Ju.**
9. Betänkande med förslag till lag om behandling av vissa arbetsvilliga och samhällsvärdiga m. fl. författningar. Norstedt. x. 184 s. **S.**
10. Betänkande med förslag angående gymnastiska centralinstitutets verksamhet och därmed sammanhängande frågor. Norstedt. vij. 141 s. **E.**
11. Betänkande och förslag till förenkling av organisation och förvaltning å flottans stationer och varv samt örlogsdepån i Göteborg. Del 1. Flottans varv. Beckman. 143 s. **Fö.**
12. Förslag till handbok för svenska kyrkan. Uppsala, Almqvist & Wiksell. xij. 402 s. **E.**
13. Normalbestämmelser för leverans och provning av cement (cementbestämmelser) samt för byggnadsverk av betong och armerad betong (betongbestämmelser), andra upplagan jämte tilläggsbestämmelser. Norstedt. 44 s. **K.**
14. Tilläggsbestämmelser (tillägg nr 1) till de den 27 mars 1924 fastställda normalbestämmelser för leverans och provning av cement (cementbestämmelser). Särtryck ur 1926:13. Norstedt. 2 s. **K.**
15. Betänkande med förslag till lag angående uppskikt av vissa jordbruk. Norstedt. (2). 72 s. **Ju.**
16. Betänkande och förslag angående ordnandet av bostadsförhållandena i Göteborg. Göteborg. Husetidningen. vij. 90 s. 15 pl. **K.**
17. Betänkande med förslag till lag angående åtgärder mot dryckenskap och fylleri. Idun. iv. 1155 s. **Ju.**
18. Betänkande angående beskattning av inländska judiska personers inkomst och förmögenhet. Marcus. 136 s. **Fl.**
19. Betänkande och förslag till förenkling av organisation och förvaltning å flottans stationer och varv samt örlogsdepån i Göteborg. Del 2. Flottans stationer utom varven. Beckman. 116 s. 1 pl. tab. **Fl.**
20. Betänkande angående ändringar i hovrätternas organisation, arbetssätt och löneförhållanden m. m. Marcus. 203 sid. **Ju.**
21. Utlåtande med förslag angående statsbidrag till odling och betesförbättring å ofullständiga jordbruksmark. Thule. 35 s. **Jo.**
22. Betänkande rörande den ekonomiska försvärsberedskapens organisation. Beckman. 39 s. **Fö.**
23. Ingenjör N. Ekwalls utredningar. 5. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygd inom Stockholms län. Beckman. 29 s. 2 kart. **Jo.**
24. Ingenjör N. Ekwalls utredningar. 6. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygd inom Uppsala län. Beckman. 21 s. 2 kart. **Jo.**
25. Ingenjör N. Ekwalls utredningar. 7. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygd inom Södermanlands län. Beckman. 24 s. 2 kart. **Jo.**
26. Ingenjör N. Ekwalls utredningar. 8. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygd inom Göteborgs och Bohus län. Beckman. 21 s. 2 kart. **Jo.**
27. Ingenjör N. Ekwalls utredningar. 9. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygd inom Älvsborgs län. Beckman. 37 s. 2 kart. **Jo.**
28. Ingenjör N. Ekwalls utredningar. 10. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygd inom Skaraborgs län. Beckman. 37 s. 2 kart. **Jo.**
29. Betänkande angående statsbidrag för torrläggning av mark i ändamål av skogsbröd m. m. Marcus. 86 s. 2 kart. **Jo.**

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra inbegynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **J.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre ordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1926:29
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

ANGÅENDE

STATSBIDRAG FÖR TORRLÄGGNING AV MARK
I ÄNDAMÅL AV SKOGBÖRD M. M.

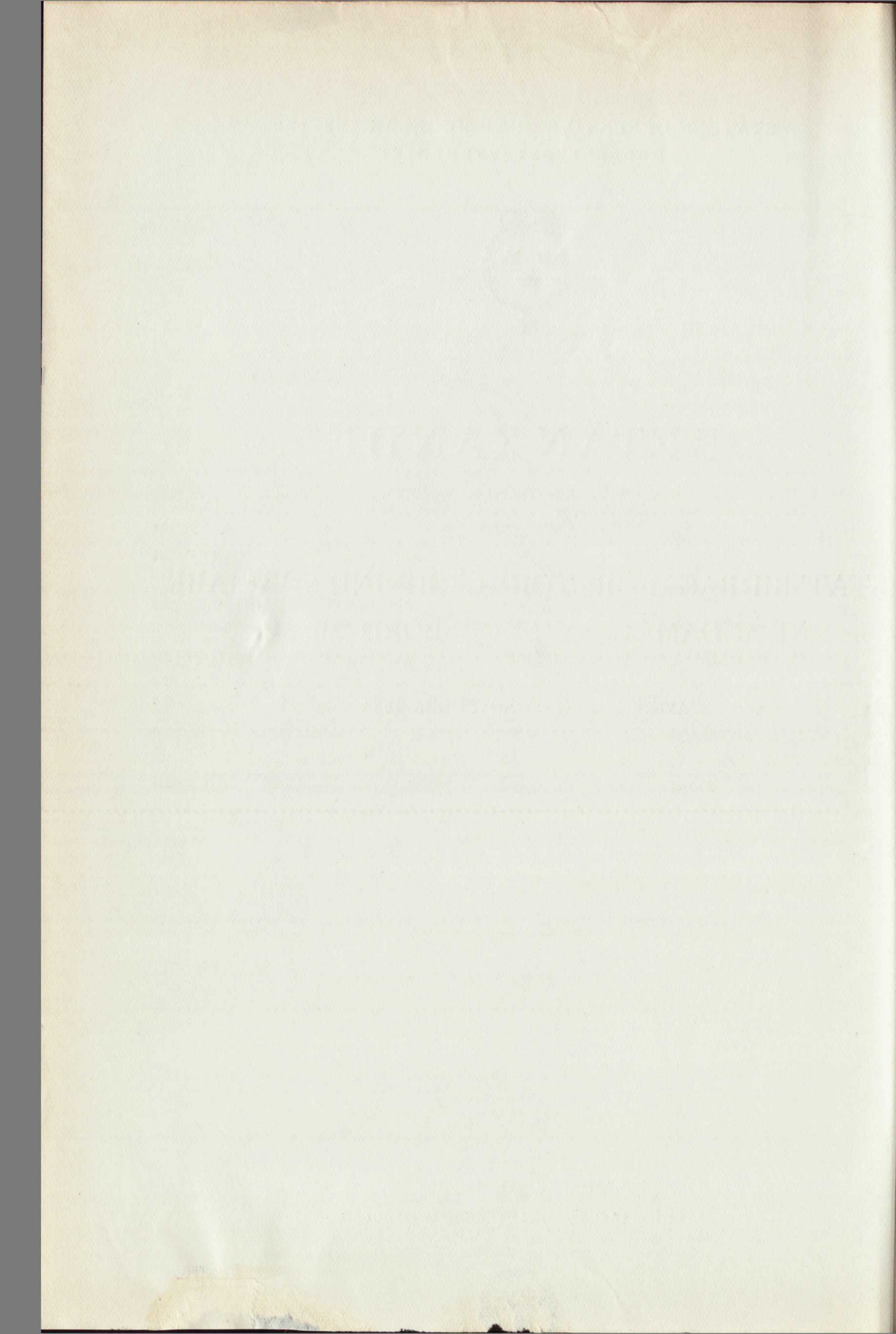
AVGIVET DEN 26 NOVEMBER 1926

STOCKHOLM 1926

ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Till herr statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet.

De av herr statsrådet jämlikt nådigt bemyndigande den 23 sistlidne september tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning, huruvida och på vad sätt staten bör, utöver vad nu äger rum, lämna bidrag för utdikning av sådana, enskilda tillhöriga försumpade marker, som kunna göras tjänliga för skogsbörd, få härmed vördsamt överlämna sitt i ämnet utarbetade betänkande.

Vid avfattandet av de avdelningar av betänkandet, som bära rubrikerna: Olika torvmarkstyper; Om de naturliga förutsättningarna att utnyttja impedimentartade torvmarker för skogsbörd; Några exempel på skogsproduktionsförmågan hos avdikade torvmarker samt Om dikningens räntabilitet, hava de sakkunniga haft förmånen åtnjuta medverkan av biträdande sekreteraren hos skogsvårdsstyrelsernas förbunds centralråd, extra jägmästaren Erik Lundh samt assistenten vid statens skogsförsöksanstalt, filosofie doktorn Carl Malmström.

Stockholm den 26 november 1926.

AXEL MÖRNER.

WILHELM LOTHIGIUS.

THOR SJÖFORS.

De sakkunnigas uppdrag.

I skrivelse den 8 maj 1926 nr 174, har riksdagen med anledning av tre inom riksdagen väckta motioner anhållit om utredning, huruvida och på vad sätt staten borde, utöver vad nu ägde rum, lämna bidrag för utdikning av sådana, enskilda tillhöriga vattensjuka marker, som kunde göras tjänliga för skogsbörd.

Över riksdagens förevarande skrivelse hava infordrade yttranden avgivits dels av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund och dels av länsstyrelser, skogsvårdsstyrelser och hushållningssällskapens förvaltningsutskott. I de avgivna yttrandena har den av riksdagen begärda utredningen enhälligt tillstyrkts.

Vid anmälan den 23 september 1926 av omförmälda riksdagsskrivelse anförde statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet bl. a. följande:

»Såväl av riksskogstaxeringsnämndens utredningar som av de i ärendet avgivna yttrandena framgår, att inom flertalet av rikets län försumpad mark, som genom utdikning kan göras tjänlig till skogsbörd, förekommer i betydande omfattning. Särskilt är detta fallet inom de norra och småländska länen. Innehållet i yttrandena giver även vid handen, att erforderlig utdikning av berörda marker i många fall torde kunna utföras utan större svårighet och sålunda för jämförelsevis ringa kostnad.

För utdikning av här avsedd mark utgår för närvarande understöd dels från de av skogsvårdsstyrelserna förvaltrade skogsvårdskassorna, vilka kassor bildas av medel, som inflyta genom skogsvårdsavgifterna samt bidrag från det under nionde huvudtiteln uppförda anslaget till skogsvårdens befrämjande, och dels, vad angår Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker samt Särna och Idre socknar av Kopparbergs län med flera områden, från anslaget för främjande av skogsvård å enskildas skogar inom samma områden. Den medelstillgång, som står skogsvårdsstyrelserna till buds, har emellertid på flera håll visat sig knappt tillmätt även för ändamål, som ligga styrelsernas huvuduppgifter närmare än beredandet av understöd åt enskilda till utvidgning av redan innehavande produktiva skogsmarker. Vad angår sistberörda anslag torde det belopp, varmed detsamma utgår, vara alltför otillräckligt för att inom de vidsträckta trakter, för vilka detsamma är avsett, kunna få någon mera avsevärd betydelse för nu ifrågavarande skogsvårdsåtgärder. Uppenbart lärers sålunda vara, att de bidrag, som för närvarande kunna beredas för utdikning av här avsedd försumpad mark, äro i hög grad otillräckliga, där över huvud

medel finnas att disponera. Skola inom rimlig tid ifrågavarande områden i mera avsevärd utsträckning tillgodogöras för skogsbörd, lärar anvisandet av ytterligare statsmedel för ändamålet vara nödvändigt. Rörande betydelsen av åtgärder för våra skogsmarkens utökande med de vidsträckta arealer, varom nu är fråga, kan icke råda mera än en mening, som nu ytterligare understrukits genom riksdagens skrivelse och de i ärendet avgivna yttrandena. I samband härmed må till jämförelse erinras om de betydande anslag, som statsmakterna sedan lång tid tillbaka beviljat för främjande av torrläggning av sådan försumpad mark, som lämpligen kan uppodlas till åker eller äng. Tiden synes nu vara inne för upptagande av frågan om en motsvarande stödjande verksamhet för nyttiggörandet av de till skogsbörd tjänliga försumpade markerna.

I likhet med vad riksdagen i sin skrivelse framhållit, finner jag ett ingripande från statens sida i förevarande avseende böra i detta sammanhang övervägas allenast i vad angår enskilda tillhöriga marker. Spörsmålet om utdikning av statens försumpade marker har sedan länge varit föremål för statsmakternas intresse och pågår en kontinuerlig verksamhet i detta syfte under domänstyrelsens ledning.

Innan slutlig ståndpunkt kan tagas till nu föreliggande fråga, erfordras emellertid närmare utredning i olika hänseenden. Denna utredning bör, bl. a., avse dels en allmän översikt rörande omfattningen av här avsedda marker för bedömande av hithörande ekonomiska spörsmål, dels i vad mån bidrag till kostnaderna för dessa markers utdikning böra lämnas av allmänna medel och huru dylika medel böra ställas till förfogande, dels de villkor, varunder bidrag, som nyss sagts, böra utgå, dels ock åt vilken eller vilka myndigheter bör uppdragas handhavandet av här avsedda medel och kontrollen över deras användning samt frågor rörande de särskilda avdikningsföretagens planläggande och utförande.

Ifrågavarande utredning torde lämpligen böra uppdragas åt särskilda sakkunniga, och torde utredningen böra bedrivas med sådan skyndsamhet, att, om utredningen därtill giver anledning, proposition i ämnet kan avlåtas till 1927 års riksdag.»

I enlighet med departementschefens hemställan bemyndigade Kungl. Maj:t sagda dag bemålde departementschef att tillkalla särskilda sakkunniga för verkställande av utredning, huruvida och på vad sätt staten bör, utöver vad nu äger rum, lämna bidrag för utdikning av sådana, enskilda tillhöriga försumpade marker, som kunna göras tjänliga för skogsbörd.

Till sakkunniga hava utsetts landshövdingen greve Axel Mörner, länsjägmästaren Wilhelm Lothigius och hovrättsrådet Thor Sjöfors.

Landshövding Mörner skulle som ordförande leda de sakkunnigas arbeten och förhandlingar.

Arealer vattensjuk mark inom olika delar av landet.

Beträffande förekomsten av försumpade skogsmarker och torvmarker inom landets olika delar — dock med undantag för lappmarken — hava uppgifter införskaffats och sammanställts i omstående tabell.

För samtliga av riksskogstaxeringen helt övergångna län ha de därvid erhållna siffrorna över arealer försumpad skogsmark och myr (»ej produktiv torvmark») direkt använts. För Norrbottens läns kustland samt Gävleborgs län ha preliminära uppgifter lämnats av riksskogstaxeringsnämnden.

För ännu ej riksskogstaxerade län (inklusive Uppsala län, som blott delvis övergått) ha arealerna torvmark erhållits från Sveriges geologiska undersöknings utredning om »Södra Sveriges torvtillgångar» genom von Post och Granlund, (årsbok 19 nr 2 av år 1926). Härvid ha oförändrade använts tabellerna 4 och 6 (sid. 123—125) med arealer torvmark enligt fältmätningen utom för Gotland.

Då de sakkunniga sakna möjlighet att uppdelas dessa arealer på dikningsbar, möjligen dikningsbar och ej dikningsbar mark, har all kärrtorvmark ansetts dikningsbar och all mosstorvmark ej dikningsbar.

Härvid erhålles ungefär samma proportion mellan de båda klasserna, som om klassen möjligen dikningsbar från riksskogstaxerade län uppdelas lika på de båda övriga klasserna. Något mera betydande fel torde sålunda knappast uppstå vid denna användning av primärmaterialet, och säkerligen inverkar det i så fall på det sätt, att den dikningsbara arealen underskattas. Ifrågavarande län äro nämligen samtliga belägna i södra delarna av landet med goda avsättningsförhållanden och gynnsamt skogsklimat, där alltså relativt höga dikningskostnader kunna visa sig räntabla.

Emellertid svara riksskogstaxeringens och torvinventeringens »myr» och »torvmarknadssiffror» ej fullt mot varandra. För de av båda undersökningarna genomgångna länen, alltså Värmlands, Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län utom Öland, fick riksskogstaxeringen för »ej produktiv torvmark i procent av landarealen» värdena 9.9, 16.2, 18 och 4.1 procent, under det att torvinventeringens motsvarande torvmarksprocenter äro 8.3, 13.5, 15.8 och 7 procent. För de tre första länen ingår i riksskogstaxeringens beräkningar även en stor areal sumpig fastmark utan skog eller »marker av så dålig beskaffenhet, att de i sitt nuvarande skick icke kunna anses användbara för uthålligt skogsbruk.» Däremot spelar här såväl skog som odling på torvmark en obetydlig roll, varför också skogstaxeringens värden betydligt överstiga torvinventeringens. Helt omvänt är förhållandet i Kalmar län, där odlade och skogbärande torvmarker äro vanliga, vilket medför, att den verkliga torvarealen betydligt överstiger riksskogstaxeringens siffra för ej produktiv torvmark. För de övriga ej riksskogstaxerade länen torde för Älvsborgs, Västmanlands, Uppsala, Söder-

L ä n	Försumpad skogs- mark	M y r				Försumpad skogsmark och myr fördelade i procent		S:a försumpad skogsmark och dikningsbar myrmark		
		dikningsbar		möjligen dikningsbar		S:a myr		a)	b)	
		a)	b)	a)	b)	a)	b)			
Riksskogstaxerade										
Norrbottens kustland ...	a) 1,455	b) 1,667	a) 763	b) 875	a) 1,432	b) 1,640	a) 901	b) 1,032	a) 3,096	b) 3,547
Västerbottens kustland	1,298	317	1,231	300	580	142	989	241	2,800	683
Västernorrlands	1,704	200	787	92	1,002	118	623	73	2,412	283
Jämtlands	2,771	1,599	1,421	821	1,610	930	2,048	1,182	5,079	2,933
Gävleborgs.....	796	90	1,248	142	317	36	656	75	2,221	2,53
Kopparbergs	1,251	462	598	221	1,585	586	1,315	487	3,498	1,294
Värmlands.....	699	30	315	13	832	36	690	30	1,837	79
Jönköpings	494	31	328	21	326	21	968	62	1,622	104
Kronobergs	307	21	504	34	414	28	587	39	1,505	101
Kalmar N:a	37	3	53	5	48	4	62	6	163	15
Kalmar S:a.....	27	3	50	4	49	4	129	12	228	20
Stockholms.....	21	1	320	15	—	—	78	4	398	19
Uppsala	197	28	280	40	—	—	96	14	376	54
Södermanlands	25	3	225	26	—	—	102	12	327	38
Östergötlands	144	16	417	46	—	—	220	25	637	71
Gotlands.....	9	1	147	17	—	—	31	3	178	20
Blekinge.....	22	1	85	2	—	—	59	2	144	4
Kristianstads	45	3	284	21	—	—	264	20	548	41
Malmöhus	11	1	97	8	—	—	21	1	118	9
Hallands.....	17	2	59	5	—	—	324	30	383	35
Göteborgs och Bohus ..	40	3	17	1	—	—	108	8	125	9
Älvsborgs	235	13	268	14	—	—	860	46	1,128	60
Skaraborgs	196	32	264	43	—	—	261	43	525	86
Örebro.....	385	43	292	32	—	—	441	49	733	81
Västmanlands	140	19	258	36	—	—	159	22	417	58
Summa	12,326	14,589	10,311	2,834	8,195	3,545	11,992	3,518	30,498	9,897
Ej riksskogstaxerade										
I Värmland, Dalarna och	9,974	—	6,363	—	—	—	—	—	747	253
Norrland	2,352	—	3,948	—	—	—	—	—	22,637	7,423
I landet söder därom.....										

1 Härav s. k. fläckvis försumpade marker 836 resp. 283 hektar.

manlands och Östergötlands län antagligen resultaten peka i samma riktning som i Jönköpings län men för de övriga som i Kalmar län.

Av dessa arealer utgöras givetvis en del av för högre kulturformer lämpade marker men uppgå säkerligen ej till sådan ytvidd, att det kan i högre grad inverka på arealen av marker i behov av skogsdikning. De sakkunniga ha därför ej ansett sig böra närmare ingå på denna fråga.

Arealen försumpad skogsmark i ej riksskogstaxerade län har med iakttagande av vissa kompletteringar från nyare uppgifter erhållits från en »utredning för anordnandet av ett skogslotteri» (Svenska skogsvårdsföreningens tidskrift 1911, Allm. delen, sid. 267), varvid genom revirförvaltarna och länsjägmästarna approximativa uppgifter om impediment och försumpade skogar i behov av dikning inom de olika länen insamlats. De däri angivna impedimentsiffrorna ha satts i förhållande till torvinventeringssiffrorna, och har den därvid erhållna reduktionsfaktorn tillämpats på skogslotteriutredningens arealer försumpad skogsmark (undantag Södermanland). För Gotlands län ha samtliga uppgifter i oförändrat skick tagits från sistnämnda utredning.

Totala arealerna inom varje län ha därefter uppdelats på skogar under allmänna skogsvårdslagen samt övriga skogar (de allmänna, de under skyddsskogslagen o. s. v.) Till grund för denna uppdelning ligger en för jubileumsutställningen i Göteborg genom domänstyrelsen verkställd utredning (återfinnes i dess specialkatalog för skogsbruk, trävaror och pappersindustri 1923, tab. 10, sid 179).

Slutligen äro totalsiffrorna för hela nu ifrågavarande del av landet av försumpad skogsmark samt myrmark uträknade.

Den första sifferkolumnen å tabellen, »fösumpad skogsmark», omfattar i regel skogklädda marker, varest dock genom inträdd försumpning skogsbeståndens tillväxt blivit nedsatt.

Sedan försumpningsorsakerna genom avdikning avlägsnats, sker oftast en snabb ökning av den förut låga beståndstillväxten. Dylika marker, som sålunda ganska snart efter vattenavledningen kunna lämna avkastning i virke och penningar, torde i första hand böra komma ifråga vid tilldelning av statsbidrag.

Arealerna sådana marker uppgå till c:a 12,320 kvadratkilometer eller 1,232,000 har.

Kolumnen myr »dikningsbar», omfattar sådana torvmarker, som vad angår riksskogstaxerade län vid fältundersökningarna befunnits, i betraktande såväl av torvens konsistens och torvslaget som topografiska förhållanden, vara lönande att avdika. I de län, som ännu ej riksskogstaxerats, har såsom förut anmärkts arealen dikningsbar torvmark helt summariskt måst beräknas med ledning av Sveriges geologiska undersöknings utredning.

Sammanlagda arealen dikningsbar torvmark å skogar under skogsvårdslagen uppgår till c:a 10,300 kvadratkilometer eller 1,030,000 har.

Kolumnen myr »möjligen dikningsbar» har ej så stort aktuellt intresse, då dessa marker sannolikt med de bestämmelser, som av de sakkunniga här nedan komma att föreslås, ej annat än i undantagsfall kunna komma i betraktande vid bidragstilldelningen.

Som förestående kommentar till arealtabellen visar, måste uppgifterna för ej riksskogstaxerade län anses som ganska osäkra.

Även ett fel vid dessa på 10—20 procent i arealsiffrorna spelar dock för det helas vidkommande en ganska obetydlig roll, då felen ej kunna avse annat än relativt små arealer och det ändock i dessa län finnes dikningsbara marker för arbete lång tid framåt.

Å Sveriges karta (bil. nr 1) i skala 1:3500000 har grafiskt utmärkts förekomsten av försumpade skogsmarker och torvmarker inom de landsdelar, där skogsvårdslagen äger tillämpning. Sålunda ingå ej Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker. Såsom av schemat å kartan framgår hava arealerna försumpningsområden särskilts i tvenne kategorier: skogar under skogsvårdslagen, vilka markerats med röd färg, och övriga skogar, vilka markerats med grön färg.

Genom de olika staplarna ha, såsom av beteckningsschemat å kartan jämväl framgår, i de riksskogstaxerade länen särskilts mellan försumpade marker, dikningsbara myrmarker och möjligen dikningsbara myrmarker.

För att kunna å kartan markera olika slag av försumpningsmarker ha staplarna fått skalan 1:1224000, sålunda nära tre gånger större än kartans skalmått.

För att tydligare åskådliggöra, vilka landvinningar kunna väntas, om avdikningsbara försumpningsmarker bliva torrlagda, äro å karta (bil. nr 2) arealerna dylika marker sammanförda.

Av denna karta framgår, att försumpade skogsmarker, dikningsbara och möjligen dikningsbara myrmarker å skogar, som lyda under skogsvårdslagen, i areal motsvara Malmöhus län, Kristianstads län, Hallands län, Blekinge län, Kronobergs län samt Norra och Södra Møre härader i Kalmar län.

Omfattningen av för avdikning lämpliga och möjligen lämpliga marker å övriga skogar inom landet med undantag av lappmarken framgår jämväl av kartan och markeras av grön färg. Sammanlagd dylik areal motsvarar ungefärligen Jönköpings läns hela areal.

Olika torvmarkstyper.

Vårt lands torvmarker äro med hänsyn till utvecklingshistoria och skaplynne av ganska växlande slag, vilket intimt sammanhänger med att klimatet, landskapets topografi och näringshalten i marken förete så stora växlingar inom olika delar av landet.

Efter olikheter i uppkomstsättet kunna tre huvudtyper av torvmarker urskiljas, nämligen:

A. Torvmarker uppkomna genom igenväxning av öppna vatten: igenväxningstorvmarker.

B. Torvmarker uppkomna på primärt fuktig (vattensjuk) mark, t. ex. nedanför frambrytande källor, (»källmossar»).

C. Torvmarker uppkomna på ursprungligen torr och ofta skogbärande fastmark, vilken genom sekundärt inträdda hydrologiska förändringar blivit vattensjuk (försumpats), försumpnings- (»transgressions-») torvmarker.

Sällan förekomma dock dessa typer som rena bildningar utan i en mer eller mindre intim förening med varandra. Sålunda åtföljas nästan alltid igenväxningstorvmarker och torvmarker anlagda på primärt vattensjuk mark av försumpningstorvmarker.

Från topografisk synpunkt kunna torvmarkerna ävenledes indelas i flera huvudslag: högmossar, låg- eller flackmossar och hängmossar.

Högmossar karakteriseras därav, att torvmarkens mittparti (mossplanet) ligger något högre än torvmarkens randpartier (*mossranden* och *laggen*).

Låg- eller flackmossar karakteriseras därav att torvmarkens hela yta är i det närmaste plan.

Hängmossar åter ha en tydligt sluttande yta.

Uppkomsten av dessa olika topografiska typer av torvmarker står i nära samband med dels botten-topografiens beskaffenhet och dels med vissa klimatiska och hydrologiska förhållanden.

Högmossar träffas mestadels inom mera flacka terränger. De erhålla sitt vatten nästan enbart genom den på högmossens yta fallna nederbörden. Inom de nederbördsrikaste delarna av södra Sverige träffas de mest typiska högmossarna. I nordligaste Sverige saknas denna typ praktiskt taget.

Låg- eller flackmossar hava i stor utsträckning uppkommit genom igenväxning av sjöar medelst gungflybildning. I hydrografiskt hänseende hava också många låg- och flackmossar alltjämt en viss sjökaraktär. De kunna liknas vid isbelagda sjöar.

Hängmossar äro i högsta grad topografiskt och hydrologiskt betingade. De hava uppkommit på sluttande marker nedanför ställen, där grundvattenflöden springa fram. En mycket stor del av Norrlands torvmarker tillhör denna typ.

Olika torvmarker karakteriseras ock efter de växtsamhällen, som förekomma på deras yta. En mängd olika växtsamhällstyper kunna härvidlag urskiljas, men dessa låta sig dock vanligen lätt inrangeras under följande fyra huvudtyper.

1) *Kärr*: Bottenskikt med *brunmossor* (*Amblystegia*) (ofta i blandning med vissa vitmossor) eller *saknas*. Fältskikt huvudsakligen av halvgräs (starr), stundom även örter. Vidare förekomma ej sällan ris och buskar, såsom

ors (*Myrica gale*), dvärgbjörk samt viden. Träd saknas eller finnas, men bildas i detta fall endast *glesa bestånd*.

2) *Halvgräs- eller cyperacé-mossar*. Bottenskiktet uppbygges av en sammanhängande lös och lucker matta av ljusgröna, oliv- eller brungröna, mjuka (eller blott svagt) *tuvbildande vitmossor*. Fältskikten sammansätts nästan helt av starr (*Carices*) eller tuvdun (*Eriophorum vaginatum*) och tuvsäv (*Scirpus caespitosus*). Högre ris och buskar saknas vanligen. Stundom förekomma dock dvärgbjörk och viden. Träd *saknas* eller bildas ett *gles bestånd*.

Efter de halvgräs, som uppbygga fältskikten, kunna många undertyper av cyperacé-mossar urskiljas. De viktigaste av dem äro:

Starrmossen, fältskikt huvudsakligen uppbyggt av bredbladiga starrarter (t. ex. *Carex rostrata*).

Tuvdunmossen, fältskikt huvudsakligen uppbyggt av tuvdun (*Eriophorum vaginatum*).

Tuvsävmossen, fältskikt huvudsakligen uppbyggt av tuvsäv (*Scirpus caespitosus*).

Trädbevuxna cyperacé-mossar gå ofta under namnet *lövmossar*.

3) *Rismossar* (rismyrar). Bottenskiktet består huvudsakligen av vitmossor, vilka bilda större eller mindre tuvor. Mycket karakteristisk är *Sphagnum cuscutum*. Ris, såsom ljung, skvattram, odon, dominera i fältskikten. Träd saknas ofta t. ex. tall, men bildas endast *glesa bestånd*.

4) *Sumpskogar*: Dessa karakteriseras i främsta rummet därav, att *trädd* alltid äro förhanden och bilda *tämligen slutna bestånd*. Fält- och botten-skikt ha ganska varierande byggnad. Av bottenskiktsväxter träffas ofta vissa vitmossor (*Sphagnum Girgensohnii*, *S. Russowii*) och björnmossan (*Polytrichum commune*). I fältskikten ingå bärris, halvgräs, örter och stundom ormbunkar.

Beträffande den geografiska fördelningen av dessa typer bör framhållas, att sumpskogarna ha sin största utbredning inom de nordligare landskapen samt att kärren äro talrikast tillfinnandes inom Lappland och de delar av landet, varest marken är mera kalkhaltig, t. ex. Östersundstrakten, Gotland. Kärr saknas dock icke inom något svenskt landskap.

Den allmännaste typen är rismossen. Denna upptar mycket stora arealer såväl i norra som södra Sverige. De syd- och mellansvenska högmossarna klädas till stor del av denna vegetationstyp.

Halvgräs eller cyperacémossarna äro ävenledes mycket allmänna. I stor omfattning äro de tillfinnandes på torvmarker, som uppkommit genom igenväxning av öppna vatten (igenväxningstorvmarker).

Om de naturliga förutsättningarna att utnyttja impedimentartade torvmarker för skogsbörd.

Sedan lång tid tillbaka har man haft klart för sig, att genom markens dränering produktionen avsevärt kan höjas å vattensjuka, svagt producerande skogsmarker, liksom att genom en sådan åtgärd fullt improduktiva torvmarker i stor utsträckning kunna vinnas för värdefull skogsproduktion.

Omfattande dikningar med syfte att skapa ökad skogsproduktion hava också utförts inom såväl södra som norra Sverige.

Ehuru man i stor utsträckning lyckats synnerligen väl med dessa »skogsdikningar», träffas likväl stundom sådana, vilka icke lämnat resultat motsvarande förhoppningarna och det nedlagda arbetet. Dessa misslyckanden hava naturligtvis avskräckt mången från vidare exploatering av torvmarker, men de hava samtidigt i högsta grad ökat vår erfarenhet rörande möjligheterna att för skogsbörd utnyttja torvmarker. Vi kunna därför numera med betydligt större tillförsikt än tillförne gripa oss an med skogsdikning. — Utgången kan i många fall med ganska stor säkerhet på förhand bedömas.

Vid exploatering av torvmarker för skogsbörd måste man helt naturligt i främsta rummet ta hänsyn till: 1. *torvmarkens produktionsförmåga efter avdikningen* och 2. *torvmarkens torrläggningmöjligheter*.

Huru det kommer sig, att vissa torvmarker mycket snabbt efter en nöjaktig avdikning förändras i en för skogsväxt gynnsam riktning, medan hos andra förändringen inträder långsamt eller i vissa fall helt uteblir, är ännu icke tillfullo utrett. Säkert bero dock dessa skiljaktigheter på många olika omständigheter, av vilka de viktigaste äro av biologisk och fysikalisk art.

Då det gäller att klassificera de impedimentartade torvmarkerna med hänsyn till deras lämplighet för skogsbörd, har erfarenheten visat, att man icke utan vidare kan använda de sedan gammalt urskilda torvmarkstyperna, vilka uppställts på grundval av torvmarkernas utvecklingshistoria eller topografi eller växtsamhällen etc. Visserligen kan man lätt konstatera, att bland dessa typer vissa genomsnittligt äro bättre än andra. Så t. ex. äro i skogsbördshänseende »försumpningstorvmarker» vanligen bättre än »igenväxningstorvmarker» (= torvmarker uppkomna genom igenväxning av öppna vatten); sluttande torvmarker (t. ex. hängmossar) bättre än mer eller mindre plana (t. ex. flack- och högmossar), samt kärrsamhällen oftast bättre än rismossar. Dock är variationsvidden för produktionsförmågan hos föreliggande torvmarkstyper så stor, att det stundom inträffar, att en torvmark, vilken tillhör en typ, som *genomsnittligt* är mycket »svag», visar en kraftigare produktionsökning efter avdikning än en annan torvmark, av typ, som *genomsnittligt* är »god». Vi ha att räkna med goda och dåliga »biologiska tillstånd» hos torvmarker av en och samma typ.

Huru skola vi då *på förhand* kunna bedöma de mera impedimentartade torvmarkernas lämplighet som skogsdikningsobjekt?

Tyvärr finnes ingen möjlighet att för närvarande på ett enkelt, schablonmässigt sätt (t. ex. med ledning av någon viss, säkert bestämbar egenkap hos den orörda torvmarken) göra en dylik bedömning. Torvmarkens reaktionsförmåga bestämmes av många samverkande faktorer: torvens sammansättning, humifierings- och luckringsgrad, bakteriellivet, svampfloran.

En empirisk, för praktiska behov nöjaktig, metod att förhandsvis bedöma torvmarkers möjlighet att efter torrläggning bära skog finnes dock. Metoden består i ett aktgivande på den vegetation, som torvmarken i sitt naturliga tillstånd producerar, och att därvid särskilt taga hänsyn till vissa växters förekomst och frodighet. Frodigheten ger ofta ett relativt gott uttryck för torvmarkens biologiska tillstånd, eller med andra ord för sådana *ursprungliga* egenskaper hos torven, vilka efter dess dränering i ej oväsentlig grad bli medbestämmande för framgången med hänsyn till skogsproduktionen, men som ej direkt framgå enbart genom iakttagande av växtlighetens artsammansättning (»växtsamhällstypen»).

Som ledväxter för bedömandet av ifrågavarande torvmarkers lämplighet som skogsdikningsobjekt märkas träd, buskar, örter och vissa gräs och halvgräs. Särdeles upplysande i detta avseende äro *trädarterna*. Träffas till exempel klibbal på en odikad torvmark, så kan man vara förvissad om att erhålla en god skogsproduktion på densamma, under förutsättning att torvmarken kan nöjaktigt dräneras. Torvmarker, de må tillhöra kärrens eller mossarnas grupp, på vilka al uppträder, pläga i regel snabbt återge avdikningskostnaden. Närvaro av gran och björk kan även användas som tecken på att torvmarken har förutsättningar att efter torrläggning bära värdefull skog, och detta gäller särskilt, ifall dessa trädslag ha ett mera friskt och normalt utseende. Tallen är mera osäker som ledväxt för bedömandet av torvmarkers reaktionsförmåga efter avdikning. Torvmarker, på vilka tallen växer utan blandning med andra trädslag och tallen samtidigt endast uppträder i förkrympta, knotiga och oväxtliga individ (»mar-träd»), äro dock som erfarenheten visat, vanligen mindre lämpliga för skogsproduktion även efter väl utförd avdikning.

Förekomma på en torvmark av träd endast oväxtliga martallar, så är detta ett ganska säkert tecken på att torven till ett betydande djup är oförmultnad. Torvmarker, som äro så beskaffade, äro vanligen i högsta grad olämpliga för skogsdikning. De misslyckade skogsdikningar, vilka man tyvärr stundom möter, komma sig merendels därav, att man företagit arbete på mark, där det multnade torvlagret legat alltför djupt och där det behövts en eller annan mansålders vila efter avdikningen, innan förändringarna hos yttorven fortskridit så långt, att en för skogsträden *gymsam* jordmån hunnit bildas. Från sådana kostsamma misstag kan man dock akta sig, om man giver akt på naturens anvisningar, och en av de bästa av dessa är den olikartade trädväxten på torvmarkens yta.

Emellertid är denna anvisning icke alltid tillgänglig, ty ibland saknas varje träd på torvmarkens yta, antingen av den anledningen att marken

i sitt naturliga tillstånd icke förmått frambringa träd, eller ock därför att dessa blivit borttröjda för slåtterns skull. Under sådana förhållanden har det i praktiken visat sig mest fördelaktigt att bedöma torvmarkens lämplighet för skogsdikning efter de gräs, halvgräs och örter, som är tillfinnandes på torvmarkens yta, och efter yttorvens högre eller mindre förmultningsgrad. Träffas sålunda bredbladiga starr- (Carices) och ängsullsarter (*Eriophorum polystachion*, *E. latifolium*) på torvmarkens yta och torven ända upp mot ytan är tämligen förmultnad, kan man i regel vänta sig god skogsproduktion på torvmarken efter dess torrläggning. Bestå däremot ytvegetationen till väsentlig del av tuvdun (*Eriophorum vaginatum*), tuvsäv (*Scirpus caespitosus*) eller smalbladiga starrarter och torven samtidigt är mer eller mindre oförmultnad, förefinnas vanligen icke samma produktionsmöjligheter. Eftersom de bredbladiga starr- och ängsullsarterna liksom örter äro talrikast tillfinnandes inom de växtsamhällen, vilka hänföras till kärrrens serie, kan man också uttrycka ovanstående direktiv på följande sätt: trädlösa kärr lämpa sig efter avdikning i allmänhet väl för skogsproduktion. Detsamma gäller även trädlösa starrmossar. Trädlösris-, tuvsäv- och tuvdunsmossar böra i regel icke ifrågakomma som skogsdikningsobjekt.

Bortsett från de biologiska förhållandena spelar för torvmarkens produktionsförmåga efter avdikning torvmarkens belägenhet i klimatiskt hänseende en mycket stor roll. Sålunda blir massatillväxten konstant lägre i norra än i södra Sverige hos biologiskt likartade torvmarker och efter avdikningen inträda även de för skogsväxt gynnsamma förändringarna långsammare i Norrland än i mera sydligt belägna delar av landet.

Vi komma så över till frågan om olika torvmarkers torrläggningsmöjlighet.

Som bekant förefinnas ganska stora skillnader mellan olika torvmarker med hänsyn till lättheten att avdikas. Att så är förhållandet, kan icke förvåna, då ju så stora växlingar råda inom olika torvmarker och inom skilda partier av en och samma torvmark beträffande lutningen, bottenkonfigurationen, torvens struktur och tillflödenas storlek och art.

Erfarenheten har dock givit vid handen, att just sådana torvmarker vilka, sedan de torrlagts, ha de största förutsättningarna att bära god skog vanligen också äro de, som med minsta kostnad kunna avdikas.

Orsaken till detta mycket glädjande förhållande är i främsta rummet att söka i dessa torvmarkers ofta höga förmultningsgrad. — Med anledning av att sådant vatten, vilket kommit in i torven, i allmänhet rör sig ytters långsamt, måste man vid torrläggning av torvmarker alltid i första hand inrikta dikningsingreppen på att hindra inmatning av vatten i torvmarken. En dylik inmatning är nästan alltid lättare att hindra inom torvmarker med höghumifierade, täta torvslag än inom sådana, vilka uppbyggas av låghumifierade, luckra torvslag. Och särskilt gäller detta inmatningen av det på torvmarkens yta fallna nederbördsvattnet.

Några exempel på skogsproduktionsförmågan hos avdikade torvmarker.

Trots att skogsdikningar i stor omfattning utförts i vårt land, saknas ännu några mer ingående undersökningar över dikningsresultaten. Möjligen är orsaken härtill delvis den, att resultaten, vare sig de peka i gynnsam eller ogynnsam riktning, äro så påtagliga, att en med vetenskaplig noggrannhet utförd undersökning, som i regel är synnerligen arbetskrävande, har synts obehörlig. Eller har, när det gäller äldre dikningar, marktillståndet före dikningen varit svårt att rekonstruera, varigenom en jämförelse mellan markens produktionskraft före och efter dikningen ej så lätt låtit sig göra.

Vad anledningen till denna underlåtenhet än kan vara, utgör denna intet som helst skäl för en förmodan, att gynnsamma skogsdikningar äro sällsynta. I stället kan man med bestämdhet säga, att dylika dikningar förekomma talrikt över snart sagt hela landet, liksom naturligtvis även mindre lyckade, beroende på olämpliga dikningsobjekt eller felaktig dikningsteknik.

Här nedan redogöres nu i korthet för en del dikningsundersökningar, varom vi äga kännedom.

Denna exposé blir naturligtvis på intet sätt uttömmande utan får endast betraktas som en samling typiska exempel på dikningsresultat, fastställda efter noggrann undersökning.

Vid tal om en viss markbonitet avses härmed en viss möjlig produktionsförmåga hos marken. De i denna framställning använda bonitetsklasserna äro de av professor Tor Jonson enligt följande skala uppställda:

		Produktionsförmåga per har och år kbn.
Bonitet	I	10.5
»	II	8
»	III	6
»	IV	4.5
»	V	3.4
»	VI	2.5
»	VII	1.8
»	VIII	1.2

Några dikningar utförda å kargare mossmarker äro oss veterligt ej undersökta inom landet. Det synes oss därför lämpligt att här anföra de viktigaste resultaten av Multamäkis år 1923 publicerade undersökningar från magra rismossar å dikningsförsöksfältet Jaakoinsuo i Finland. I klimatiskt hänseende torde denna trakt kunna jämföras med mellersta

Norrland. De ifrågavarande mossarna dikades år 1909 och voro då be-
vuxna med ganska tät men mycket trögväxande ungskog av tall i åldern
39—54 år.

Försöksytor från vid Jaakoinsuo i Finland år 1909 avdikade marker.

Skogstyp	Ålder vid dikningen	Årlig löpande massatillväxt i kbm per har		
		före dik- ningen	1910—1915	1916—1920
Vaccinium-typ	39	0.25	2.30	3.70
»	39	0.21	2.00	3.50
»	39	0.19	1.90	3.30
»	39	0.17	1.60	2.70
»	54	0.14	0.80	1.50
Calluna-typ	44	0.12	1.60	3.60
»	49	0.11	0.60	1.10
»	49	0.14	0.70	1.20
»	49	0.11	0.60	1.00
»	54	0.14	0.80	1.50
Myrtillus-typ	49	0.18	2.00	4.20

Av denna tabell framgår, att dikningen hos samtliga undersökta typer
försakat en högst avsevärd ökning av den förut mycket låga bestånds-
tillväxten, som redan efter 2:a—7:e åren efter dikningen i flera fall tio-
dubblats. De fem avgjort bästa ytornas bonitet efter dikningen kan dock
ej sättas högre än till IV.

Av e. jägmästaren P. Börjeson utfördes sommaren 1925 en del under-
sökningar huvudsakligen över å Robertsfors aktiebolags skogar i Väster-
bottens län verkställda dikningar. De av undersökningen berörda mar-
kerna — huvudsakligen rismossar — voro före dikningen till största delen
bevuxna med gles marskog av tall. Efter dikningen hava björken och
granen rikligare infunnit sig. Dikningsresultaten med avseende på till-
växtens ökning framgår av vidstående sammandragstabell.

Belägenhet	Före dikningen	Efter dikningen vid undersökningen	Årlig löpande tillväxt i kbm/har			Sannolik bonitet	
			Sista 10-årsper. före dikningen	Första 10-årsper. efter dikningen	Andra 10-årsper. efter dikningen	Före dikningen	Vid undersökningen
Robertsfors	Rismosse med gles martall	c:a 75-årigt bestånd. tl. 0.8 gr. 0.2	0.70	1.74	4.26	VIII	IV
»	»	c:a 35-årigt bestånd. tl. 0.9 bj. 0.1	0.20	0.94	2.53	Imp.	V +
»	»	40-årigt bestånd. tall 0.9; löv 0.1	0.17	1.39	4.87	Imp.	IV +
»	»	65-årigt bestånd. tall 0.8; löv 0.2	0.75	1.51	3.64	VIII	IV
»	»	tl. 0.8; bj. 0.2	0.61	1.57	4.55	Imp.	IV +
»	»	c:a 80-årigt bestånd. tl. 0.8 bj. 0.2	0.38	1.82	6.84	Imp.	III
»	»	tall 0.9 bj. 0.1	0.45	1.17	2.31	Imp.	V
»	»	140-årig tall	0.44	0.92	1.68	Imp.	V (?)
»	»	120-årig tall	0.87	1.85	3.32	VIII	IV +
»	Skoglös mosse	55-årigt bestånd. tl. 0.8 gr. 0.2	—	—	¹ 6.18	Imp.	III
Hörnefors	»	30-årigt bestånd. tl. 0.6 gr. 0.2 löv 0.2	—	—	¹ 9.76	Imp.	III +
»	Mosse med gles margran	gr. 0.7 bj. 0.3	0.71	2.41	6.43	VIII	III
Rikleå	Mosse med gles martall	60-årig tall	0.29	2.60	c:a 5	Imp.	IV +
Sörmjölle	»	tl. 0.7 gr. 0.1 bj. 0.2	0.56	1.47	5.43	Imp.	IV +

I Bergslagen och Norra Uppland hava skogsdikningar sedan lång tid tillbaka utförts i mycket stor utsträckning. Sådana bruk och egendomar som Gimo, Harg, Strömsberg, Söderfors, Österby m. fl. äro sålunda vitt kända och beryktade för sina lyckade skogsdikningar.

Några exempel från Gimo kunna här meddelas.

Knivmyren.

Före avdikningen starrmosse, impediment; efter dikningen sannolikt IV:e boniteten.

Mårdsjökärren.

Före avdikningen starrkärr, impediment; efter dikningen sannolikt II—III:e boniteten.

Måsmossen.

Före avdikningen starrmosse, impediment; efter dikningen sannolikt III:e boniteten.

Nyckelmossen.

Före dikningen starrmosse, impediment; efter dikningen sannolikt III:e boniteten.

¹ Tillväxtvärden för perioden 1915—1925.

På Bjurfors kronopark i Västmanland har staten alltsedan år 1897 utfört mycket stora dikningar, sammanlagt belöpande sig på 400—500 har. E. jägmästaren Erik Lundh har under åren 1923—1924 medelst en serie provytor undersökt dessa markers produktion före och efter dikningen. Resultaten äro sammanställda i följande tabell:

Försöksytorna I—XII. Boniteterna före och efter dikningen.

Försöksytans nummer	Bonitet före dikningen	Bonitet efter dikningen, 1923
I	Lövkärr, impediment	III
II	Försumpad skogsmark, VII	III
III	» » V	II
IV	» » V	II
V	Starrmosse, impediment	III
VI	Försumpad skogsmark, V	III
VII	» » V	III
VIII	Lövmosse, impediment	IV
IX	Försumpad skogsmark, V	III
X	» » VI	III
XI	Starrmosse, impediment	III
XII	Försumpad skogsmark	II

På Surahammars bruks marker i Västmanland avdikades åren 1857—60 ett då impedimentartat nästan kallt kärrkomplex av c:a 50 har. Denna mark producerar nu 7.8 kubikmeter per har och år och kan antagligen rubriceras som en god III:e bonitet.

Vad nu anförts beträffande efter undersökning kända dikningsresultat må åtminstone vidkommande södra delarna av landet ej betraktas som annat än normalresultat, som äro möjliga att uppnå på synnerligen stora arealer, om dikningen utföres på rätt sätt.

De godartade torvmarkerna bliva ofta efter torrläggning bördigare och mera produktionskraftiga än den omgivande fastmarken. Även om ett skogskomplex ej genomsnittligt kan sättas i högre bonitet än IV, blir alltså ofta förhållandet, att de avdikade torvmarkerna komma upp i en bonitet, som ligger någon klass högre.

Om dikningens räntabilitet.

För att man skall kunna bedöma ett dikningsföretags ekonomiska berättigande måste man äga möjlighet att klarlägga den ekonomiska inbörden av att en marks bonitet eller produktionsförmåga genom dikning förbättras.

Härför erfordras i första rummet generellt gällande avkastningstabeller för de olika boniteterna. De enda svenska tabeller, som stå till buds, äro

de av Lundh i samband med Bjurforsundersökningen upprättade. Rörande förutsättningarna för dessa tabeller och normerna för deras upprättande hänvisas till uppsatsen »Produktionsundersökningar å avdikade marker inom Bjurfors kronopark» i Skogsvårdsföreningens tidskrift, i vilken tabellerna även äro införda.

Här må endast omförmälas, att de i tabellerna använda 5 avsättningsklasserna karaktäriseras av för varje bonitet skilda å pris per fm³ (kubikmeter fast mått) med bark, och är detta inom varje avsättningsklass fördelat på tre sortimentsklasser.

A. sågtimmer, sliprar, stolpar och därmed i värde jämförliga sortiment.

B. massaved, props, slanor, prima brännved o. s. v.

C. sekunda brännved, kolved o. s. v.

Priserna, vilka böra betraktas som rotnettovärden, sålunda med samtliga avverkningskostnader frändragna, äro följande:

Avsättningsklass	Sortimentsgrupp			Avsättningsklass	Sortimentsgrupp		
	A.	B.	C.		A.	B.	C.
Bonitet II				Bonitet VI			
1	15.00	10.00	4.00	1	12.00	10.00	4.00
2	12.50	8.00	2.50	2	10.00	8.00	2.50
3	10.00	6.00	1.00	3	8.00	6.00	1.00
4	7.50	4.00	—	4	6.00	4.00	—
5	5.00	2.00	—	5	4.00	2.00	—
Bonitet III				Bonitet VII			
1	14.25	10.00	4.00	1	11.25	10.00	4.00
2	11.88	8.00	2.50	2	9.88	8.00	2.50
3	9.50	6.00	1.00	3	7.50	6.00	1.00
4	7.13	4.00	—	4	5.68	4.00	—
5	4.75	2.00	—	5	3.75	2.00	—
Bonitet IV				Bonitet VIII			
1	13.50	10.00	4.00	1	10.50	10.00	4.00
2	11.25	8.00	2.50	2	8.75	8.00	2.50
3	9.00	6.00	1.00	3	7.00	6.00	1.00
4	6.75	4.00	—	4	5.25	4.00	—
5	4.50	2.00	—	5	3.50	2.00	—
Bonitet V							
1	12.75	10.00	4.00				
2	10.63	8.00	2.50				
3	8.50	6.00	1.00				
4	6.88	4.00	—				
5	4.25	2.00	—				

Ur tabellernas för de olika avsättningsklasserna härledda avkastningsvärden vid omloppstidens slut erhållas markbruttovärdena för de olika boniteterna genom att multiplicera resp. värden med faktorn $\frac{1}{1.0 p^u - 1}$ där p = räntefoten, här 4 procent, och u = omloppstidens längd i år, här varierande mellan 80 år för II:a boniteten och 140 år för VIII:e boniteten.

De på så sätt beräknade markvärdena äro sammanförda i nedanstående tabell.

**Bruttomarkvärden i kronor per har för olika boniteter
och avsättningsklasser.**

Bonitet	Bruttomarkvärde i kronor per har				
	K l a s s				
	1	2	3	4	5
II	524	422	320	222	132
III	331	264	197	134	78
IV	199	156	113	73	42
V	111	86	61	38	22
VI	60	46	32	20	11
VII	29	21	14	8	5
VIII	13	9	6	4	2

Markvärdena kunna sägas utgöra marginalen för vad under skilda förhållanden kan nedläggas i dikningskostnad per har — om marken är kal inklusive kostnader för bestånds anskaffande — med anspråk på minst 4 procents förräntning å de gjorda uppoffringarna.

Är marken vid dikningen redan försedd med ett plantbestånd av nöjaktig slutenhet, bliva dikningens ekonomiska förutsättningar betydligt större. Och än större bliva de, om det gäller att dika försumpade marker — sumpskogar —, där mera försigkomna bestånd redan växa. För att kunna bedöma hur förhållandena då te sig, har Lundh jämväl i samband med Bjurforsundersökningen utarbetat en tabell (tab. 33 i nyss berörda uppsats), som, grundad på förenämnda avkastningstabeller, visar vinsten av dikningen under olika förhållanden.

Med nu nämnda hjälpmedel, avkastningstabeller för olika boniteter, tabell över bruttomarkvärdena samt den sist nämnda tabellen för härledning av markens värdestegring i produktionshänseende, när den — ehuru försumpad — är bevuxen med ett bestånd av nöjaktig slutenhet, kan dikningens värdealstring med lätthet kalkyleras. Kalkylens riktighet blir dock alltid beroende av förrättningsmannens förmåga att bedöma de före dikningen rådande förhållandena och de efter dikningen inträdande förändringarna.

Hittills har endast dikningens kreditlista berörts eller vartill värdet kan uppgå å den stegring av markens virkesproducerande förmåga, som en dikning under olika förhållanden kan medföra. Men i en fullständig dikningskalkyl skola även debetposter ingå, d. v. s. kostnaderna för själva dikningen och för underhållet av dikningen.

En god och uttömmande statistik över vad dikningskostnaden under olika förhållanden kan uppgå till per har avdikad mark finnes ej att tillgå. Gustaf Lundberg anger i sin »Handbok i skogsdikning» följande belopp under förutsättning att dagsverkspriset är 5 kronor.

Försumpade skogar	kronor	50	per har
Kärr, starr- och lövmossar	»	50—100	» »
Mera svårdikade mossar	»	100—200	» »

Från statens arbetslöshetskommission ha erhållits en del kostnadsuppgifter från av kommissionen utförda dikningar å kronans skogar i Småland. På grund av vissa omständigheter har i samråd med kommissionens tjänstemän ansetts berättigat att reducera kommissionens verkliga kostnader för själva dikningsarbetet med 20 procent. Denna reduktion är vidtagen i här nedan anförda uppgifter.

Sundranäs.

Svag mossmark, delvis av högmossstyp.

C:a 300 har. 319 längdmeter diken per har.

Rekognoscering och planläggning kronor 19: — per har

Arbetskostnad » 127: — » »

Summa kronor 146: — per har

Björkö och Yaböke.

Mossmark och försumpad skogsmark.

C:a 300 har. 310 längdmeter diken per har.

Rekognoscering och planläggning kronor 18: 50 per har

Arbetskostnad » 161: — » »

Summa kronor 179: 50 per har

Bavraböke.

Mycket stenig och tuvig mark.

C:a 50 har. 300 längdmeter diken per har.

Rekognoscering och planläggning kronor 18: — per har

Arbetskostnad » 190: — » »

Summa kronor 208: — per har

Heda.

Mycket steniga, buskbevuxna kärr.

C:a 27 har. 133 längdmeter diken per har.

Rekognoscering och planläggning kronor 6: 65 per har

Arbetskostnad » 157: — » »

Summa kronor 163: 65 per har

Kosta.

Utlagda slätterängar.

C:a 112 har. 202 längdmeter diken per har.

Rekognoscering och planläggning kronor 10: — per har

Arbetskostnad » 140: — » »

Summa kronor 150: — per har

Fägerhult.

Mycket stenig och tuvig mark.

C:a 190 har. 325 längdmeter diken per har.

Rekognoscering och planläggning kronor 19: 50 per har

Arbetskostnad » 264: — » »

Summa kronor 283: 50 per har

Förutom dessa kostnader har kommissionen fått vidkännas utgifter för redskap och kontroll varierande mellan 12—40 kronor per har. Dessa kostnader torde för nu ifrågasatta dikningar ej behöva medtagas. Om jämväl bortses från kostnader för rekognoscering och planläggning, variera kostnaderna per har avdikad mark mellan 127 och 264 kronor per har. För samtliga nu berörda kommissionens dikningar blir den genomsnittliga kostnaden per har avdikad mark (enbart dikningskostnaden) 170 kronor. Om den mycket dyrbara Fägerhultsdikningen undantages, blir kostnaden genomsnittligt 147 kronor per har.

En dikningskostnad av 150 kronor per har torde nog för större, dikningsbara mosskomplex med nu rådande arbetspriser få anses som ganska normal. För lätt avdikade kärrmarker eller försumpade skogsmarker bör dock kostnaden kunna hållas avsevärt lägre och under särskilt gynnsamma förhållanden understiga 100 kronor per har. En medelkostnad av 125 kronor per har synes kunna beräknas för de bättre markerna.

Förutom nu berörda kostnad måste jämväl hänsyn tagas till kostnad för planläggningen samt för framtida underhåll av dikningen.

För att få ett begrepp om vilka dikningskostnader per har, som äro ekonomiskt berättigade vid avdikning av torvmarksimpediment under olika förutsättningar för skogens inkommande och under olika avsättningsförhållanden, har nedanstående tabell uppgjorts.

Allmänna förutsättningar	Bonitet efter dik- ningen	Dikningskostnad i kronor per har					
		75	100	125	150	175	200
		Dikningsföretaget ger vinst för avsätt- ningsklasserna					
Alt. I.							
Marken är kal, självsådd infinner sig om 10 år	II	1—5	1—4	1—4	1—4	1—3	1—3
	III	1—4	1—3	1—3	1—2	1—2	1
	IV	1—3	1—2	1	—	—	—
Alt. II.							
Marken är kal, självsådd infinner sig om 5 år	II	1—5	1—5	1—4	1—4	1—3	1—3
	III	1—4	1—4	1—3	1—3	1—2	1—2
	IV	1—3	1—2	1—2	1	—	—
Alt. III.							
Marken är kal, självsådd infinner sig omedelbart	II	1—5	1—5	1—5	1—4	1—4	1—4
	III	1—5	1—4	1—4	1—3	1—3	1—2
	IV	1—3	1—3	1—2	1—2	1	—
Alt. IV.							
Marken är bevuxen med ett bestånd, vars hushållsålder är 10 år	II	1—5	1—5	1—5	1—5	1—5	1—4
	III	1—5	1—5	1—4	1—4	1—4	1—3
	IV	1—4	1—4	1—3	1—3	1—2	1—2
Alt. V.							
Marken är bevuxen med ett bestånd, vars hushållsålder är 20 år	II	1—5	1—5	1—5	1—5	1—5	1—5
	III	1—5	1—5	1—5	1—5	1—4	1—4
	IV	1—5	1—4	1—4	1—4	1—3	1—3

Förutsättes alt. I, kan ur denna tabell exempelvis avläsas, att för genomsnittligt goda avsättningsförhållanden (klass 3) dikningskostnaden per har vunnen mark,

om boniteten efter dikningen blir IV, får uppgå till kronor	75
» » » » » III, » » » »	125 och
» » » » » II, » » » »	200.

Till vilka summor dikningskostnaderna få uppgå vid avdikning av försumpade, med nöjaktigt slutna bestånd beväxta marker framgår av tab. 33 i förberörda uppsats om produktionsundersökningarna på Bjurfors.

I den diskussion, som hittills förts rörande dikningsföretags bärighet, har några förbehåll ej gjorts för den eventualiteten att ett visst trädslags virke ej är avsättningsbart. Tyvärr är emellertid nödvändigt att så sker. Inom stora delar av Norrland är nämligen björken, som annars kanske är det lämpligaste trädslaget för avdikade torvmarker, värdelös på grund av svårigheten att flotta virket. Detta medför naturligtvis avsevärt försämrade möjligheter till ekonomiskt gynnsamma dikningar. För berörda trakter av Norrland, huvudsakligen eller kanske först och främst omfattande Norr- och Västerbottens läns lappmark, torde, när man har att göra med rena torvmarksimpediment, över huvud taget räntabla dikningsföretag endast under särskilt gynnsamma omständigheter vara att påräkna. Inom detta område finnas emellertid mycket stora arealer försumpad skogsmark, som i viss utsträckning kunna utgöra ett ekonomiskt lämpligt dikningsobjekt.

Skogsvårdsstyrelsernas hittillsvarande verksamhet för ändamålet.

Under den 20-årsperiod, som skogsvårdsstyrelseverksamheten nu omfattar, har ett i förhållande till förefintliga möjligheter betydande arbete nedlagts på torrläggning av sumpmarker.

En livlig upplysningsverksamhet om betydelsen av sådan torrläggning, fritt biträde för planläggning och kostnadsberäkning samt i vissa fall bidrag till själva grävningens utförande ha varit de viktigaste medlen att främja skogsdikningen. Omfattningen av dessas arbeten kan för varje år undersökas i resp. skogsvårdsstyrelserns berättelser, varjämte en särskild sammandragstabell i dessa visar summan för hela landet. En på nämnda källor grundad utredning visar, att under åren 1905—1925 med bidrag av skogsvårdsstyrelserna utförts dikning och bäckrensning å sammanlagt 3,912 mil, dragande en sammanlagd utgift för skogsvårdskassan av över 4,500,000 kronor, av vilket belopp större delen utgått direkt till enskilda markägare i form av bidrag.

För att erhålla närmare kännedom om skogsdikningsverksamhetens omfattning och organisation, grunderna för eventuella bidrags fördelning,

storlek och utbetalande, kontrollen över dikningsarbetet och dikenas underhåll m. m., ha de sakkunniga tillställt vederbörande skogsvårdsstyrelser ett antal frågor till besvarande.

Av de ingångna svaren kan huvudsakligen följande inhämtas rörande föreliggande spörsmål.

Efter till skogsvårdsstyrelse ställd ansökan (i en del län användas särskilda ansökningsblanketter), förordnar skogsvårdsstyrelsen förrättningsman. Som sådana tjänstgöra dels under direkt kontroll av länsjägmästaren de ordinarie länsskogvaktarna i distrikten, där dessa kunna hinna med arbetet, dels särskilda dikningsförmän, stundom högre utbildade, dels länsjägmästarna och deras assistenter allt efter arbetets art. Efter dikenas utstakning på marken upprättas en enkel plan med tillhörande kostnadsberäkning. I regel inläggas dikena åtminstone på en kartskiss, för att man därigenom skall få möjlighet att kontrollera grävningsarbetet och dikesunderhållet.

Från kartskissen erhålles även approximativ uppgift på genom dikningen vunnen areal. Dessa dikningsundersökningar utföras åtminstone för mindre arbeten kostnadsfritt för markägaren, som dock svarar för hantlangning, kost och logi för förrättningsmannen samt vissa skjutsar. Kräver undersökningen längre tid (ex. mer än 3 dagar), debiteras markägaren för övertiden. Dikningsförrättarna avlönas av skogsvårdsstyrelserna genom lön och traktamenten.

Planläggningskostnaderna synas i de fall, där åtminstone någon skiss och kostnadsberäkning upprättas, växla mellan c:a 4 och 7 kronor per har. Dessa siffror torde nog få anses som mycket låga, beroende på att kostnaderna för innearbetet såväl som för en del av utearbetet förts på avlöningars konto och sålunda ej belasta dikningskontot.

För erhållande av bidrag fordras i regel att företaget skall anses »lämpligt» och kunna dikas för »skälig kostnad», d. v. s. förrättningsmannens subjektiva omdöme blir här avgörande. I vissa län göras dock överslagskalkyler rörande båtnadsvärdet, och då måste detta i viss grad överstiga beräknade dikningskostnaden för dikessystemet för att bidrag skall utdelas. Detta bidrag har fixerats till en viss procent av samma beräknade kostnad, vanligen lika för alla sökande under ett år men ibland något modifierad efter ägarens ekonomi, företagets bärighet eller andra inverkande omständigheter. Under de första efterkrigsåren, med deras stora avverkningar och därav följande goda inkomster för skogsvårdsstyrelserna, voro bidragen stora och uppgingo i regel till 50 procent, i enstaka fall 80 procent av kostnaden. De närmast påföljande åren sänktes bidragen för att nu, som känt, fullständigt ha indragits på många håll. För att med till buds stående små medel kunna nå så många som möjligt tillämpas flerstädes bestämmelser om maximibelopp för bidragens absoluta storlek, och växla dessa nu mellan 200 och 1,000 kronor per markägare.

Där sålunda planläggningen är utförd och torrlägningsföretagets lämplighet anses konstaterad, upprättas mellan skogsvårdsstyrelsen och mark-

ägaren ett kontrakt, varigenom markägaren beviljas ett visst bidrag mot det han förbinder sig att enligt upprättad plan, bifogad instruktion och kontraktets bestämmelser fullgöra arbetet utan vidare anspråk på hjälp.

I de vanliga kontraktstyperna märkas följande eller vissa av dessa bestämmelser.

1. Företaget skall vara färdigt och anmält till avsyning före viss tid (inom 2—4 år).

2. Sedan arbetet börjat, kan, där godkänd borgen viss procent av anslaget utbetalas i mån av arbetets fortgång. Återstående del utbetalas först sedan arbetet blivit avsynat och godkänt. (I många län utbetalas inga förskott).

3. Anslaget lämnas utan återbetalningsskyldighet. I händelse av avvikelse utan tillstånd från plan eller kontrakt förbehåller sig skogsvårdsstyrelsen rätt att inställa vidare utbetalning, eventuellt fordra återbäring av redan utbetalda bidrag.

4. Markägaren åtager sig att underhålla diken på viss tid.

5. Där markägaren ej fullgör kontraktsbestämmelserna, må skogsvårdsstyrelsen, om den finner för gott, på markägarens eller eventuellt löftesmannens bekostnad utföra resterande arbete.

Sedan arbete slutförts, avsynas det genom någon skogsvårdsstyrelsens tjänsteman, varefter i regel resterande belopp utan vidare utbetalas.

Detta är den vanliga behandlingen av ett till skogsvårdsstyrelse inkommet dikningsärende, men förfaringssätten variera avsevärt. En skogsvårdsstyrelse har sålunda gått in för en helt annan metod. Vid stakningen upprättas sålunda ingen som helst dikesskiss, ej heller företages någon beräkning av den areal, som vinnes. Bidragen utbetalas efter för varje år bestämd procent och maximibelopp och beräknas efter den verkliga, godkända och av markägaren verifierade kostnaden, som skall meddelas avsyningsförrättaren. Inga föreskrifter om dikenas underhåll finnas, och underhållet har också i många fall blivit »ganska eftersatt». De sakkunniga hava ansett sig böra omnämna denna metod för ordnande av bidragsfrågan, utan att dock vilja förorda densamma. Även om den under tider av starkt fluktuerande arbetspriser kan ha vissa fördelar, så brister den alltför mycket i fråga om möjligheter till bedömning av ett företags lämplighet samt till kontroll av arbetet och dess framtida underhåll genom att dikningstrakten och diken ej inläggas på en skiss och genom svårigheten att bedöma, vilka kostnader som böra godkännas. Dessutom utlämnas hela grunden för bidragsbestämmandet till underordnade, ofta löst anställda tjänstemän, vilka kunna befaras bli utsatta för påtryckningar att ta upp kostnaden så hög som möjligt.

Vad det fortsatta underhållet av med bidrag utförda skogsdikningar beträffar, växla erfarenheterna, men endast tre skogsvårdsstyrelser anse sig kunna svara obetingat ja på frågan, om »praktiken visat att i dikningskontrakten intagna bestämmelser rörande underhållsskyldigheten i

allmänhet efterföljas». Fyra anse att de i stort sett följas, och en att de följas, blott markägarna efterhållas. Ej mindre än sex skogsvårdsstyrelser meddela, att underhållet »ofta försummas», och slutligen anser en att bestämmelserna alls ej följas, och då bestämmelser »rörande skyldighet för markägare att underhålla upptagna diken betaga dessa företagarelusten», uppställer den numera inga sådana villkor för bidrag. Dessa yttranden visa, att det i stora delar av vårt land ej är väl beställt med den viktiga underhållsfrågan och att sålunda det kapital, som nedlägges på skogsdikningen, många gånger blir av ringa nytta genom dikenas förfall och därav förorsakad förnyad försumpning. Den vanliga formen att skaffa garanti för underhållet är, som förut nämnts, inryckandet i kontraktet av en paragraf om viss tids underhållsskyldighet för markägaren, i vissa fall med rätt förbehållen skogsvårdsstyrelsen att utföra det på dennes bekostnad.

Bland de förslag, som ett flertal skogsvårdsstyrelser insänt, avseende att råda bot på försumlighet med dikesunderhållet, märkas följande:

Skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län. »Vederbörande böra åläggas teckna kontrakt (med stadgad skyldighet att transportera detsamma å eventuellt ny ägare), som stipulera rätt för skogsvårdsstyrelsen att återfordra hela dikningsanslaget samt verkställa erforderliga rensningsdikningar för detta, därest diken ej underhållas 15 år framåt.»

Skogsvårdsstyrelsen i Kronobergs län. »Lämpligen bör underhållsskyldigheten vara gällande 15 år efter det dikningen fullbordats, vilket kan ernås genom att ny borgen skall ställas efter 10 år.»

Skogsvårdsstyrelsen i Gotlands län föreslår, »att icke hela anslaget utbetalas omedelbart efter avsyningen, utan att exempelvis $\frac{1}{3}$ får innestå t. ex. i 5 år för att utbetalas endast om diken vid denna tid visa sig väl underhållna.»

Skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län. »Jämväl rensning av diken, som upptagits för 10—15 år sedan, bör understödjas.»

Skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län. »Skall underhållsskyldighet stipuleras, bör detta ske i form av ett visst, varierande procentuellt tillägg till bidraget. Efter 10 år undersökes dikningsföretaget och beslutas om hur stor del av tillägget, som bör utgå till upprensningen; ej behövlig del återgår till skogsvårdskassan.»

Länsjägmästaren i Jämtlands län: »Skogsägarna böra få välja mellan att ställa fullt vederhäftig borgen för underhållet eller att avstå viss del av bidraget ex. 10 procent. Härigenom erhållna medel överföras vid varje års slut till en dikesunderhållsfond, som lämnas att förränta sig och som vid behov kan användas för ändamålet.»

I många trakter komma de flesta dikningsföretag att nödvändigtvis beröra flera markägare. Syn enligt vattenlagen med åtföljande rätt till vitsord för dem, som önska dika, användes i regel ej, och många äro därför de önskade arbeten, som aldrig kommit till stånd på grund av en ointresserad parts vägran att delta. I de fall, där dock dikningsplan

upprättats och bidrag tilldelats, har fördelningen i regel verkställt proportionellt mot dikningskostnaden å varje särskild hemmansdel, möjligen med vissa jämkningar, där t. ex. ett långt avloppsdike alltför hårt skulle betunga någon deltagare. För att ytterligare borteliminera dylika orättvisor utbetala andra skogsvårdsstyrelser bidragen i förhållande till torrlagd areal och i vissa fall efter dennas båtnadsvärde. Från flera håll betonas vikten av bestämmelser, som kunna ge de dikningsintresserade vitsord, då svårigheten att kunna samla alla delägarne i ett torrlägningsföretag är ett allvarligt hinder för skogsdikningens frammarsch.

Vad den totala egentliga dikeskostnaden per vunnen har beträffar, synes den för genom skogsvårdsstyrelserna utförda arbeten växla mellan i gynnsammaste fall c:a 40 kronor och upp till c:a 100 kronor, där terrängen varit svårare. Dessa siffror förefalla låga, och ha sin grund i korta dikeslängder per har och den avsevärda procent, med vilken bäckrensning ingår, då genom dylik ofta stora arealer kunna vinnas med ringa arbete. Man kan dock knappast våga räkna med så gynnsamma siffror för framtiden. Kostnaden per löpmeter nytt dike har under de två sista åren (1924—25) hållit sig oförändrat och tämligen högt vid 47 öre per meter och motsvarande siffra för bäckrensning vid 25 öre per meter. I allmänhet ligga priserna något högre i Norrland än i södra Sverige; dock märkes ej den stora skillnad man på grund av högre dagsverkspriser däruppe skulle kunna förvänta.

Helt naturligt har dikningsverksamhetens omfattning varit mycket olika i landets olika delar alltefter de ekonomiska möjligheter, som stått skogsvårdsstyrelserna till buds, och den betydelse, som dikningsfrågan har i länen. Främst ligga naturligtvis de ekonomiskt bättre situerade skogsvårdsstyrelserna, där sumpmarkerna tillika upptaga en stor procent av arealen. Så hava enbart Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands läns skogsvårdsstyrelser tillsammans i en eller annan form utlagt för torrlägningsarbeten å skogsmark ej mindre än nära 4,000,000 kronor, medan de övriga tillsammans blott kunnat bidraga med c:a 520,000 kronor. Sammanlagda längden sålunda upptagna diken och rensade bäckar utgör, som förut nämnts, c:a 3,912 mil. Hur stor areal, som på detta sätt vunnits, kan med tillgängligt material ej anges. Räknar man för denna dikning med blott 200 meter diken per har, vilken siffra erhåller ett visst stöd av de inkomna uppgifterna, skulle dock detta motsvara en torrlagd areal av närmare 200,000 har under de nu förflutna 21 åren.

Härtill komma de arealer, som torrlagts under ledning av och med bidrag från de tidigare verkssamma skogsvårdsnämnderna i Västerbottens och Norrbottens län. Denna dikning uppgår för kustlandet till över 220 mil.

Tyvärr kan nog ej hela denna areal anses färdigdikad, utan en stor del av densamma är i behov av kompletteringsarbeten, beroende dels på otillräcklig, dels på stundom felaktig dikesutläggning, där dikesteknikens

utveckling och personalens utbildning ej motsvarat intresset och arbetsuppgifternas storlek.

Som framgår av skogsvårdsstyrelsernas svar, variera dikesärendenas behandling högst avsevärt. Med stöd av deras uttalanden anse de sak-kunniga sig böra framhålla, att det med nuvarande system på vissa punkter brister i enhetlighet, effektivitet och säkerhet för det allmänna.

1. Med nuvarande organisation synes sålunda vissa orättvisor uppstå genom olika grunder för bidragstilldelning i olika län, varjämte en del mindre lämpliga företag understödjas.

2. Överenskommelserna med markägarna äro ej alltid av den form, att det allmännas intressen säkert tillvaratagas.

3. Underhållet av med bidrag utförda diken försummas ofta på ett sätt, som äventyrar den framtida vinsten av arbetet.

4. Planläggning, bokföring och statistik kunna ej lämna uppgift varken på torrlagd areal eller planlägnings- och dikningskostnader per har dikad mark.

5. Svårigheterna att samla delägare till ett gemensamt handlande utgör genom frånvaron av dikningsvitsord vid dessa privata överenskommelser alltför ofta ett avgörande hinder för ett torrlägningsföretags genomförande.

Behovet av statshjälp för skogsutdikning.

Av den nu lämnade redogörelsen över förekomsten inom vårt land av sådana försumpade och andra vattensjuka marker, som kunna göras tjänliga, resp. mer tjänliga, för skogsbörd, framgår, att arealen av dessa marker är mycket betydande och att en mycket stor del av dem är i avseende på belägenhet och beskaffenhet sådan, att den synnerligen väl lämpar sig för torrläggning i ändamål av skogsbörd. Det måste anses som ett samhälleligt intresse av mycket stor vikt att så må ske. Därigenom skulle oerhörda arealer av mark, som nu äro så gott som improduktiva, förvandlas till produktiv mark, vilken kunde giva såväl de enskilda som indirekt staten och kommunerna ökade inkomster. Nya arbetstillfällen skulle beredas, icke blott genom själva torrlägningsarbetet utan även för all framtid genom skötseln av de skogar, som skulle uppväxa å de torrlagda markerna, och genom förädling av virket därifrån. Det bör därför kunna anses som självfallet, att staten icke kan ställa sig likgiltig vad beträffar åtgärder för att genom dylika markers torrläggning öka nationalförmögenheten och nationens inkomster. Den nuvarande tidpunkten synes i särskild grad ägnad att framhäva vikten härav. Till följd av överavverkning och den fortgående uthuggningen av landets gamla naturskogar är det nämligen att befara, att våra avverkningsbara skogstillgångar under en tid framåt bli i viss mån reducerade. Det

är då desto mera av vikt att icke underlåta vad som lämpligen kan göras för att öka skogstillgången. Ett viktigt medel härtill erbjuder, som sagt, skogsutdikningen.

Av såväl skogsvårdsstyrelsernas redogörelser för resultaten av utförda skogsdikningar som de på vetenskaplig grund utförda undersökningarna framgår, att den växande skogen är ytterst tacksam för utdikning, där sådan behöves och blir rationellt utförd. Tillväxten påskyndas därigenom i så hög grad, att det kan ifrågasättas, huruvida något förbättringsarbete på skogsskötselns område betalar sig lika bra. Emellertid finnas många olika slag av försumpad och vattensjuk mark. All sådan mark förtjänar därför icke i lika mån att torrläggas i ändamål av skogsbörd. Erfarenheten har tillika visat, att vid lika markbeskaffenhet det ekonomiska resultatet av torrläggningen blir sämre, ju glesare, sämre eller yngre den å området befintliga skogen är och att det blir allra ofördelaktigast på ren kalmark. Dock bör icke varje torrläggning av kalmark ogillas. För utvidgning av landets skogbärande areal uppmuntras ju kraftigt skogsodling å äldre kalmarker och under vissa förhållanden kan jämväl torrläggning av sådan försumpad kalmark, som av naturen är väl ägnad för skogsbörd, vara motiverad. Icke sällan kan å dylik mark, sedan den torrlagts, skogsväxt beräknas skola uppstå på grund av naturlig besåning, men ibland måste skogsodling tillgripas.

I fråga om lämplighet och förmåga att återgälda torrläggningskostnaden samt ge vinst finnas alltså en mångfald gradationer mellan olika slag av vattensjuka och försumpade marker. Sakkunskap kräves därför vid dessa företags planläggande.

Man kunde ju ha anledning förvänta, att när en skogsutdikning visar sig medföra ekonomisk fördel, skogsägaren skulle vara av egen drift intresserad att utföra densamma. Såväl staten som en del av de största och mest framsynta enskilda skogsägarna, isynnerhet vissa bruksbolag och trävarubolag samt en del större godsägare, hava också sedan länge i rätt stor omfattning och med betydande framgång bedrivit skogsutdikningar. Men den stora mängden enskilda skogsägare har icke utövat någon nämnvärd verksamhet i detta avseende utom i vissa orter med bistånd av skogsvårdsstyrelserna och de i Övre Norrland tidigare verksamma skogsvårdsnämnderna. Skälen härtill torde vara mångahanda, främst kanske brist på kapital, enär tillgångarna ansetts böra i första rummet användas för jordbrukets behov och utveckling. En betydelsefull anledning till skogsdikningens försummande torde också ligga däri, att resultaten av sådan dikning icke äro lika snabba och påtagliga som t. ex. vid avdikning i ändamål av jords uppodling till åker. Vinsten av skogsutdikning framträder i många fall först efter så lång tid, att den kanske icke alls kommer den person till godo, som nedlagt kostnaderna. Vidare är att beakta, att pålitliga kalkyler, utvisande det ekonomiska resultatet av skogsutdikning, hava intill senaste tid saknats. Ej heller torde överallt

nödig erfarenhet och säkerhet i avseende på skogsdikningars planläggande och utförande hava förefunnits. Misslyckade utdikningsföretag hava nämligen understundom förekommit och bidragit till att misskreditera åtgärder i utdikningssyfte.

Dessutom är att märka att, under det statsbidrag och statslån på fördelaktiga villkor ganska rikligt stått till buds för sådana torrlägningsföretag, som åsyftat uppodling av jord, har ingen möjlighet till statsunderstöd förelegat för skogsdikning. Visserligen torde skogen i viss utsträckning haft nytta av de tidigare anvisade s. k. frostminskningsanlagen, men vid de med dessa anslag företagna utdikningarna har icke tagits någon hänsyn till markens förbättring i syfte av skogsbörd, utan, där sådan förbättring inträtt, har det mera berott på en tillfällighet. Sedan numera utdelandet av statsbidrag enbart i syfte av frostländighetens minskande upphört, föreligger i varje fall ej längre denna möjlighet till understöd för skogsutdikning.

Den enda hjälp, som beträffande de under skogsvårdslagen lydande enskilda skogarna numera kan erbjudas vid utdikning av skog, består i bidrag från skogsvårdsstyrelserna. Dylikt bidrag har utgått såväl i form av kontant understöd som genom fri undersökning och planläggning m. m. Dessa åtgärder hava under vissa tider och å vissa orter varit av ganska avsevärd omfattning. Men i mån som skogsvårdsstyrelsernas ekonomiska ställning under senare år blivit försämrade, har understödsverksamheten i avseende på skogsutdikning, vilken icke ansetts tillhöra styrelsernas allra oundgängligaste uppgifter, varit en bland dem, som först drabbats av inknappningar och begränsningar och den har ibland alldeles nedlagts. Detta har haft till följd, att den enskilda skogsutdikningsverksamheten, där den förut förekommit, minskats eller avstannat. Det kan icke förväntas, att skogsvårdsstyrelserna i allmänhet skola bli i stånd att allenast med de inkomster, de nu hava att påräkna, av egna medel i mera avsevärd grad utvidga sin understödsverksamhet för skogsutdikning. I varje fall är i förhållande till det ofantliga arbetsområde, som föreligger, styrelsernas understödsförmåga mycket otillräcklig. Den är även och torde allt framgent förbli synnerligen ojämn de särskilda skogsvårdsstyrelserna emellan, beroende på att utdikningsbehov och medelstillgång ej fördela sig proportionellt till varandra.

Till frågan om de enskilda skogar, för vilka skogsvårdslagen icke gäller, skola vi senare återkomma.

Tillsvidare må resultatet av den nu gjorda undersökningen sammanfattas sålunda:

att inom de områden av riket, där skogsvårdslagen är tillämplig, en rik tillgång förefinnes å försumpade eller eljest vattensjuka marker, som genom utdikning kunna lämpligen göras mer tjänliga för skogsbörd;

att det är ett samhällsintresse av stor vikt, att sådan utdikning kommer till stånd;

att det emellertid icke kan förutsättas, att skogsägarna skola i någon större omfattning vara i stånd att inom rimlig tid av egna medel utföra detta arbete;

att det understöd från det allmännas sida, som nu står till buds i form av bidrag och hjälp från skogsvårdsstyrelserna, är i hög grad otillräckligt och ojämnt; samt

att fördenskull ytterligare understöd från det allmännas sida bör anordnas för främjande av dylik utdikning.

Vilka skogar skall statshjälpen till skogsutdikning avse?

Vad beträffar frågan, vilka skogar nu skola komma i betraktande, må erinras, att de sakkunnigas uppdrag är begränsat till att avse enskilda tillhöriga marker. Av motiveringen framgår, att denna begränsning grundats därpå, att statens skogar borde undantagas. Utom dessa båda slag av skogar finnas emellertid allmänna skogar av flera slag. De sakkunniga hava trott sig kunna antaga, att sistnämnda skogar icke varit avsedda att inbegripas i uppdraget. Däremot har utredningen ansetts böra gälla även sådana under skogsvårdslagen lydande skogar, som ägas av landsting, primärkommuner, hushållningssällskap etc. och som i regel förvaltas av skogs-sällskapet. Dessa skogar behandlas ur lagstiftningssynpunkt såsom enskilda.

Någon meningsskiljaktighet torde näppeligen kunna föreligga därom, att de understödsmöjligheter, som nu må bliva beredda, böra stå öppna för alla de skogar, å vilka skogsvårdslagen är tillämplig, oberoende av var i landet de äro belägna. Även med beaktande att gagnet och det ekonomiska resultatet av utdikning kan vara mycket växlande inom skilda landsdelar, böra dock icke genom en allmän bestämmelse några särskilda kategorier av de under skogsvårdslagen lydande skogarna uteslutas. Frågan om understöd bör däremot i varje särskilt fall prövas efter förhållandet mellan kostnaden och den påräkneliga båtnaden av företaget samt efter övriga föreliggande omständigheter.

Vad därefter beträffar de enskilda skogar, å vilka skogsvårdslagen icke är tillämplig, utgöras de av:

1) skogar som äro underkastade bestämmelserna i förordningen angående utsyning å viss skog inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden (den s. k. lappmarkslagen) samt lagen angående husbehovsskogar inom vissa områden;

2) allmänningsskogar i Västerbottens och Norrbottens län samt inom Kopparbergs och Gävleborgs län vid storskifte avsatta häradsallmänningar och besparingsskogar;

3) skyddsskogar samt vissa skogar å flygsandsfälten inom Hallands län. Övriga från skogsvårdslagens tillämpning undantagna skogar, som icke

tillhöra staten, bland andra vanliga häradsallmänningar, hava natur av allmänna skogar. Frågan om utdikning av försumpade marker å dessa skogar har därför, på sätt ovan angivits, ansetts icke falla under de sakkunnigas uppdrag.

Gemensamt för de härovan under 1) och 3) uppräknade skogar är, att avverkning för annat ändamål än husbehov och i vissa fall jämväl husbehovsavverkning må äga rum endast efter utsyning och stämpling av vederbörande skogstjänsteman. Allmänningsskogarna i Västerbottens och Norrbottens län stå under skogsstatens uppsikt och kontroll i de fall, då de icke stå under skogsstatens vård och förvaltning. Häradsallmänningarna och besparingsskogarna i Kopparbergs och Gävleborgs län förvaltas enligt särskilda reglementen. Med inga av nu nämnda skogar hava skogsvårdsstyrelserna att taga någon befattning.

Frågan om beredandet av understöd för utdikning å dessa enskilda skogar utanför den allmänna skogsvårdslagen är i väsentlig mån en organisationsfråga. De sakkunniga hava för avsikt att föreslå, att handhavandet av den nya understödsverksamheten för skogsutdikning å sådan mark, som lyder under skogsvårdslagen, skall anförtrös åt skogsvårdsstyrelserna. Det kan emellertid icke vara lämpligt att låta dessa styrelser få omhänder utdikningsärenden jämväl å sådana enskilda skogar, med vilka de eljest icke hava någon befattning. Ej heller torde det kunna förordas att låta handläggningen av ärenden om utdikningsunderstöd från ett och samma anslag tillkomma skilda myndigheter för olika delar av riket. Även om viss kvot av anslaget skulle kunna tillförsäkras vardera myndigheten, skulle de bestämmelser och villkor, som vore avpassade för den ena myndighetens ämbetsutövning, icke passa för den andras. Det synes då vida enklare och bättre att i den mån understödjande av utdikning inom de enskilda skogar, som innefattas under 1)—3) här ovan, skäligen må finnas motiverat, bereda särskilda medel därtill samt att låta handhavandet av dessa understödsärenden tillkomma statens skogsförvaltning, som har överinseendet av samma skogar.

Till frågan, huruvida och i vad mån dylikt understöd må böra beredas, återkomma de sakkunniga längre fram. Tillsvidare begränsa de sin utredning och sina förslag till att avse allenast de under allmänna skogsvårdslagen inbegripna, under skogsvårdsstyrelsernas tillsyn stående skogarna.

Lån eller bidrag utan återbetalningsskyldighet?

I avseende å det sätt, på vilket understöd må utgå, har man att välja mellan lån och bidrag utan återbetalningsskyldighet samt en kombination mellan dessa.

I betraktande av att nu ifrågavarande utdikningar, när de äro rätt planlagda och utförda, i allmänhet måste anses vara ekonomiskt räntabla och fördelaktiga, skulle det kunna synas naturligast att välja formen av lån. Härvid äro emellertid åtskilliga omständigheter att beakta.

En princip för statens låneverksamhet på närliggande områden, såväl vad statens avdikningslånefond (förut odlingslånefonden) som vad allmänna och norrländska nyodlingsfonderna angår, torde vara, att det arbete, som genom lånet utföres, förutsättes komma att stegra markens alstringskraft i sådan grad och inom sådan tid, att ökningen i avkastningen förmår motsvara ränta och amortering å lånet under den tid, då detta skall förräntas och återbetalas. Vid marks torrläggning för användning såsom åker eller vid nyodling eller betesförbättring kan denna avkastningsökning med någorlunda säkerhet bedömas. Den inträder i regel omedelbart eller blott några få år efter utförandet av de arbeten, understödet avser, och kan antagas därefter regelbundet fortbestå. Helt annorlunda äro förhållandena vid skogsutdikning. Allt efter som marken, som utdikas, är bevuxen med ett äldre eller yngre, bättre eller sämre skogsbestånd eller utgöres av mer eller mindre fullständig kalmark, som kanske måste skogsodlas, växlar inträdet av den tidpunkt, då den av utdikningen föranledda förbättringen bereder möjlighet att uttaga ökad avkastning, inom mycket vida gränser. Härtill kommer, att då skogen icke liksom åkern och betesmarken ger årlig skörd utan i stället en följd av år måste förflyta mellan de tillfällen, då man återkommer med avverkningsåtgärder i samma bestånd, dessa periodiska tillfällen, då skogens avkastning uttages, icke motivera en regelbunden årlig annuitet. Det är givet, att å större skogskomplex dessa förhållanden jämnas ut sig de särskilda åren emellan, men härom är nu icke fråga. Ett skogsutdikningslån måste, ifall ovanberörda princip skall upprätthållas, betraktas som en affär för sig. Den genom lånet uppkomna vinsten å den utdikade marken och icke någon annan måste då sättas i relation till lånets återbetalning. Det torde då finnas, att en lånerörelse för skogsutdikning ej gärna kan grundas på ovannämnda princip, enär den i så fall måste konstrueras med växlande amorteringstider och periodiska inbetalningar allt efter de olika sätt, på vilka den genom utdikningen vunna förbättringen kan antagas komma att giva avkastning vid avverkning av skog å området.

Härmed är visserligen icke sagt, att tanken på låneformen fördenskull måste övergivas. Oberoende av nyssberörda låneteoretiska princip är det uppenbart, att det för en markägare kan vara förmånligt att till ett ut-

dikningsföretag erhålla lån mot billig ränta och i övrigt goda villkor och således fördela utgiften på en följd av år i stället för att nödgas på en gång av egna medel bekosta hela arbetet. Ser man frågan ur denna mera enkla opportunitetssynpunkt, kan man ordna lånerörelsen och reglera återbetalningstiden mera fritt, allt efter som man anser lämpligast. En undersökning har därför ansetts böra göras angående de lånesystem, som skulle kunna ifrågakomma.

De statslånefonder, som ovan omnämnts, tillhöra två olika typer. Den ena representeras av statens avdikningslånefond, från vilken staten utlämnar lånen direkt till de enskilda låntagarna och som säkerhet erhåller, sedan lånet blivit genom utslag fäst vid vissa fastigheter, tyst förmånsrätt framför inteckningar. Att utsträcka detta från äldre tider härstammande förmånsrättsinstitut till skogsutdikningslån lär icke vara tänkbart. Icke heller synes en statens direkta långivning mot annat slag av säkerhet vara att tänka på, bland annat med hänsyn till den vidlyftiga organisation, som då för statens räkning säkerligen bleve oundviklig.

Den andra typen, representerad av nyodlingsfonderna, begagnar sig av låneförmedlare. Dessa, som beträffande sagda fonder utgöras av landsting och hushållningssällskap, mottaga lånen av staten och ansvara i första hand för deras återbetalning samt låna i sin tur ut medlen till de enskilda låntagarna. Ifall denna typ skulle användas för skogsutdikningslån, borde låneförmedlingen uppenbarligen ske genom skogsvårdsstyrelserna. Allvarliga betänkligheter kunna emellertid göras gällande häremot. Skogsvårdsstyrelsernas ställning såsom officiella organ, tillsatta av Kungl. Maj:t, landsting och hushållningssällskap, synes göra dem föga lämpliga såsom ansvariga låntagare gent emot staten. Deras ekonomi är blott i begränsad omfattning beroende av deras egna åtgöranden. Utgifterna föranledas till stor del av deras lagliga skyldighet att öva tillsyn över skogsvårdslagens efterlevnad och härtill måste under alla förhållanden medel finnas tillgängliga. Deras inkomster äro mycket oberäknliga. Skogsvårdsavgifterna inflyta med synnerligen växlande belopp, beroende av konjunkturerna. De inkomster, som erhållas genom statsanslag eller andel i de till statskontoret inlevererade skogsvårdsavgifterna, hava åtminstone hittills icke kunnat med någon säkerhet på förhand beräknas. De bidrag, som kunna erhållas av landsting eller hushållningssällskap, äro icke konstanta utan beroende på fria beslut av dessa korporationer. Skogsvårdsstyrelserna synas sålunda icke hava vare sig den fria ställning eller den tryggade ekonomiska grundval, som bör krävas av en organisation, som är direkt ansvarig låntagare gentemot staten.

Anordnandet av en statlig lånerörelse för främjande av skogsutdikning synes sålunda möta stora svårigheter. Därest en dylik lånerörelse likafullt skulle åvägabringas med skogsvårdsstyrelserna såsom låneförmedlare, måste den givetvis anordnas så, att risken för låneförmedlaren nedbringas till ett minimum. Liksom vid nyodlingsfonderna borde de enskilda lånen

snävt begränsas såväl i avseende på det lånebelopp, som finge under ett och samma budgetår tilldelas en enskild låntagare, som beträffande det totalbelopp, för vilket dylik låntagare finge samtidigt häfta i skuld. Då låneförmedlaren väl i regel icke kunde erhålla annan säkerhet än borgen, skulle det bliva nödvändigt att stadga ganska kort amorteringstid. En dylik lånerörelse skulle säkerligen bli av ganska ringa omfattning och den hjälp, som därigenom skulle beredas skogsdikningsverksamheten, skulle bliva skäligen obetydlig i förhållande till det stora arbete, som är att utföra.

Då visst icke alla skogsutdikningsföretag ge utsikt till en någorlunda snart inträffande värdeökning, skulle understöd i låneformen icke i och för sig bli tillräckligt lockande för att förmå de enskilda skogsägarna, särdeles de mindre, att företaga desamma. De sakkunniga hysa den bestämda övertygelsen, att vida kraftigare hjälp från statens sida än genom en dylik lånerörelse erfordras för att åvägabringa en skogsutdikningsverksamhet av mera betydande omfattning. Det är enligt deras åsikt nödvändigt för att vinna avsett resultat att använda metoden av bidrag utan återbetalningsskyldighet. I valet mellan lånemetoden och bidragsmetoden anse de någon tvekan icke kunna förefinnas angående den senare metodens företräden.

Att staten understödjer skogsutdikning medelst bidrag utan återbetalningsskyldighet kan lika litet anses oberättigat, som att dylikt understöd från statens avdikningsanslag lämnas vid torrläggningföretag, som avse antingen marks uppodling till åker eller betesförbättring. I bägge fallen förökas värdet av landets naturtillgångar, vilket på mångahanda sätt kommer nationen i dess helhet till godo. Den försumpade skogsmarkens utdikning är, såsom förut framhållits, ett betydande nationalekonomiskt intresse.

Det kunde ifrågasättas att vid skogsutdikning anordna en kombination mellan bidrag och lån i analogi med vad som beträffande torrläggning för odlingsändamål sker mellan bidrag från statens avdikningsanslag och lån ur allmänna eller norrländska nyodlingsfonden. (Ett lånesystem i likhet med allmänna avdikningslånefondens torde av förut framhållna skäl icke kunna ifrågakomma). På grund av de allvarliga svårigheter och olägenheter, som, på sätt ovan visats, äro förbundna med anlitaandet av skogsvårdsstyrelserna såsom låneförmedlare, bör emellertid enligt de sakkunnigas åsikt en dylik lånerörelse icke heller kombinationsvis anordnas, därest den icke är av trängande behov påkallad. Något sådant behov kan dock enligt de sakkunnigas mening icke anses för närvarande föreligga. Ifall bidragsverksamheten icke blir alltför snävt begränsad, synes det vara för närvarande tillräckligt att använda denna metod, helst som skogsvårdsstyrelserna ju hava i sin hand att av egna medel i mån av tillgång lämna skogsutdikningsverksamheten understöd utöver statsbidragen. De sakkunniga hava därför ansett tanken på en statlig lånerörelse för nu ifrågavarande ändamål böra för närvarande övergivas. Ifall framdeles

förhållandena skulle göra en sådan lånerörelse mera behöfvlig och lättare att anordna, kan ju frågan upptagas till förnyad prövning.

Det har blivit ifrågasatt, att statens verksamhet för skogsutdikningens främjande å enskild mark skulle taga formen av att själva arbetet utfördes genom statens arbetslöshetskommission såsom nödhjälpsarbete. De sakkunniga anse sig böra avstyrka denna metod. Det skulle säkerligen bliva nästan omöjligt att på ett rättvist och opartiskt sätt ordna dylika statsarbeten på enskildas marker, varest det icke kan undgås, att det privata vinstintresset spelar in. Att genom dylikt nödhjälpsarbete bereda vissa enskilda skogsägare större förmåner, än som motsvara värdet av det statsbidrag, som står alla till buds, kan i varje fall icke anses vara riktigt.

Det må emellertid framhållas, att genom de nu avsedda skogsutdikningarna torde komma att skapas ett stort antal arbetstillfällen, varigenom arbetslösheten bör kunna minskas på ett naturligt sätt. Dock torde icke vid bidragens utdelande de socialpolitiska synpunkterna böra få tillmätas större betydelse utan varje ärende i första hand bedömas efter skogliga och ekonomiska synpunkter.

Rika möjligheter att bereda arbetslösa tillfälle till skogsutdikningsarbeten finnas för övrigt på kronans och övriga allmänna skogar. Enligt vad utredningen visar finnes i alla län tillgång på avsevärda arealer försumpad och vattensjuk mark å dessa skogar, för vilkas utdikning förläggningar av arbetslösa kunna anordnas.

Huvudgrunderna för bidragsverksamhetens anordnande.

Vid anordnandet av bidragsverksamheten kunna olika metoder komma i fråga. Att för handhavandet av denna verksamhet ute i orterna skogsvårdsstyrelsernas medverkan bör anlitas, torde visserligen icke tarva särskild motivering. Skogsdikningens främjande är ju en viktig del av de uppgifter, som tillkomma dessa styrelser, och de hava skogligt utbildad personal för ärendenas handläggning. Beträffande sättet för medelfördelningen kunna emellertid olika meningar råda.

Det kan sålunda tänkas, att det tillgängliga statsanslaget fördelas med större klumpsummor mellan respektive skogsvårdsstyrelser efter vissa bestämda regler, såsom fallet är beträffande statsanslaget till skogsvårdens befrämjande, samt att de särskilda skogsvårdsstyrelserna därefter få själva antingen ordna bidragsverksamheten såsom de finna för gott eller ock sköta denna verksamhet under iakttagande av vissa av Kungl. Maj:t givna bestämmelser. Även om skogsvårdsstyrelserna må kunna anses äga förutsättningar att använda medlen på bästa sätt, anse dock de sakkunniga denna metod icke vara lämplig. Stora svårigheter skulle säkerligen uppstå vid finnandet och tillämpandet av en rättvis fördelningsgrund skogsvårdsstyrelserna emellan. Det har ifrågasatts, att såsom dylik grund skulle

antagas arealen av till skogsbörd tjänliga försumpade marker inom de särskilda skogsvårdsstyrelsernas områden. Emellertid kunna härvid icke alla sumpmarker räknas lika. Sålunda är deras beskaffenhet ytterst växlande. Riksskogstaxeringen har uppställt tre kategorier torvmarker, skilda genom olika grad av dikningsbarhet, och därtill komma de egentliga försumpade skogsmarkerna. Vidare bör icke blott naturbeskaffenheten vara avgörande, utan även belägenhet och många andra omständigheter måste beaktas. En omständighet, som övar stort inflytande, är befolkningens större eller mindre intresse för företag av ifrågavarande slag. Utan medverkan av den enskilde markägaren kan påtagligen ingenting uträttas. Det må för övrigt framhållas, att de ytterst approximativa uppgifter vi äga om sumpmarkernas förekomst i olika landsdelar icke giva tillräckligt noggrann upplysning om deras fördelning å skogar under skogsvårdslagen och andra skogar. Den ifrågasatta fördelningsgrunden måste därför betecknas som oanvändbar. Någon annan grund, efter vilken anslaget skulle kunna i förväg fördelas mellan skogsvårdsstyrelserna, synes ej heller kunna angivas. Den enda rätta fördelningsgrunden bör väl vara det vid varje tillfälle konstaterade behovet, men detta framkommer endast, sedan kännedom vunnits om de företag, för vilka efter nödiga undersökningars slutförande ansökan om bidrag föreligger.

Man kommer då närmast till det system, som vid torrläggning för odlingsändamål representeras av allmänna avdikningsanslaget. De särskilda företagen få där med varandra konkurrera om bidrag. Detta synes ock i detta fall vara det naturligaste. Visserligen torde den modifikation böra ske, att i någon mån hänsyn vid fördelningen tages till att skilda orter må bli tillgodosedda medelst bidrag, men någon viss fördelningskvot för de särskilda skogsvårdsstyrelsernas områden bör icke stadgas. Genom en sådan fördelning på grund av inkomna ansökningar om bidrag till redan undersökta företag vinnes ock, att, när ansökningarna därtill ge anledning, hela det tillgängliga anslaget kan utdelas. Vid en fördelning i förväg kunde däremot lätt inträffa, att ett odisponerat överskott uppstode å en viss ort, under det att bidragsandelen icke räckte till på en annan.

De sakkunniga hava av dessa skäl funnit det lämpligast, att bidragsverksamheten anordnas i nära överensstämmelse med det för bidrag från statens avdikningsanslag tillämpade systemet. Åtskilliga avvikelser måste emellertid göras. En av dessa torde böra redan här omnämnas.

Vid avdikningsanslaget kunna ansökningar ingivas till lantbruksstyrelsen när som helst under året. När granskningen hunnit omfatta ett lämpligt antal företag, avlåter styrelsen skrivelse till Kungl. Maj:t om statsbidrag till dem, vilket plägar ske flera gånger om året. Beträffande skogsutdikningsbidrag, vid vilka ortsintressena äro på grund av skogsvårdsstyrelsernas mellanställning mera framträdande, vill det synas lämpligare, att en viss bestämd dag stadgas, inom vilken styrelsernas framställningar om bidrag böra vara ingivna, för att de må kunna samtidigt tagas under behandling och vägas mot varandra.

Proceduren vid utdikningsförslags upprättande.

Ett torrlägningsärende torde i regel börja därmed, att markägaren begär hos skogsvårdsstyrelsen undersökning beträffande sättet och kostnaden för samt den påräkneliga nyttan av att torrlägga ett visst område. Skogsvårdsstyrelsens personal, som ju bör lägga sig vinn om att goda utdikningsmarker bli torrlagda, lär ej underlåta att uppmana markägarna att inkomma med dylika framställningar.

Den första åtgärden torde därefter bliva, att genom preliminär undersökning eller på annat sätt vinna uppfattning, huruvida de naturliga betingelserna äro sådana, att företaget överhuvud synes vara förtjänt att komma till stånd. Understundom torde redan på detta stadium besked kunna lämnas, att tanken på företaget bör övergivas och att i varje fall statsbidrag ej kan tillstyrkas, såsom t. ex. då förslag framställles att för skogsbörd torrlägga rena högmossar. Finnes däremot företaget icke sakna utsikter, bör noggrannare undersökning igångsättas. För bedömande av beskaffenheten av den procedur, som härvid bör iakttagas, är ett klarläggande av frågan om underhållsskyldigheten av avgörande betydelse.

Den dikning, som kräves för torrläggning, kan vara av skilda slag. Ett dikessystem, som icke är av allt för liten omfattning, torde sålunda bestå av dels ett större avlopp, dels vissa från detsamma utgående huvuddiken, dels ett utgrenat nät av smärre diken, i viss mån motsvarande vad som vid torrläggning för odlingsändsmål kallas tegdiken, och dels laggdiken för torrlägningsområdets avskärning från angränsande mark. Allt efter företagets omfattning kunna vissa av dessa dikeskategorier minskas i betydelse eller alldeles bortfalla. I underhållsavseende förhålla de sig olika. De större avloppens och huvuddikenas bibehållande för framtiden torde sålunda nästan alltid vara en nödvändig förutsättning för att själva torrläggningen skall äga bestånd. Detsamma torde i regel gälla laggdikena, varemot beträffande den mindre grendikningen det ofta är tillräckligt, att den underhålls blott under en kortare tid. Om nu staten lämnar bidrag utan återbetalningsskyldighet till sådana diken, vilka böra allt framgent underhållas, synes staten också böra, liksom vid odlingsavdikning, fordra säkerhet för att sådant underhåll äger rum och att det kan i nödfall framtvingas även gent emot ny ägare till marken, på det att statens pengar icke må bli bortkastade genom att dikena lämnas att gå igen. Huru dylik säkerhet skall kunna vinnas, har redan förut varit föremål för en noggrann utredning, som närmare omförmäles i propositionen nr 82 till 1926 års riksdag angående statens verksamhet till främjande av avdikning av mark i odlingssyfte. Det har därvid ådagalagts, att den enda användbara och fullt betryggande utvägen att ernå sådan säkerhet är, att själva förslaget upprättas vid syneförrättning enligt bestämmelserna i 10 kap. vattenlagen. Härigenom blir underhållsskyldigheten lagligen bunden vid de deltagande fastigheterna. Enligt stadgandet

i 13 kap. 17 § vattenlagen kan vidare, när försummelse i underhållet äger rum vid torrlägningsföretag, som utförts med bidrag av statsmedel, under villkor att arbetet vederbörligen underhålles, vederbörande myndighet, efter i föreskriven ordning verkställd besiktning, själv låta bota bristen samt genom utmätningsman omedelbart uttaga kostnaden härför av den försumlige. Härigenom är sörjt för att tillsynen över underhållsskyldighetens fullgörande blir effektiv. För vinnande av enahanda garantier beträffande företag, som understödjas medelst bidrag från statens skogsutdikningsanslag, bör uppenbarligen syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen äga rum, såvitt angår sådan dikning, vars underhåll måste säkerställas för längre tid framåt.

Det kan ifrågasättas, huruvida det icke borde föreskrivas, att dylik syn städse skall hava verkställts, för att bidrag må kunna erhållas. Genom den frihet från åliggandet att vid synen använda gode män, varom Kungl. Maj:t lär komma att framlägga förslag för riksdagen, bli besväret och kostnaderna vid dylik syn avsevärt minskade. Ifall, som önskligt är, viss personal hos skogsvårdsstyrelserna erhåller kompetens som syneförrättare, blir proceduren vid syn icke mycket mer omständlig och betungande än en av samma personal verkställd vanlig undersökning. Det må tillika framhållas, att begagnandet av syneproceduren kan vara av vikt även ur andra synpunkter än underhållets. Sålunda måste syn enligt 10 kap. vattenlagen äga rum i det fall, att företaget berör flera fastigheter samt frivillig överenskommelse om deltagande i detsamma icke kan åstadkommas mellan alla intresserade. Visserligen stadgas i 7 kap. 20 § andra stycket av nämnda lag såsom allmän regel att, därest dike, som någon vill upptaga, är till båtnad jämväl för annans mark, denne är skyldig att taga del i dikningen, men ifall tvist härom uppstår, måste denna tvist slitas vid syn, på sätt stadgas i 10 kap. 57 och 59 §§ i lagen. Dikningsvitsord förefinnes sålunda, men för dess begagnande gent emot en ovillig granne kräves syn.

Likväl hava de sakkunniga icke ansett sig böra förorda obligatorisk syn vid alla skogsutdikningsföretag. Skälen härtill äro huvudsakligen av praktisk natur. En säkerligen mycket stor mängd av dessa företag blir var för sig av skäligen obetydlig omfattning och enkel beskaffenhet. Detta framgår bland annat av erfarenheten från skogsvårdsstyrelsernas hittillsvarande utdikningsverksamhet. Då skogsutdikningsföretagen kunna förväntas skola, åtminstone inom de större skogsvårdsstyrelseområdena, stiga till ett ganska stort antal årligen samt bliva belägna på vitt skilda delar av området, är det angeläget, att tillräckligt stor personal står till förfogande för undersökningarnas verkställande. Eljest skulle alltför lång tid upptagas av resor mellan förrättningsställena och arbetsresultatet under den ganska korta undersökningssäsongen skulle bliva alltför litet i förhållande till kostnaderna. En stor tidsutdräkt vid en undersökningförrättning vållas även av den orsaken, att dessa utdikningsföretag icke liksom odlingsavdikningen behöva ligga i viss närhet av odlad och med vägar försedd

bygd utan kunna vara belägna nästan hur avlägset som helst, enär de efter torrläggningens fullbordande icke kräva någon särskild skötsel. Det är av dessa skäl önskligt, att icke överkvalificerad och alltför dyr arbetskraft användes vid de små företagen, utan bör vid dem plan och kostnadsförslag kunna liksom hittills upprättas av personal i länsskogvaktares ställning och med dessas allmänna kompetens. Att tillerkänna dylik personal befogenhet såsom syneförrättare enligt 10 kap. vattenlagen har emellertid icke ansetts kunna komma i fråga. De spörsmål, som kunna uppkomma vid dylik syn, äro av den ömtåliga natur, att de kräva vida högre kompetens. För att å ena sidan icke över hövan inskränka och fördyra undersökningsverksamheten och å andra sidan äga garanti för erforderlig sakkunskap, när frågor av större betydelse eller av mer invecklad beskaffenhet förekomma, hava de sakkunniga stannat vid att förorda, att syn må förklaras erforderlig, allenast därest och i den mån i företaget ingående torrläggningssakrhet anses böra vidmakthållas under längre tid än 10 år. De övriga omständigheter, som ibland göra syn önskelig eller nödvändig, äro förestavade i delägarnas intresse och synas icke ur statsbidragets synpunkt böra göra synen obligatorisk. Vid företag, där allenast en kortare tids underhåll anses göra tillfyllest och garanti härför kan erhållas utan syneförrättning, exempelvis genom borgenssäkerhet, kan undersökningen anförtros åt personer med lägre kompetens. Visserligen löper man härvid den risken, att underhållningsskyldigheten icke kan göras gällande gent emot ny ägare till marken, men då dessa mindre företag väl i allmänhet beröra endast en jordägare samt underhållsskyldigheten i allt fall är begränsad till en kort tidsperiod, synes det vida bättre att taga denna risk än att anordna en så tung och dyrbar apparat, att den kommer att motverka ändamålet med hela skogsutdikningsrörelsen. Det må för övrigt framhållas, att jämlikt 7 kap. 36 § fjärde stycket vattenlagen prövning av framtida underhållets fördelning kan påkallas, även när dike upptagits utan föregående syneförrättning. Det är emellertid önskvärt, att närmare bestämmelser meddelas av central myndighet beträffande sådan enklare förrättning, som nu berörts, på det att alla betydelsefulla omständigheter därvid må bli beaktade och riktigt bedömda.

Att en kortare underhållstid än 10 år mången gång kan vara tillfyllest, sammanhänger med det förhållandet, att den skog, som till följd av torrläggningen uppväxer på området eller som redan finnes där och genom torrläggningen får ökad tillväxtenergi, äger förmåga att i betydlig mån uppsuga vattnet och sålunda hålla marken vid lämplig fuktighetsgrad.

Då de sakkunniga föreslå att syn enligt vattenlagen skall i vissa fall vara en nödvändig förutsättning för att bidrag må kunna utgå, avse de dock icke, att underhållsskyldighet för all framtid skall i dessa fall ovillkorligen äga rum beträffande hela dikessystemet. För vissa delar därav kan, liksom vid de förut nämnda mindre företagen, en kortare tids underhållsskyldighet vara tillräcklig. Därför bör vid synen bestämmelse

kunna meddelas därom, att vissa diken icke behöva underhållas längre än viss angiven tid. För underhållets fullgörande under sagda tid ger synen lika fullgod säkerhet som beträffande det övriga underhållet.

Förrättningsmän.

Såsom förut framhållits, böra vissa förrättningsmän äga befogenhet att handlägga syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen, varemot sådan befogenhet icke skulle tillkomma de andra. De senares planer och förslag böra dock städse underkastas granskning av person med högre kompetens, ehuru väl denna granskning icke alltid behöver ske vid besök på stället.

Till förrättningsman vid syn för torrläggning av mark kan enligt 10 kap. 32 § 1 mom. vattenlagen förordnas lantbruksingenjör eller annan, efter ty särskilt finnes eller kan varda stadgat, därtill behörig tjänsteman eller ock annan person, vilken på grund av avlagda kunskapsprov och praktisk erfarenhet i hithörande ämnen av Konungen förklaras behörig att hålla dylik förrättning. Att anlita lantbruksingenjör för skogsutdikningsföretag synes emellertid i regel icke vara lämpligt. Dessa tjänstemän äro icke i besittning av den skogliga utbildning och erfarenhet, som oundgängligen krävas för att kunna rätt bedöma och planlägga ett skogsutdikningsföretag. De stå icke heller i någon förbindelse med skogsvårdsstyrelserna, vilket är önskligt beträffande den personal, som skall hava ledningen av ifrågavarande företag om händer. Därtill kommer, att de i allmänhet äro fullt upptagna av sådana förrättningar, som nu pläga av dem utföras. De sakkunniga anse därför, att man vid skogsutdikning icke bör räkna med lantbruksingenjörer såsom förrättningsmän utan att personal, som är anställd hos skogsvårdsstyrelserna, bör i stället ombetros med handläggningen av dessa ärenden.

Så vitt angår företag, vid vilka syn enligt vattenlagen äger rum, kan detta ske genom att viss i skogsvårdsstyrelses tjänst anställd personal jämlikt nyssberörda författningsrum förklaras behörig därtill. Härvid komma givetvis länsjägmästarna i första rummet i betraktande. Men endast genom dem blir behovet icke fyllt. I de större skogsvårdsstyrelseområdena kan det finnas nödigt att därjämte anställa särskild dikningsledare med erforderlig kompetens, och vad de mindre områdena beträffar kan det tänkas, att flera skogsvårdsstyrelser förena sig om en dylik befattningshavare. Dessutom står enligt nämnda bestämmelse i vattenlagen den möjlighet öppen, att personlig behörighetsförklaring av Konungen meddelas i särskilda fall. Behörigheten torde utan olägenhet kunna begränsas till företag, som huvudsakligen innefatta skogsutdikning.

Såsom ovan antytts äro förhållandena vad skogsutdikning angår inom de särskilda skogsvårdsområdena så olika i anseende å arbetsmängd m. m., att någon enhetlig och likartad organisation icke torde kunna föreskrivas eller bära komma till stånd. Emellertid bör tillses, att de befattningshavare, som må kunna erhålla behörighet såsom syneförrättare och vilka skola såsom speciellt sakkunniga biträda skogsvårdsstyrelserna i förevarande avseende, besitta erforderlig kompetens. Då staten lämnar bidrag till skogsutdikning, bör den uppenbarligen kunna fordra, att företagen planläggas och utföras på bästa sätt. Stor kompetens och erfarenhet krävas sålunda bland annat för ett riktigt val av dikningsobjekt, för torrlägningsarbetets planläggande, för båtnadsberäkningen m. m. Senaste tidens undersökningar och forskningsresultat hava anvisat vägar att undgå sådana missgrepp, som förut understundom förekommit, och man har därför rätt att fordra, att dikningsledaren är fullt å jour med dessa nyare rön. Där särskild dikningsledare är anställd, bör han visserligen stå under länsjägmästarens kontroll, men hans arbete blir dock av ganska självständig art, så mycket mer som länsjägmästaren torde kunna ägna blott en relativt obetydlig tid åt denna del av skogsvårdsarbetet.

De sakkunniga anse med hänsyn till dessa förhållanden, att kompetens såsom dikningsledare hos skogsvårdsstyrelse och därmed såsom förrättningsman vid syn enligt 10 kap. vattenlagen vid företag, som huvudsakligen innefatta skogsutdikning, bör tillerkännas allenast den, som genomgått skogshögskolans jägmästarkurs eller forstmästarkurs. Vid skogshögskolan ingår skogsdikning som ett ganska omfattande ämne. Förutom genom deltagande i fältarbete såväl under den förberedande praktiska utbildningen som ock vid skogshögskolans s. k. sommarövningar, böra eleverna intränga i ämnets teoretiska och praktiska detaljer under ledning av vid jägmästarkursen professorn i skogsteknologi och vid forstmästarkursen lektorn i samma ämne. Därjämte bedriva de ingående studier i de grundläggande ämnena botanik och marklära. Då de särskilt anställda dikningsledarna, åtminstone i vissa delar av landet, troligen icke bliva hela året upptagna av skogsutdikningsgöromål utan bära i övrigt såsom assistenter hos länsjägmästarna användas för andra till skogsvårdsstyrelsens verksamhet hörande uppgifter, är det även av denna anledning önskligt, att de erhållit kompetens i dessa verksamhetsgrenar genom att hava genomgått endera av skogshögskolans kurser. Vid flera skogsvårdsstyrelser har redan nu för dessa övriga uppgifter en utökning av personalen med högre skogsbildning visat sig vara ett kännbart behov.

Högskoleutbildningen kan emellertid knappast anses ensam för sig innebära tillräcklig garanti för nödig kompetens såsom dikningsledare. Liksom på vissa likartade områden torde här bära krävas någon tids efterföljande praktik, innan tillräcklig erfarenhet och mogenhet kan anses hava blivit förvärvad. Dock synes svårighet möta att i detta fall uppställa några bestämda regler, då ju skogsutdikningsverksamheten icke är på

något visst sätt organiserad. Det torde vara tillräckligt att kräva, att den, som må antagas till dikningsledare och därmed kunna förordnas såsom syneförrättare, skall utöver sin examenskompetens kunna förete vitsord om förvärvad erforderlig praktisk erfarenhet vid skogsutdikningsföretag.

Enär tekniken på skogsutdikningens område är stadd i rask utveckling allt eftersom resultaten av utförda dikningsföretag bliva kända och vetenskapligt behandlade, är det önskvärt, att dessa framsteg bliva tillgodo-gjorda. Då dikningsledarna måste tagas bland personer, som visserligen efter högskoleundervisningen fått tillfälle att förkovra sig under praktiskt arbete, men måhända ej blivit satta i tillfälle att följa med allt det värdefulla nya på området, torde det vara lämpligt, att repetitionskurser för dikningsledare och aspiranter till dikningsledartjänst anordnas. Detta torde särskilt vara behövt nu vid början av dikningsverksamhetens avsedda starka utveckling. Dessa kurser böra förläggas till skogshögskolan och bland annat innefatta exkursioner till avdikade marker av olika typer.

Vid skogsskolorna medgiver icke undervisningsplanen några mer ingående studier i skogsavdikning. Huvudvikten lägges där vid att utbilda eleverna så, att de kunna bliva i stånd att leda ett dikningsarbete vad beträffar grävning samt att avsyna detsamma. För ett rätt planläggande av mera krävande dikningsföretag sakna eleverna bland annat grundläggande biologiska kunskaper. Då de sakkunniga likväl av förut angivna skäl funnit sig böra föreslå, att åt personer med länsskogvaktares utbildning och allmänna kompetens skall kunna anförtros undersökning och planläggning för mindre skogsutdikningsföretag, förutsättes, att länsjägmästarna eller de särskilda dikningsledarna giva nämnda personal nödiga anvisningar och instruktioner, vilket lämpligen synes kunna ske vid särskilda för ändamålet anordnade kurser, förenade med exkursioner.

Det är givet, att anställandet av personal för utförandet av undersöknings- och planläggningsarbetet samt för handläggandet i övrigt av skogsutdikningsärendena kommer att för skogsvårdsstyrelserna medföra vissa kostnader. Till en beräkning av dessa kostnader återkomma de sakkunniga senare.

Båtnadens beräkning.

Vid syn skall jämlikt 10 kap. 60 § m. fl. bestämmelser i vattenlagen utredning verkställas angående det gagn, som kan förväntas av företaget, d. v. s. den s. k. båtnaden. För beräklandet av denna båtnad innehåller 7 kap. 22 § första stycket i nämnda lag följande huvudregel: »Med avseende å mark, vars nytta av torrläggning består i höjning av dess alstringsförmåga, skall såsom båtnad (jordförbättring) anses den genom

företaget åstadkomma höjningen däri genom torrläggning intill ett djup av 1.2 meter». Av motiven framgår, att sagda gräns av 1.2 meter blivit vald av den orsak, att torrläggning till fyra fots djup ansetts i regel tillräcklig för höjande av markens avkastning såsom åker, äng eller skogsbärande mark. Bestämmelsens syfte är, att den båtnad, som till äventyrs må uppstå genom markens torrläggning till än större djup, icke skall medräknas. Nu är emellertid vid skogsdikning i regel ett vida mindre torrläggningsdjup än 1.2 meter tillfyllest. Det kunde då ifrågasättas att ändra vattenlagens nyssnämnda bestämmelse därhän, att det bindande stadgandet om 1.2 meter ej bleve tillämpligt å skogsdikning. Det vill dock synas, som om detta icke vore erforderligt. Ifall vid skogsdikning ingen ökad båtnad beredes genom torrläggning, som går djupare än t. ex. 0.8 meter, finns ju ingen båtnad att ta i beräkning utöver den, som redan är vunnen vid 0.8 meters djup. Det gör då ingen skada, att den nuvarande gränsen om 1.2 meter kvarstår, varigenom den besvärliga proceduren med vattenlagens ändring undvikas.

Den höjning av markens alstringsförmåga, som blir en följd av utdikningen, beror i mycket hög grad av det växtsamhälle, genom vilket denna alstringsförmåga kan komma till uttryck. Allt efter som marken är kal eller skogbevuxen, allt efter som beståndet utgöres av plantskog eller mer utvuxen, yngre eller äldre, skog, allt efter beståndets slutenhetsgrad, de däri ingående trädslagen och en mångfald andra omständigheter kan båtnaden av ett torrläggningsföretag i syfte av skogsbörd växla snart sagt oändligt. Då i vilket fall som helst markens alstringsförmåga är grunden för den värdetillväxt, som inträder på det å densamma befintliga skogsbeståndet, och visar sig just härigenom, böra bestämmelserna i nyss anförda ställe i vattenlagen enligt de sakkunnigas mening givetvis tolkas så, att vid båtnadsberäkningen hänsyn bör tagas även till den växande skogen. — Uppenbarligen bör på detta sätt båtnadsberäkning ske även vid sådana mindre företag, där syn icke förekommer.

Det är oförnekligt, att en riktig uppskattning av båtnaden är vid skogsutdikning ganska svår. Vi äga ännu en rätt ofullständig kännedom om huru och i vilken mån den växande skogen reagerar för torrläggning. Visserligen torde på grund av vetenskapliga undersökningar och gjorda erfarenhetsrön vissa anvisningar kunna meddelas till ledning för förrättningsmännen vid båtnadens beräknande. Dock lär det knappast vara möjligt att redan nu uppställa några allmängiltiga och pålitliga regler för beräkandet av denna båtnad. Det synes därför bli nödvändigt att i detta avseende bedöma varje utdikningsärende för sig på grund av föreliggande förhållanden och lämna åt den skogsvetenskapliga försöksverksamheten samt praktiken att småningom utforma dylika regler. Det må emellertid framhållas, att vid båtnadsberäkningen hänsyn bör tagas bland annat till den värdeökning skogen vinner genom kvalitetsförbättring och genom att kunna utväxa till grövre och värdefullare dimensioner.

Då frågan, huruvida bidrag bör utgå, samt i vissa fall jämväl storleken av bidragsbeloppet böra vara beroende av relationen mellan förbättringsvärdet och kostnaden för företaget, måste båtnaden beräknas så noggrant som möjligt och angivas med ett fixt belopp. Detta belopp bör framkomma efter behörig diskontering av den framdeles å skilda tider påräkneliga ökningen i avkastningsvärdet och under hänsyn till alla övriga på frågan inverkan omständigheter, så att det kan såsom nuvärde jämföras med kostnaden.

Bidragsbeloppet.

En mycket viktig fråga är, i vilka fall och med vilka belopp understöd må kunna beviljas med hänsyn till å ena sidan kostnadssumman och å den andra båtnadsvärdet. Härvid måste bestämda garantier uppställas för att statens gäva får en verkligt nyttig användning. I detta syfte synas restriktioner i två skilda riktningar böra föreskrivas. Man torde nämligen böra söka ordna så, att bidragen göras beroende såväl av den grad, vari företagen äro i och för sig förtjänta att komma till utförande, som ock av behovet av understöd till detta utförande.

I förstnämnda syfte föreslås, att de företag, där båtnaden icke uppgår till minst samma belopp som torrlägningskostnaden, absolut utestängas från möjligheten att erhålla bidrag, samt att jämväl de sämst räntabla företagen, åtminstone nu i början av bidragsverksamheten, i regel uteslutas därifrån. Detta kan lämpligen ske därigenom, att det föreskrives, att bidrag i regel icke må utgå, därest icke den på förut angivet sätt beräknade båtnaden med visst proportionellt belopp överstiger kostnaden. De sakkunniga hava stannat vid att föreslå detta belopp till en tredjedel av kostnaden, så att, om exempelvis kostnaden är 3,000 kronor, bidrag i regel icke må ges, därest icke båtnaden uppgår till minst 4,000 kronor. Naturligtvis kan en annan proportion väljas, men om allenast ett lägre överskottsbelopp stadgades, skulle icke någon särdeles effektiv begränsning åstadkommas, och ett högre belopp, t. ex. hälften, skulle kanske bortskära alltför många företag. I undantagsfall bör dock, när särskilda skäl därtill äro, statsbidrag kunna beviljas, även om värdet av båtnaden är mindre än nyss sagts, men blott om det uppgår till minst samma belopp som kostnaden för torrlägningen. En sådan föreskrift om visst överskjutande båtnadsbelopp, som nu föreslagits, finnes visserligen icke beträffande bidrag från statens avdikningsanslag. Där kräves blott, att kostnaden icke överstiger båtnaden, och ej ens detta krav är absolut, utan bidrag kan undantagsvis beviljas, även om kostnaden stiger till högre belopp än båtnaden. Man kan ju då hålla före, att en sådan regel som den nu beträffande skogsutdikning föreslagna är alltför sträng. Man kan därvid göra gällande,

att staten har intresse av att så mycket försumpad skogsmark som möjligt göres mer produktiv. Men då torrlägningsområdena äro så ofantligt stora och många, hava de sakkunniga funnit det vara klokt och försiktigt, att man börjar med de i ekonomiskt avseende bästa. Såsom en regel i största allmänhet synes sålunda kunna anbefallas att ägna sig åt utdikning av den skogbevuxna försumpade marken, innan man griper sig an med egentlig kalmare, samt att i regel giva förträde åt sådan mark, som synes äga de största förbättringsmöjligheterna. Förut omförmälda svårighet att rätt bedöma båtnaden har också i viss mån varit för de sakkunniga ett skäl att förorda en sådan säkerhetsmarginal som den nu föreslagna.

Den restriktion, som föreslås i det senare av ovannämnda syften, sammanhänger med att det med visst skäl kan sägas, att ju förmånligare ett torrlägningsföretag är, ekonomiskt sett, desto mindre anledning finnes att för dess utförande ge markägaren statsbidrag. Denna synpunkt kan tillgodoses därigenom, att, när båtnaden överstiger kostnaden med mer än två tredjedelar därav — eller annat belopp som finnes böra väljas — bidraget skall undergå skälig minskning. Denna metod tillämpas vid bidrag från statens avdikningsanslag, ehuru väl bidragsminskningen där inträder redan så snart båtnaden överstiger kostnaden. Liksom där kan minskningen framkonstrueras grafiskt och tabellariskt (bil. nr 3 och 4).

Beträffande storleken av det högsta statsbidrag, som må kunna beviljas, när bidragsminskning icke skall jämlikt sistnämnda restriktion äga rum, måste givetvis viss maximigräns föreskrivas. Denna gräns bör fixeras i visst förhållande till kostnaden. Vid bidrag från statens avdikningsanslag är denna gräns satt till hälften av kostnaden vid företag inom Norrland och Dalarna samt vissa delar av Värmlands och Örebro län, men till en tredjedel av kostnaden vid företag inom riket i övrigt. I kostnaden inräknas icke kostnad för tegdikning eller täckdikning men däremot får kostnad för undersökningen och förrättningen jämte erforderliga kartor och handlingar medräknas.

Täckdikning kan, då fråga är om skogsutdikning, lämnas alldeles å sido.

Vid dikning i ändamål av skogsbörd finnes icke någon verklig motsvarighet till tegdikningen vid åkerbruk. De smärre grendiken, om vilka förut talats, äro visserligen så till vida lika tegdikena, som de utgöra de till dimensionerna minsta delarna av dikessystemet. Men under det att tegdikningen utgör — för det åkerbruk, som ännu icke hunnit fram till täckdikningen — ett led i vanligt lantbruk samt måste verkställas och vidmakthållas oberoende av huruvida marken tarvar grundförbättring genom torrläggning eller icke, kräver icke vanligt skogsbruk en sådan smådikning, som nyss nämnts. Dessa små grendiken utgöra däremot en oskiljaktig och nödvändig del av ett skogsutdikningsföretag. De måste uppgrävas för att torrlägningsföretaget skall kunna få avsedd effekt, men kunna, såsom förut omförmäls, i vissa fall lämnas att efter någon tid gå igen, då marken efter skedd torrläggning icke längre är försumpad.

Dessa omständigheter göra, att de sakkunniga ansett det nödvändigt att även kostnaden för dylik grendikning får inräknas i den kostnadssumma, som må läggas till grund vid beviljandet av statsbidrag. Något undantag för visst slag av dikning bör därför icke härvid göras.

Vad därefter vidkommer frågan, huruvida undersöknings- och förrättningskostnad må inräknas, bör erinras, att vid förrättningar för odlingsavdikning dylik kostnad utgår efter reglerna i lantbruksingenjörstaxan. Beträffande nu ifrågavarande skogsutdikningsföretag synes det icke lämpligt att föreskriva tillämpning av en dylik synnerligen invecklad taxa. Både upprättandet av arvodesräkningar enligt en sådan taxa och räkningarnas sakkunniga kontrollerande skulle vålla mycket arbete, tid och kostnader, som böra kunna användas bättre. Det kan förutsättas, att undersökning och förrättning vid skogsutdikningar komma att i regel utföras av skogsvårdsstyrelsernas för sådant ändamål anställda personal. Dylikt arbete bör i allmänhet utföras för den fasta avlöningen jämte resekostnads- och traktamentsersättning, dock att skogsvårdsstyrelse givetvis bör äga rätt att bestämma gottgörelsen för arbetet efter andra grunder. De enskilda dikningsintressenterna böra icke betungas med andra kostnader för nu ifrågavarande arbete än för fri kost, logi m. m. till förrättningsmannen, för hantlangning och ett obetydligt bidrag för själva arbetet, varom allt Kungl. Maj:t må äga meddela föreskrifter. Det bör erinras, att de skogsvårdsstyrelser, som hittills understött skogsutdikning, allmänt lämnat detta i form av kostnadsfri undersökning och planläggning. Av dessa skäl och då de sakkunniga hava för avsikt att förorda, att skogsvårdsstyrelserna måtte beredas ökade medel bland annat för avlöandet av omförmälda personal, anse de, att någon undersöknings- och förrättningskostnad icke bör inräknas i det kostnadsbelopp, som skall grunda statsbidrag.

Sedan de sakkunniga sålunda redogjort för huru enligt deras åsikt det kostnadsbelopp skall vara beskaffat, som må läggas till grund för statsbidrag, återstår att bestämma det högsta normala bidragsbeloppet. De vilja därvid först uttala, att något behov icke synes föreligga att beträffande skogsutdikning fastställa olika maximibelopp för skilda landsdelar under skogsvårdslagen, utan torde ett enhetligt belopp böra stadgas. Då det är av vikt att icke genom snäva bestämmelser över hövan inskränka omfattningen av den avsedda dikningsverksamheten, bör detta belopp icke sättas alltför lågt. Att maximibidragen från avdikningsanslaget satts för södra och mellersta Sverige till allenast en tredjedel av kostnaden, sammanhänger i viss mån med att avdikningslån kan därjämte ges, ibland ända till hela det återstående kostnadsbeloppet. Då någon sådan länemöjlighet icke nu ifrågasättes, bör gränsen för bidragen höjas. Med hänsyn härtill och då, såsom ovan angivits, vissa, om ock ej särdeles stora, bidrag torde böra utkrävas av markägarna till undersöknings- och förrättningskostnaderna, hava de sakkunniga stannat vid att förorda ett maximum av hälften eller 50 procent av den godkända kostnaden.

Det är klart, att lägre bidrag kan ges, när omständigheterna synas tala för en sådan åtgärd. En omständighet, som i vissa fall kan finnas böra föranleda sådan reduktion av bidragsbeloppet eller medföra, att bidrag alldeles vägras, är äganderätten till marken. Ehuru väl skogsmarkernas utdikning är ett stort samhälleligt intresse, i vems ägo än marken befinner sig, torde det icke vara lika nödvändigt att med statsunderstöd bispringa alla markägare. De, vilka såsom aktiebolagen äro avsedda att hava en utöver människors livslängd utsträckt fortvaro, böra såväl med hänsyn till det mera stadigvarande och uthålliga intresse de kunna förväntas hava av sina skogsmarkers utveckling och förbättring som ock på grund av sin i regel mer solida ekonomi anses äga förutsättningar att i högre grad än andra enskilda skogsägare av egna medel bekosta utdikningar på sina marker. Aktiebolagen hava också merendels en sakkunnig skogsförvaltning, vilken icke i samma mån som enskilda skogsägare i allmänhet tarvar fackmässigt biträde vid utdikningsföretagens planläggande och vid de ekonomiska kalkylernas uppgörande. Det synes angeläget, att det understöd, som må beviljas, kommer i första hand de skogsägare till godo, som äro främst i behov därav.

Den centrala handläggningen av bidragsverksamheten.

Såsom förut framhållits bör understödsverksamheten ute i orterna handhavas av skogsvårdsstyrelserna. Härutöver torde oundgängligen tarvas ett sammanhållande, distribuerande och kontrollerande centralorgan med uppgifter, i viss mån liknande dem, som vid understödandet av torrlägningsföretag för odlingsändamål tillkomma lantbruksstyrelsen. Detta organ bör i sin sammanhållande verksamhet utarbета formulär och direktiv samt med uppmärksamhet följa vetenskapens och den praktiska erfarenhetens rön på hithörande områden för att därefter meddela de särskilda skogsvårdsstyrelserna vad som kan vara värt att iakttaga. I sin distribuerande verksamhet bör det väga mot varandra olika orters och olika företags intressen och den större eller mindre befogenheten i de från skilda håll framkomna anspråken på understöd. Den kontrollerande verksamheten är särdeles betydelsefull, enär den måste bereda garanti åt staten för ett riktigt och ändamålsenligt handhavande av bidragsverksamheten. I skogsvårdsstyrelsernas förbunds centralråd synes ett dylikt lämpligt centralorgan vara att finna. För handhavandet av dessa ärenden synes det dock bliva nödvändigt, att centralrådet förses med ett mer utvecklat kansli än nu samt även att dess egen verksamhet blir ordnad på ett mera fast och konstant sätt. Förslag härom framläggas längre fram. Dessa förändringar torde bliva gagneliga även för centralrådets övriga verksamhet.

Huruvida bestämmanderätten i sista hand över statsbidrag bör förbehållas Kungl. Maj:t eller anförtros åt centralrådet, kan vara tvivelaktigt. Beträffande bidrag från statens avdikningsanslag ävensom avdikningslån bestämmer Kungl. Maj:t, varefter lantbruksstyrelsen upprättar kontrakt och medlen utbetalas från statskontoret till den enskilde, sedan lantbruksstyrelsen intygat, att vissa villkor äro uppfyllda. Vad nyodlingsfonderna angår är det däremot lantbruksstyrelsen, som beviljar låneförmedlarna statslån ur vederbörande fond. Lånet lyftes därpå av låneförmedlaren hos statskontoret. Jämväl beträffande flera andra statslånefonder sker lånebeviljandet genom visst ämbetsverk eller annan statsmyndighet. Beträffande bidrag utan återbetalningsskyldighet kan framhållas, att dylika bidrag till anläggning av enklare vägar i en stor del av landet beviljas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

De sakkunniga kunna icke finna någon avgörande betänklighet mot att anförtro centralrådet befogenhet att å statens vägnar besluta om bidrags beviljande inom det årliga totalbelopp, som må bliva av riksdagen bestämt. Visserligen intager icke detta centralråd ställning av ett statens ämbetsverk utan utgör en av ombud för skogsvårdsstyrelserna vald centralstyrelse, förstärkt med en av Kungl. Maj:t utsedd ledamot. Men stadgar för förbundet, innefattande även bestämmelser om centralrådets sammansättning, verksamhetsformer och befogenheter, äro fastställda av Kungl. Maj:t. Därest åt centralrådet skulle uppdragas fullgörandet av statsuppgifter av nu ifrågasvarande maktpåliggande beskaffenhet, torde emellertid skogsvårdsstyrelsernas förbund och centralrådet böra förlänas en mera officiell karaktär än nu är fallet. Förbundets och centralrådets huvuduppgifter samt grundragen av deras organisation torde sålunda böra regleras genom författningsbestämmelser, tillkomna i samma ordning som förordningen angående skogsvårdsstyrelser.

Genom att nu nämnda befogenhet att bevilja bidrag tillerkännes centralrådet skulle det undvikas, att Kungl. Maj:t betungades med behandlingen av ett kanske mycket stort antal ärenden. Detta står ju väl tillsammans med den under senare tid alltmer framhållna önskvärdheten av decentralisation av sådana ärenden, som icke oundgängligen kräva Kungl. Maj:ts beslut. Då väl i allt fall, därest avgörandet förlades hos Kungl. Maj:t, beslutet nästan undantagslöst skulle, såsom händelsen är vid avdikningslån och avdikningsbidrag, fattas i full överensstämmelse med den centrala, sakkunniga myndighetens hemställan, innefattar själva avgörandets förläggande till denna myndighet knappast någon olikhet i sak. Genom en sådan anordning befordras för övrigt snabbheten i ärendenas avgörande och en del rätt onödiga skrivelser och kostnader undvikas.

Sedan det till skogsutdikning anvisade riksstatsanslaget av Kungl. Maj:t ställts till centralrådets förfogande, bör statskontoret äga att, efter erhållet meddelande från centralrådet om beviljade bidrag, utanordna medel från

anslaget till resp. skogsvårdsstyrelser, under iakttagandet av de bestämmelser härom de av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda bidragsvillkoren komma att innehålla.

Speciell motivering till förslag till kungörelse angående villkoren för statsbidrag från statens skogsutdikningsanslag.

I enlighet med de huvudgrunder, som i det föregående angivits, hava de sakkunniga utarbetat härvid fogade *förslag till kungörelse angående villkoren för statsbidrag från statens skogsutdikningsanslag*. De sakkunniga övergå nu till att närmare motivera detta förslag.

Mom. 1.

Såsom nyss berörts, har det ifrågasatta statsanslaget föreslagits skola benämnas: statens skogsutdikningsanslag. Genom detta namn synes anslaget bliva så tydligt skilt från statens avdikningsanslag, att någon förväxling ej bör kunna förekomma.

Av skäl, som utvecklats i den allmänna motiveringen, avser bidragsverksamheten enligt förevarande bestämmelser endast sådana områden av riket, å vilka skogsvårdslagen äger tillämpning.

Såväl riksdagens skrivelse som departementschefens hemställan talar om marker, »som kunna göras tjänliga för skogsbörd». Tolkar man detta uttryck snävt, skulle det kunna anses åsyfta allenast sådan mark, som icke i sitt förutvarande tillstånd bär skog av något slag. Verkligen avsikten torde dock vara, att åtgärderna skola kunna tillämpas även å mark, som visserligen är i någon mån skogbeväxt, men där en tillfredsställande skogsväxt hindras av markens alltför stora vattenrikedom. På grund härav och i anslutning till ordalagen såväl i vattenlagen som i villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag hava de sakkunniga ansett det riktigare att begagna uttrycket »torrlägningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande för skogsbörd». Under detta uttryck inbegripas såväl kala kärr, myrar och mossar, i den mån de ägna sig till skogsbörd, som ock försumpad skogsmark.

Mom. 2.

Angående föreskrifterna i detta moment kan i huvudsak hänvisas till den allmänna motiveringen.

Beträffande skogsutdikningsföretag synes ändring böra ske i kungl. kungörelsen den 10 mars 1922 angående gottgörelse till synemän m. m.

På grund av skogsutdikningsföretagens i regel ganska ringa storlek torde icke annat än i sällsynta undantagsfall någon avgift till vatten-domstolen jämlikt 11 kap. 95 § vattenlagen ifrågakomma.

Enär det kan förutsättas, att övervägande antalet bidragssökande kommer att bestå av mindre markägare, och det även kan förutsättas, att fler-

talet dikningsföretag kommer att beröra endast en markägare, är det av vikt, att enklast möjliga ansökningsförfarande kommer att tillämpas. Även syneförrättning, när sådan förekommer, blir av ganska enkel beskaffenhet, ifall det förväntade förslaget om frihet från skyldigheten att städse anlita gode män bifalles av riksdagen. Det må erinras, att länsstyrelses förordnande till syn enligt vattenlagen är fritt från stämpel.

Det har icke ansetts nödigt, att liksom vid bidrag från avdikningsanslaget stadga, att samtliga handlingar till en ansökning skola insändas till den centrala myndigheten, utan har i stället föreslagits ett förfaringsätt i nära anslutning till de regler, som i detta avseende gälla för nyodlingslånefonderna. I allmänhet torde skogsutdikningar vara jämförelsevis enkla och begränsade företag, så att nödiga upplysningar kunna inrymmas å ett formulär. Skogsvårdsstyrelsen är naturligtvis oförhindrad att meddela upplysningar utöver formuläret samt att, när så synes erforderligt, insända hela akten med tillhörande kartor m. m. Ävenså står det centralrådet givetvis fritt att infordra de handlingar, som finnas nödiga för ärendets prövning. Det enklare förfaringssättet har emellertid föreskrivits som regel för att icke onödigtvis betunga centralrådet med att granska varje företag i detalj och för att undvika allt för stor pappersanhopning med därav följande försvårad och försenad expediering. Det underlättas av att i detta fall, liksom vid nyodningslånen, finnes mellan sökanden och centralmyndigheten en mellaninstans, här skogsvårdsstyrelserna.

I detta sammanhang må framhållas, att, liksom skogsvårdsstyrelserna åtnjuta tjänstebrevsrätt, dylik förmån bör tillkomma även centralrådet.

Den tid, inom vilken skogsvårdsstyrelsernas framställningar om statsbidrag till skogsutdikning skola vara inkomna till centralrådet, har föreslagits till den 1 december. Tidigare tidpunkt har ansetts icke böra ifrågakomma, enär givetvis någon tid behöves för bearbetning av de planer och förslag, som grunda sig på sommarens fältarbeten. Ej heller har någon senare tidpunkt synts kunna stadgas, enär centralrådets arbete med granskning av framställningarna från samtliga skogsvårdsstyrelser om bidrag till inalles kanske inemot ett par tusen företag måste kräva icke obetydlig tid och det är önskvärt, att centralrådets beslut må kunna fattas så tidigt, att torrlägningsföretagen må hinna påbörjas under påföljande sommar.

Bestämmelsen att bidrag bör främst lämnas till sådana företag, som anses mest förtjänta av understöd, har såväl en mera objektiv som en mera subjektiv innebörd. Dels avses att ge företräde åt de företag, som framför andra synas ägnade att ge god vinst eller som eljest av särskild anledning finnas angelägna att genomföra. Dels åsyftas att framhålla, att vid företagens bedömande hänsyn även bör tagas till det behov av statsbidrag till deras utförande, som må förefinnas på grund av markägarens ekonomiska förhållanden eller andra omständigheter.

Om det skulle inträffa, att något år det till bidrag disponibla beloppet icke förslår till att ge samtliga bidragsberättigade företag skäligt bidrag,

kan det ifrågasättas, huruvida samtliga bidrag skola undergå reduktion eller blott de mest förtjänta utväljas och de övriga anstå till ett kommande år. I praktiken torde denna konflikt lätt kunna lösas. Emellertid synes det lämpligast att använda den senare metoden, dock att någon företrädesrätt icke bör tillerkännas de uppskjutna ärendena. I varje fall böra dessa ärenden bli föremål för förnyad framställning från skogsvårdsstyrelsen för att kunna komma under prövning ett senare år.

Fastställande av arbetsplan har ansetts böra här liksom vid bidrag från statens avdikningsanslag ske genom den bidragsbeviljande myndigheten.

Det torde understundom kunna förekomma, att ett skogsutdikningsärende är av sådan omfattning eller beskaffenhet i övrigt att för dess fullständiga utredning kräves agrikulturteknisk eller vattenbyggnadsteknisk sakkunskap. För sådant fall stadgas, att centralrådet skall, innan beslut fattas, inhämta yttrande från lantbruksstyrelsen eller väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Det kan givetvis icke ifrågakomma, att centralrådet får befogenhet att slutligt avgöra ett ärende i den mån detta kan falla under annan statsmyndighets kompetens. Endast ifall av de inhämtade yttrandena framgår, att ärendet fortfarande bör behandlas som ett rent skogsutdikningsärende, låt vara med iakttagande av vissa av vederbörande ämbetsverk föreslagna villkor och föreskrifter, bör centralrådet ensamt avgöra detsamma.

Det må emellertid framhållas, att skogsutdikningsföretag synas böra så vitt möjligt hållas skilda från sammanblandning med sådana torrläggningsarbeten, som avse odlingsändamål. Vartdera arbetet bör i de flesta fall kunna betraktas såsom ett företag för sig.

Att statskontoret bör direkt från centralrådet erhålla underrättelse om de beviljade bidragen, torde vara uppenbart. Denna underrättelse bör angiva icke endast en totalsumma för varje skogsvårdsstyrelse utan vara specificerad genom att angiva bidragsbeloppen till varje särskilt företag, på det att statskontoret, därest indragning eller återbetalning av bidrag sker, skall kunna kontrollera den inflytande likviden. Naturligtvis skall besked om centralrådets beslut även tillställas respektive skogsvårdsstyrelser för sökandenas underrättande och vidtagande av övriga erforderliga åtgärder.

Mom. 3.

Jämväl för detta moment kan i huvudsak hänvisas till den allmänna motiveringen. Det ansluter sig, med vederbörliga ändringar, till första och andra styckena av mom. 3 i villkoren för bidrag från statens avdikningsanslag.

Mom. 4.

Detta moment avser att avgränsa skogsutdikningsanslagets användning gent emot andra understöd från det allmännas sida till torrläggningsföretag. Den förut angivna principen, att varje dylikt arbete bör så vitt möjligt betraktas som ett företag för sig, bör ju upprätthållas. Emellertid

torde det understundom icke kunna undvikas, att ett skogsutdikningsföretag kommer att på ett eller annat sätt röna inverkan av eller beröra ett annat företag. För detta fall uttalas här den regel, att skogsutdikningsbidrag icke må utgå för sådant i torrläggning ingående arbete, vartill statsunderstöd i form av bidrag eller lån förut utgått eller åtnjutes. Blott sådant arbete, vilket är identiskt med det, som i annan ordning redan fått eller nu åtnjuter bidrag eller lån, uteslutes från skogsutdikningsbidrag. De sakkunniga hava tänkt sig tillämpningen sålunda, att, om exempelvis för skogsutdikningsföretaget måste rensas eller omgrävas ett igenfallet avlopp, vartill understöd förut erhållits från statens avdikningsanslag eller avdiknings- eller odlingslänefonden eller det forna frostminskningsanslaget etc., så skall, ifall avloppet hade kunnat för skogsutdikningen oförändrat användas, därest det hade vidmakthållits vid de en gång avsynade och godkända dimensionerna, nu icke något bidrag få utgå för omgrävningsarbetet å detta avlopp. Hade det däremot även under nämnda förutsättning varit otillräckligt såsom avlopp för skogsutdikningsföretaget, bör bidrag ges för det arbete, som då hade måst för detta ändamål ytterligare nedläggas å avloppet. Ett annat exempel erbjuder det förhållandet, att ett skogsutdikningsföretag utföres jämte en odlingsavdikning och bägge hava gemensamt avlopp eller annan gemensam dikning. Ifall odlingsavdikningen kräver för den dikning, varav bägge företagen ha nytta, samma djup och dimensioner i övrigt, eller om, som väl torde vara regel, den kräver större djup och i allmänhet större dimensioner, ges intet skogsutdikningsbidrag till denna dikning. De statsmedel, som äro avsedda till understöd åt avdikningar för odlingsändamål, få då ensamma understödja arbetet med denna dikning. Om däremot i något fall den större dikningen förorsakas av skogsutdikningsföretagets intressen, bör bidrag ges till den del av kostnaden för dessa diken, som motsvarar den av skogsutdikningen påkallade ökade dikningen. Denna ökning är nämligen då icke sådant arbete, vartill statsbidrag i annan ordning åtnjutes. Om ett företag medför torrläggning av såväl skogsmark som till odling lämpad mark — insprängda slätterängar, betesslätter o. dyl. förekomma ju ofta i skogen — beror det på, om statsbidrag eller lån sökes för sistnämnda marks torrläggning i odlingssyfte. Sker detta, tillämpas nyssnämnda regel om att de statsmedel, som äro avsedda för understödjande av odlingsföretag, böra ensamma bidraga till kostnaden för den dikning, som är gemensamt erforderlig för bägge företagen. Ifall däremot icke något statsunderstöd sökes för odlingsföretaget, möter intet hinder att ge skogsutdikningsbidrag till hela dikningsarbetet, oavsett om odling på markägarens egen bekostnad av de därtill lämpade markerna sker eller ej. En annan sak är, att i dylika fall vinsten av utdikningen kanske ej blir tillräckligt stor, enär ju beträffande bidrag från skogsutdikningsanslaget ingen hänsyn får tagas till båtnaden för odlingsändamål utan endast i avseende å markens utnyttjande för skogsbörd.

Att däremot understöd från skogsvårdskassa kan kombineras med skogsdikningsbidrag sålunda, att bägge understöden avse samma arbete, uttalas i slutet av detta moment.

Mom. 5.

Beträffande det här föreslagna bidragsmaximum av 50 procent av kostnaden hänvisas till den allmänna motiveringen. Visserligen ha de bidrag, som av resp. skogsvårdsstyrelser hittills utbetalts av skogsvårdskassan såsom understöd till skogsdikning, icke sällan uppgått till högre procent, men då numera insikten om skogsdikningarnas betydelse börjat vinna insteg även hos de bredare skikten av våra markägare, torde ett mera begränsat bidrag vara tillräckligt för att påverka dem att utföra dylikt arbete, helst när de kunna utföra arbetet med egen arbetskraft. Det må för övrigt framhållas, att ytterligare bidrag ur skogsvårdskassan fortfarande kan ges, där så anses önskligt. Då den totala årliga bidragssumman givetvis måste begränsas inom visst av riksdagen bestämt belopp och det är angeläget, att ett stort antal företag komma i åtnjutande av bidrag, kan bidragsprocenten till varje särskilt företag icke sättas alltför hög. Ett relativt måttligt bidrag kan också anses verka därhän, att arbetet kommer att i första hand inriktas på de mest lämpliga markerna och trakter med goda avsättningsförhållanden samt i allmänhet, där dikningens ekonomiska resultat snart blir påtagligt. Genom möjligheten för flera företag att erhålla understöd kunna olika landsdelar lättare tillgodoses och större antal arbetstillfällen beredas.

Då 50 procent är angivet såsom maximum, följer härav, att centralrådet kan, när det anser skäl därtill föreligga, bevilja mindre bidrag.

Beträffande momentet i övrigt torde icke tarvas särskild förklaring utöver vad den allmänna motiveringen därom innehåller.

Mom. 6.

Detta moment upptager i tillämpliga delar bestämmelser från mom. 5 i villkoren för bidrag från statens avdikningsanslag.

Kontraktets upprättande har ansetts böra tillkomma skogsvårdsstyrelsen. Överhuvud hava de sakkunniga sökt inskränka centralrådets befogenheter och arbete till vissa strängt begränsade uppgifter. En stark centralisation har ofta olägenheter, och man synes böra särskilt i detta fall undvika en sådan, enär skogsvårdsstyrelserna ju hittills varit i hög grad självständiga var för sig. Den sammanslutning, som ägt rum, har tillkommit på deras eget initiativ. Sagda självständighet har för visso varit till stort gagn och skogsvårdsstyrelserna hava begagnat den på ett sådant sätt, att från statens sida näppeligen skäl förefinnes att inskränka den mer, än som är oundgängligt för att vinna ordning och sammanhang samt rättvist tillgodoseende av skilda landsdelars behov. Även för centralrådets egen skull har en begränsning av dess arbetsuppgifter ansetts vara att förorda.

I avdikningsanslagsvillkoren stadgas, att lantbruksstyrelsen skall antaga kontraktet »å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar». Då bidragsvillkoren nu skola reglera förhållandet mellan skogsvårdsstyrelserna och statsverket samt nämnda styrelser utbetala här avsedda medel till bidragstagarna, lärer intet kunna vara att invända mot att skogsvårdsstyrelsen i eget namn antager kontraktet. De föreskrifter, som här lämnas om kontraktets obligatoriska innehåll, synas vara fullt betryggande.

Beträffande förpliktelsen för bidragstagaren att bestrida vad till företagets fullbordande må erfordras utöver bidraget samt det understöd från skogsvårdskassa eller i form av bidrag eller lån av statsmedel, som eljest må utgå till företaget, åberopas vad som anförts i den speciella motive-ringen till mom. 4.

Vid företag, där syn enligt vattenlagen icke äger rum, bör kontraktet innehålla bestämmelser om underhållsskyldigheten.

Det kunde ifrågasättas, att avskrifter och kopior av de till den fastställda arbetsplanen hörande handlingar och ritningar skulle insändas till centralrådet. Att upplägga ett stort arkiv hos centralrådet synes dock icke vara tillräckligt motiverat av de statistiska och skogsvetenskapliga skäl, som möjligen kunde tala därför. Kopior av ritningarna skulle all-tid kräva en viss kostnad, vilken bör undvikas.

Hurusom protokoll, ritningar och andra handlingar rörande syn enligt vattenlagens 10 kap. skola insändas till vederbörande vattendomstol stadgas i 76 § av nämnda kapitel. Häri torde någon ändring icke kunna ifråga-komma allenast för skogsutdikningsföretagens vidkommande.

Sista stycket i detta moment innefattar en nyhet. Det har synts önskligt, att viss tid stadgas, inom vilken markägaren har att besluta sig, om han vill utföra företaget med anlitande av beviljat statsbidrag, vid risk att, om kontrakt icke avslutats inom denna tids utgång, han går förlustig statsbidraget. Det kan nämligen icke vara lämpligt, att staten under allt för lång tid reserverar medel till ett företag, för vilket så litet intresse förefinnes hos själva företagaren. Enär enligt föreskrift i mom. 9 inga medel utanordnas från statskontoret, förrän kontrakt avslutats, är det till-räckligt, att, då frågan om bidrag av nu nämnd anledning förfallit, en enkel underrättelse därom avgår från skogsvårdsstyrelsen till statskontoret.

Mom. 7.

De två första punkterna i detta moment motsvaras i tillämpliga delar av mom. 6 i villkoren om avdikningsbidrag, dock med tillägg, att, när syn icke ägt rum, säkerhetsförbindelsen fortfarande gäller beträffande under-hållets fullgörande under den för sådan underhållsskyldighet i kontraktet bestämda tiden.

Vid bidrag från statens avdikningsanslag skall säkerhetsförbindelsen i huvudskrift avlämnas till statskontoret, innan någon utbetalning å bi-draget sker. Detta sammanhänger med att i nämnda fall bidragstagaren

utan någon mellanhand står i direkt skuldförhållande till staten. Vid skogsutdikningsbidrag utgöra skogsvårdsstyrelserna dylik mellanhand. Det har därför ansetts kunna föreskrivas, att säkerhetsförbindelsen skall kvarstanna i skogsvårdsstyrelsens förvar mot det att i bidragsvillkoren uttryckligen fastslås, att skogsvårdsstyrelsen gent emot statskontoret ansvarar för fullgörandet av de åtaganden säkerhetsförbindelsen avser.

Mom. 8.

Detta moment motsvaras närmast av sista stycket i mom. 5 av villkoren för avdikningsbidrag.

Mom. 9.

Bestämmelserna i detta moment ansluta sig, ehuru med betydelsefulla avvikelser, till mom. 7 i villkoren för avdikningsbidrag.

För medlens utanordnande från statskontoret synes endast behöva krävas skogsvårdsstyrelsens rekvisition, åtföljd av bestyrkta avskrifter av upprättade kontrakt och godkända säkerhetsförbindelser.

Med avseende å bidragens utanordnande till skogsvårdsstyrelsen från statskontoret har det ansetts kunna förordas, att hela bidragsbeloppet utanordnas på en gång. Därest rekvisition skulle ske för varje gång skogsvårdsstyrelsen hade en utbetalning att göra till bidragstagaren, skulle detta vålla mycket besvär och stor omgång. Det kan ej heller anses obilligt, att, då staten anlitar skogsvårdsstyrelserna som mellanhänder vid denna bidragsverksamhet, dessa erhålla förmånen att omhändervärd medlen under den tid, som förflyter, intill dess de utbetalas, samt att tillgodogöra sig den ränta, som därunder kan belöpa å desamma. Sagda medel böra dock ej sammanblandas med skogsvårdsstyrelsens övriga tillgångar utan särskilt bokföras och redovisas.

Utbetalningsreglernas olikheter gent emot vad i sådant avseende gäller för avdikningsbidrag bero väsentligen på, att det här är samma myndighet, skogsvårdsstyrelsen, vilken såväl konstaterar, att förutsättningarna för utbetalning äro uppfyllda, som ock utbetalar pengarna.

Det belopp, som städse bör inestå till dess arbetet blivit avsynat och godkänt, har ansetts böra utgöra en fjärdedel av bidraget.

Något medgivande, att förskottsutbetalning må i vissa fall kunna ske, redan innan arbetet påbörjats, synes icke erforderligt för dessa i regel rätt små företag.

Mom. 10.

Detta moment innehåller stadganden motsvarande dem, som för avdikningsbidrag äro givna i mom. 8 av bidragsvillkoren. Där tillkommer det Kungl. Maj:t att i angivna fall förordna om inställande av vidare utbetalning och indragning av redan utbetalade medel. Då eljest den beslutanderätt, som vid avdikningsbidrag förbehållits Kungl. Maj:t, i

förslaget tillagts centralrådet, kunde det ju ifrågasättas, att även i detta fall så borde ske. Dock ligger saken här något annorlunda än i övrigt. Där gällde det att besluta om medlens fördelning å ett flertal företag, närmast i syfte att träffa ett rättvist avgörande mellan olika anspråk. För sådant ändamål var ett överordnat, centralt organ oundgängligt. Här är det fråga om ett ekonomiskt avgörande beträffande ett enstaka företag. Att Kungl. Maj:t ansetts böra få besluta härom vid avdikningsbidrag torde bero på, att Kungl. Maj:t kunde förväntas bedöma frågan mera fritt, mer ur skälighetssynpunkt, än ett ämbetsverk, som antagligen skulle finna sig nödsakat att medelst sträng författningstillämpning främst tillgodose statens ekonomiska intressen. En dylik principiell skiljaktighet finnes icke mellan centralrådet och skogsvårdsstyrelserna i avseende å bedömandet av frågor av nu förevarande slag. Den större friheten i bedömandet skulle väl snarast finnas hos skogsvårdsstyrelserna. Då det för övrigt, såsom förut framhållits, synts önskvärt att strängt begränsa centralrådets uppgifter, hava de sakkunniga stannat vid att förorda, att bestämmanderätten i detta fall måtte anförtras åt skogsvårdsstyrelserna själva. Genom granskning av dessa styrelsens årsrapporter få i allt fall såväl centralrådet som statskontoret tillfälle att kontrollera, huruvida någon skogsvårdsstyrelse utövat sin bestämmanderätt i detta hänseende på obehörigt sätt.

Då skogsvårdsstyrelserna haft avsevärt besvär med sådana företag, som nu omförmäls, synes det rimligt, att den ränta, som bidragstagaren erlägger för utbetalade och återburna bidrag, tillfaller skogsvårdsstyrelsen. Detta synes för övrigt enklast av det skäl, att enligt mom. 9 ränta i allt fall icke skall till statskontoret levereras för den del av bidraget, som icke utbetalts till bidragstagaren utan inestått hos skogsvårdsstyrelsen. Mellan skogsvårdsstyrelsen och statskontoret bör alltså icke i något fall ränteberäkning äga rum enligt dessa bidragsvillkor.

Sista stycket i detta moment motsvaras närmast av mom. 10 i villkoren för avdikningsbidrag med sådana ändringar, som föranledas av att skogsvårdsstyrelsen här trätt i statskontorets ställe gent emot bidragstagaren.

Mom 11.

Beträffande detta moment, som närmast motsvarar mom. 9 i avdikningsanslagsvillkoren, åberopas vad därom anförts i den allmänna motiveringen.

Det bör framhållas, att, då en förutsättning för tillämpning av 13 kap. 17 § vattenlagen vid statsbidrag utan återbetalningsskyldighet är, att bidraget lämnats under villkor, att det verkställda arbetet vederbörligen underhålls, bestämmelserna i detta moment just innefatta sådant villkor. Någon ytterligare bestämmelse härom i kontraktet utöver ett enkelt fastslående, att bidraget ges från ifrågavarande anslag under de jämlikt kungörelsen därom gällande villkor, är därför obehövt.

Då enligt nyssnämnda stadgande i vattenlagen botandet av underhållsbrist tillkommer länsstyrelse eller den myndighet Konungen bestämmer eller ock då fråga är om företag, som åtnjuter understöd ur skogsvårds-kassa, länets skogsvårdsstyrelse, har föreskrift om dylik befogenhet för skogsvårdsstyrelse vid företag, vartill skogsutdikningsbidrag lämnats, införts i detta moment.

Mom. 12.

Detta moment innehåller bestämmelse om den årsredogörelse, som förut omförmäls. Då det är av vikt att denna avfattas på ett fullständigt och klart sätt samt uppställs enligt likformiga grunder för alla skogsvårdsstyrelser, har det ansetts lämpligt, att centralrådet meddelar närmare föreskrifter härom.

Ifall centralrådet eller statskontoret finner något att erinra mot redovisningen, bör förklaring infordras från skogsvårdsstyrelsen, där så anses behöfligt, samt de övriga åtgärder vidtagas, som omständigheterna i varje fall påkalla.

Mom. 13.

Det har ansetts böra uppdragas åt Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som kunna finnas erforderliga för vinnandet av det med understödsverksamheten avsedda ändamål. Bland sådana bestämmelser hava de sakkunniga särskilt tänkt sig föreskrifter angående det bidrag till undersöknings- och förrättningskostnad, som skogsvårdsstyrelse må kunna utkräva av markägaren, samt erforderlig jämkning i kungl. kungörelsen den 10 mars 1922 angående gottgörelse till synemän m. m.

Enskilda skogar, som icke äro underkastade skogsvårdslagen.

Såsom förut framhållits, utgöras de enskilda skogar, å vilka den allmänna skogsvårdslagen icke är tillämplig, av:

- 1) skogar, som äro underkastade bestämmelserna i förordningen angående utsyning å viss skog inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden (den s. k. lappmarkslagen) samt lagen angående husbehovsskogar inom vissa områden;
- 2) allmanningsskogar i Västerbottens och Norrbottens län samt inom Kopparbergs och Gävleborgs län vid storskifte avsatta häradsallmänningar och besparingsskogar;
- 3) skyddsskogar samt vissa skogar å flygsandsfälten inom Hallands län.

Dessa skogar hava av förut angivna skäl ansetts icke böra inbegripas i den under skogsvårdsstyrelsernas medverkan bedrivna bidragsverksamheten. Frågan huruvida och i vad mån understöd av statsmedel må böra

beredas till utdikningsföretag å dessa skogar skall nu upptagas till behandling.

Man synes då kunna konstatera vissa skiljaktigheter mellan olika kategorier av dessa skogar med hänsyn dels till befintligheten av sådana försumpade skogsmarker eller dikningsbara torvmarker, som verkligen äro förtjänta av att, åtminstone under nuvarande förhållanden, torrläggas i syfte av skogsbörd, och dels till behovet av statshjälp för dylik torrlägnings åstadkommande.

Tillräcklig anledning synes sålunda icke förefinnas att åtminstone för närvarande medelst statsbidrag understödja torrlägningsåtgärder inom skyddsskogarna. Dessa skogar äro i avseende på skogens skötsel underkastade särskilda bestämmelser i syfte att genom deras bevarande bereda skydd mot fjällgränsens nedgående eller mot flygsandsfält. De marker, som i förstnämnda syfte avsatts till skyddsskogsområden, torde utgöras av de i avseende å reproduktionsmöjligheterna sämsta skogsmarkerna i vårt land. Då de dessutom äro mest avlägset belägna från mera bebodda trakter, vilket bör medföra såväl ökad arbetskostnad för torrläggningen som minskat värde å skogsprodukterna, synas de nu böra lämnas alldeles å sido. Skogar, vilka underkastats här avsedda särskilda bestämmelser i syfte att motverka utbredningen av flygsandsfält, äro visserligen belägna i sydligare delar av landet, men då å dessa till utsträckningen ganska obetydliga skogar sumpmarker torde förekomma i ytterst ringa omfattning, synes icke tillräckligt skäl föreligga att för dem anordna någon understödsverksamhet för torrlägningsändamål. Det torde för övrigt böra uppmärksammas, att skogsvårdsavgifter numera erläggas från skyddsskogarna, varigenom möjlighet vunnits att med dessa avgifter understödja sådana utdikningsföretag, som i något enstaka fall må finnas böra företagas i syfte av skogsbörd.

De under 2) härovan upptagna allmänningsskogarna, häradsallmänningarna och besparingsskogarna äro visserligen i kameralt hänseende att hänföra till kategorien enskilda skogar, men intaga dock en ställning, som i betydlig mån kommer dem att likna allmänna skogar. De ägas av större samfälligheter eller av jordägarna inom dylika samfälligheter, såsom socknar eller avvittringslag eller dylika. Flera av dessa skogar äro av den vidd och det värde, att de för ägarna representera en högst betydande tillgång. Deras egen avkastning är merendels så stor, att den bör kunna lämna nödiga medel för utförande å skogsområdet av de torrlägningsföretag i syfte av skogsbörd, som må vara tillräddliga. Något behov av statligt understöd till dylika företag å dessa skogar kan därför anses icke förefinnas. Beträffande ifrågavarande skogar inom Kopparbergs och Gävleborgs län tillkommer som en organisatorisk svårighet, att de icke lyda vare sig under skogsvårdsstyrelsen eller under skogsstaten. Jämväl de under 2) upptagna skogarna synas därför kunna i nu förevarande avseende lämnas ur räkningen.

Av de under 1) upptagna skogarna äro husbehovsskogarna belägna i lappmarken, förnämligast i Västerbottens län, och förekomma endast inom sådana områden, beträffande vilka vederbörande länsstyrelse vid den för dessa skogar gällande lagens ikraftträdande den 1 juli 1909 ännu icke meddelat avvitringsutslag. De under den s. k. lappmarkslagen lydande skogarna utgöras huvudsakligen av samtliga förut icke nämnda enskilda skogar i lappmarken men därjämte lyda under denna lag alla enskilda skogar i Särna och Idre socknar av Kopparbergs län ävensom skogarna å vissa hemman i Västernorrlands och Jämtlands län samt i Västerbottens och Norrbottens läns kustland. Ehuru väl de sålunda under 1) upptagna skogarna torde i avseende å det ekonomiskt förmånliga resultatet av torrläggning i ändamål av skogsbörd vara i allmänhet underlägsna de skogsmarker, för vilka skogsvårdslagen gäller, lærer det dock icke kunna bestridas, att de flerstädes erbjuda utdikningstillfällen, som äro jämförliga åtminstone med de i övre Norrlands kustland befintliga. Möjlighet att understödja sådana torrlägningsföretag bör därför icke saknas.

I själva verket har sådan möjlighet sedan flera år redan förefunnits, åtminstone formellt. Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag anvisade 1917 års riksdag för främjande av skogsvård å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens län samt Särna socken med Idre kapellag ett anslag å 98,000 kronor å extra stat. Kungl. Maj:t ägde av detta anslag tilldela medel åt vederbörande hushållningssällskap under förutsättning av ordsbidrag med minst en tredjedel av statsbidragsbeloppet. Bidrag från de sålunda av statsmedel och från orten anvisade medel fick icke utgå till bolag. Sistnämnda inskränkning berodde på att verksamheten ansågs böra avse hemmansskogarna och framför allt komma de mindre skogsägarna till godo. Några närmare bestämmelser rörande anslagets användning lämnades icke i vidare mån, än att hushållningssällskapen skulle årligen avgiva redogörelse till vederbörande länsstyrelse för de anslagna medlens användning. Något hinder för att bidrag från dessa medel lämnades till skogsdikning innefattades sålunda icke i anslagsbestämmelserna.

Anslag till detta ändamål beviljades därefter årligen med undantag av år 1922. År 1924 uteslöts emellertid anslaget ur riksstaten i sammanhang med att 1923 års skogsvårdslag utsträcktes att gälla i Västerbottens och Norrbottens läns kustland. I stället anvisades ett extra reservationsanslag å 20,000 kronor till främjande av skogsvård å enskildas skogar i lappmarkerna samt Särna och Idre socknar med flera områden (varmed torde avsetts att beteckna såväl skogar inom lappmarkslagens tillämpningsområde som husbehovsskogar i lappmarken). Anslag för detta ändamål har med oförändrat belopp därefter årligen anvisats. Anslaget har ställts till domänstyrelsens disposition att enligt av Kungl. Maj:t lämnad föreskrift användas till understödjande av skogsvård, i främsta rummet så vitt anginge skogar, vilka vore av väsentligen enahanda karaktär som skydds-

skogar, och med rätt för domänstyrelsen att för varje särskilt fall bestämman, huruvida föreslagna skogsvårdsåtgärder skulle helt eller delvis bestridas av anslaget, ävensom att i övrigt meddela närmare föreskrifter rörande medlens användning. Vid detta anslags beviljande har icke förutsetts något ortsbidrag, enär dessa skogars förvaltning helt ankommer på skogsstaten. Av samma anledning hava icke heller tillräckliga skäl ansetts föreligga att under alla förhållanden utesluta bolag från rätt till bidrag, ehuru väl tilldelning givetvis huvudsakligen och i främsta rummet borde ske till de mindre skogsägarna. Något hinder mot att använda anslaget till understöd åt skogsdikning har icke uppställts. På grund såväl av anslagets obetydliga storlek som av övriga omständigheter torde dock dylik användning knappast alls hava förekommit.

De sakkunniga hava satts i tillfälle att taga kännedom om ett av Kungl. Maj:t enligt beslut den 5 februari 1926 till lagrådet remitterat förslag till lag om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden, d. v. s. en ny lappmarkslag. Av detta lagförslag med tillhörande motivering inhämtas bland annat, att skogsvårdsavgifter föreslås skola upptagas från nu ifrågavarande skogar och enligt departementschefens yttrande för övrigt även från de skogar, som lyda under lagen om husbehovsskogar, ävensom från samtliga allmänna skogar och allmänningsskogar i lappmarken. Dessa skogsvårdsavgifter äro avsedda att i främsta rummet disponeras för främjande av skogsvårdsåtgärder å skogar, som lyda under lappmarkslagen, samt å husbehovsskogar. De föreslås skola överlämnas till domänstyrelsen, som, efter avdrag av visst belopp såsom ersättning till domänfonden för handhavandet av lappmarkslagen och lagen om husbehovsskogar, borde hava att bestämma, huru återstoden av avgifterna skulle användas för främjande av skogsvårdsåtgärder å förenämnda skogar. Departementschefen har vidare uttalat, att behovet av medel för främjande av skogsvård å de under lappmarkslagen lydande skogarna efter genomförandet av de föreslagna lagändringarna syntes åtminstone under den första tiden efter ändringarnas ikraftträdande bliva tillgodosett genom skogsvårdsavgifterna från dessa trakter. Anvisande av särskilt anslag för detta ändamål syntes sålunda under sagda tid ej bliva erforderligt. Huru stort det belopp kan antagas bliva, som sålunda skulle bliva disponibelt för skogsvårdens främjande å enskildas skogar av nu ifrågavarande slag, kan givetvis icke exakt angivas. Inflytande belopp har på grundval av medelkvantiteten avverkat virke under åren 1922—1924 samt 1924 års priser av domänstyrelsen beräknats för alla skogar i lappmarken samt Särna och Idre socknar ävensom från skogar under lappmarkslagen utanför dessa områden till sammanlagt 155,550 kronor. Om härifrån avdrages ersättning till domänfonden, motsvarande de nuvarande utsyningsavgifterna, vilka i medeltal för åren 1916—1923 uppgått till cirka 55,000 kronor om året, skulle ett årligt överskott uppstå å omkring 100,000 kronor. Hela detta belopp kan emellertid icke påräknas för

de enskilda skogarnas del, enär under lappmarkslagen lyda jämväl omkring 500,000 hektar allmänna skogar (kronohemman och krononybyggen), som enligt vad departementschefens anförande giver vid handen icke synas vara avsedda att undantagas från delaktighet däri.

Såvitt angår det ämne, som är föremål för de sakkunnigas uppdrag, är alltså innebörden av detta förslag, att den möjlighet, som för närvarande må föreligga att till skogsutdikningar å enskildas skogar under lappmarkslagen eller lagen om husbehovsskogar erhålla bidrag från det särskilda anslaget å 20,000 kronor, kommer att ersättas av möjlighet att erhålla dylikt bidrag från överskottet av skogsvårdsavgifter från skogar i lappmarken, Särna och Idre socknar samt de utanför lappmarken belägna skogarna under lappmarkslagen. Denna förändring synes otvivelaktigt innebära ökad möjlighet till understöd, enär det disponibla beloppet kan beräknas bliva mångdubbelt större.

Huruvida det med hänsyn till de betydelsefulla skogsvårdsändamål av flera slag, som skola genom detsamma tillgodoses, likväl blir tillräckligt för att inom dessa vidsträckta områden i erforderlig mån lämna understöd till skogsutdikningsföretag, är däremot så gott som omöjligt att bedöma. Då emellertid i dessa trakter tillgången på sådana försumpade skogsmarker och dikningsbara torvmarker, som verkligen förtjäna att utdikas på grund av att dikningen ger utsikt till ett ekonomiskt förmånligt resultat, av naturliga skäl är i förhållande till landområdets ofantliga areal långt mindre än i övriga delar av landet, särskilt i de sydligare landsdelarna, vill det synas de sakkunniga, som om man gjorde klokt i att under någon tid låta erfarenheten utvisa, huruvida och i vilken mån ökade medel för skogsutdikningsändamål i dessa trakter behöva beredas.

Under förutsättning att nyssberörda förslag om upptagande av skogsvårdsavgifter från skogar i lappmarken m. m. samt beträffande dessa avgifters disponerande varder i huvudsak godkänt, anse de sakkunniga därför, att för närvarande bör anstå med beredande av ytterligare medel till skogsutdikningar å enskildas skogar under lappmarkslagen samt å skogar under lagen om husbehovsskogar.

Beräkning av behövliga statsanslag.

Storleken av det årliga belopp, som må å riksstaten anvisas till skogsutdikningsbidrag, beror så gott som uteslutande av i vad mån medel här till kunna beredas i budgeten. Den föregående utredningen har visat, att utdikningsmöjligheterna, även om blott de bästa av de försumpade skogsmarkerna och dikningsbara myrarna nu till en början tagas i beräkning, äro så ofantliga, att de kunna anses praktiskt taget obegränsade. Hela arealen av nämnda bägge markslag inom skogsvårdslagens tillämpnings-

område har uppskattats till ungefär 22,600 kvadratkilometer eller 2,260,000 har. Ifall, såsom de sakkunniga hava funnit sannolikt, torrlägningskostnaden per har kan i medeltal beräknas till 125 kronor och hälften härav med 62 kronor 50 öre per har utgår i statsbidrag, skulle såsom bidrag till torrläggning av hela den nyssnämnda arealen krävas ett belopp av inalles 140 miljoner kronor. Visserligen kan det icke påräknas, att hela den nämnda arealen lämpar sig för skogsutdikning eller att sådan dikning överallt är ekonomiskt försvarbar, och ej heller torde det behöva beräknas, att högsta bidragsbeloppet städse skall utgå, men, även om man av dessa och andra skäl reducerar det sammanlagda belopp, som må kunna komma till nyttig användning för nu ifrågavarande ändamål, ända till hälften av nyssnämnda summa, kvarstår dock ett så stort anslagsbehov, att det är påtagligt, att, ifall något verkligt effektivt skall uträttas på nu ifrågavarande område, det årliga bidragsbeloppet icke får tillmätas alltför knappt. Det kan för övrigt framhållas, att även bland kategorien »möjligen dikningsbara myrar», som upptagits till sammanlagt 820,000 har, flera torde finnas, som förtjäna att utdikas. Vidare må erinras, att av förenämnda areal försumpad skogsmark och dikningsbara myrar icke mindre än 630,000 har äro belägna inom landet söder om Värmland, Dalarna och Norrland. Dessa marker torde i avseende å produktionskraft samt avsättningsmöjligheter för skogsprodukterna vara i det stora hela överlägsna de mera nordligt belägna. Enbart för deras utdikning skulle enligt ovan angivna förutsättningar krävas ett bidragsbelopp av nära 40 miljoner kronor.

Emellertid bör även tagas i betraktande, såväl att det förutsättes, att skogsägarna själva skola bestrida den del av torrlägningskostnaden, som icke erhålles i statsbidrag, som ock att personal måste finnas tillgänglig för att utföra undersöknings- och planlägningsförrättningar. Så länge verksamheten är jämförelsevis ny och innan insikten om det ekonomiskt fördelaktiga i en riktigt utförd skogsutdikning blir allmänt spridd, kan det därför vara skäl att framgå med viss försiktighet och icke för ändamålet anvisa större belopp än som kan antagas verkligen komma till användning.

Under beaktande av nu anförda synpunkter hava de sakkunniga stannat vid att föreslå, att tillsvidare ett årligt belopp av 500,000 kronor måtte kunna beviljas såsom dylika bidrag. Då bidragen enligt de föreslagna villkoren skola lyftas av skogsvårdsstyrelserna och särskilt bokföras hos dessa samt styrelsernas räkenskaper avslutas för kalenderår, bör det anslag, som må komma att anvisas för här avsett ändamål, av centralrådet disponeras för ändamålet under visst kalenderår, lämpligen det, vars första hälft ingår i det budgetår, för vilket anslaget anvisats. Då vidare enligt de föreslagna bestämmelserna de av centralrådet beviljade beloppen skola, allt efter som kontrakt m. m. hinna ordnas, i sin helhet av statskontoret utanordnas till skogsvårdsstyrelserna, och detta kan inträffa redan under

det kalenderår, anslaget avser, böra å anslaget städse finnas tillgängliga medel minst motsvarande vad som får för året beviljas såsom bidrag. I enlighet med vad sålunda anförts torde för budgetåret 1927—1928 ett reservationsanslag å 500,000 kronor böra för ändamålet upptagas i riksstaten samt medgivande lämnas, att från detta anslag må under 1928 bidrag beviljas till nyssangivna belopp.

Såsom förut framhållits tarvas därjämte, att skogsvårdsstyrelserna er-hålla ökade medel för att bestrida kostnaderna för denna nya förvaltningsgren. Beträffande sättet för åstadkommande av dessa medel hava de sakkunniga för avsikt att senare framlägga förslag i samband med fullgörandet av särskilt uppdrag att verkställa utredning angående åtgärder från statens sida för tryggnad av skogsvårdsstyrelsernas ekonomi. Det torde emellertid vara för bedömande av nu förevarande ärende av vikt, att en approximativ redogörelse lämnas för huru de sakkunniga tänkt sig, att sagda kostnader böra beräknas,

Med en totalsumma av 500,000 kronor i statsbidrag skulle efter 62 kronor 50 öre per har den statsunderstödda skogsutdikningsverksamheten årligen omfatta 8,000 har. Verkställda undersökningar hava givit vid handen, att, om förrättningsmännens fältarbetsdagar — med inräknande av allt fältarbete — evalveras i meter stakad dikeslängd, för varje dylik dag kan bli stakad en längd av 800 meter. Vidare har erfarenheten visat, att denna dikeslängd motsvarar i medeltal ungefär vad som kräves för torrläggning av 3 har. För fältarbeten å 8,000 har skulle alltså krävas inemot 2,700 stakningsdagar och den stakade dikeslängden skulle bli omkring 2,150,000 längdmeter. Det må antagas, att personer i länsskogvaktares ställning utföra fältarbetsförrättningar, motsvarande 2,000 stakningsdagar, och att dikningsledarna sjäva utföra dylikt arbete under 700 stakningsdagar. Vidare antages, att dikningsledaren behöver för erforderlig kontroll ute på fältet av länsskogvaktarnas förrättningar använda en femtedel av den tid dessa använt eller sålunda 400 dagar. Därjämte behöver dikningsledaren till inarbete för förslagens bearbetande, upprättande av handlingar m. m. ett antal expeditionsdagar, som synts kunna beräknas till något mindre än hälften av samtliga de egentliga stakningsdagarna (alltså icke kontroll-dagarna) och här antagits till 1,200 dagar.

För att komma till ett slutligt kostnadsbelopp måste även skogsvårdsstyrelsernas kostnad för de särskilda tjänstemännen beräknas och angivas per arbetsdag.

För personerna i länsskogvaktares ställning har då antagits en medelavlöning per år, med inräknande av dyrtidstillägg men icke av ålderstillägg, av 2,400 kronor, vilket efter 300 arbetsdagar per år gör 8 kronor per dag. Såsom dagtraktamente för stakningsdag har, med iakttagande att fri kost och logi böra ges av markägaren, 4 kronor ansetts tillräckligt. För resor har upptagits ett belopp av 2 kronor per dag, vilket ansetts tillfyllest, enär markägaren bör bekosta skjuts inom visst avstånd. To-

tala dagskostnaden för denna personal vid dessa förrättningar blir då 14 kronor.

Dikningsledarna hava antagits erhålla en årslön, dyrtidstillägg inberäknat men icke ålderstillägg, å 4,800 kronor, vilket för 300 arbetsdagar gör 16 kronor per dag. När de själva utföra stakningsförrättningen, böra de liksom länsskogvaktarna åtnjuta fri kost och logi, och deras dagtraktamente har då upptagits till 8 kronor, men vid kontrollresorna, då icke ytterligare bidrag torde böra avkrävas markägaren, bör helt dagtraktamente utgå med i genomsnitt 12 kronor. För skjuts har vid deras egna stakningar beräknats 5 kronor per dag och vid kontrollresor 8 kronor per dag. Inalles skulle dagskostnaden för dikningsledare uppgå till $16 + 8 + 5 = 29$ kronor vid egna stakningar, till $16 + 12 + 8 = 36$ kronor vid kontrollresor och till 16 kronor vid inarbete.

På grund härav har uppgjorts följande beräkning för totalutgifterna per år för hela landet,

2,000 fältarbetsdagar av länsskogvaktare å kronor 14	28,000
700 » » dikningsledare å » 29	20,300
400 kontroldagar å fältet av » å » 36	14,400
1,200 inarbetsdagar å » » » å » 16	19,200
	kronor 81,900
5 procent tillägg för skogsvårdsstyrelsens expenser	» 4,100
	kronor 86,000
Avgår markägarens bidrag, förslagsvis 0.5 öre per längd-	
meter, för 2,150,000 meter	» 10,750
	Rest kronor 75,250

eller i runt tal 75,000 kronor.

Denna kostnad motsvarar 15 procent av hela bidragssumman 500,000 kronor och 7.5 procent av totala kostnadsbeloppet, under förutsättning att halva kostnaden ges i bidrag. Den totala planläggningskostnaden, 86,000 kronor, motsvarar för 8,000 har 10 kronor 75 öre per har och 4 öre per längdmeter, under det att skogsvårdsstyrelsernas egen andel av denna kostnad, 75,000 kronor, motsvarar 9 kronor 37 öre per har och 3.5 öre per längdmeter.

Det belopp, som per år bör ställas till skogsvårdsstyrelsernas förfogande för bestridande av planläggnings- och övriga förvaltningskostnader för skogsutdikningsverksamheten, synes alltså kunna tills vidare beräknas till 75,000 kronor. Därest, såsom enligt de sakkunnigas förslag är avsett, skogsvårdsstyrelsernas arbete i förevarande avseende tager sin början den 1 juli 1927, erfordras dock för sistnämnda år allenast hälften av nyss angivna belopp eller 37,500 kronor. Till frågan, huruledes här avsedda medel böra fördelas mellan de särskilda skogsvårdsstyrelserna, skola de sakkunniga återkomma i samband med avgivandet av förslag i de ovan omförmälda frågorna rörande skogsvårdsstyrelsernas ekonomi.

De sålunda erforderliga årliga beloppen äro ju ganska betydande. Det

har därför synts angeläget att söka åstadkomma jämväl en beräkning över den vinst, som genom verksamheten kan vara att påräkna.

Då den statsunderstödda skogsutdikningen i första hand skall inrikta sig på att vinna eller förbättra sådan mark, som beräknas kunna lämna god vinst på företaget, sedan dikningskostnaden frånräknats, och då erfarenheten givit vid handen, att med skog bevuxna, försumpade skogsmarker hastigast lämna vinstgivande produktionsökning, torde kunna förutsättas, att arealen av så kallade försumpade skogsmarker årligen kommer att ingå med relativt högt belopp jämfört med övriga försumpningsmarker.

Av nämnd anledning kan exempelvis beräknas, att den försumpade skogsarealen kommer att omfatta 5,000 har och att resterande utdikad areal av 3,000 har kommer att utgöras av torvimpediment av övervägande god beskaffenhet.

Under antagande att å den försumpade skogsarealen växa skogsbestånd, vilkas medelålder uppskattas till 50 år, att slutenheten i bestånden endast uppgår till $\frac{3}{5}$ av normal slutenhet, att å denna mark medelboniteten före dikningen beräknats till VII:de men efter dikningen väntas uppnå IV:de boniteten, att av torvimpedimenten 2,000 har efter dikningen övergå till III:dje boniteten och 1,000 har till IV:de, varå återväxt genom självsådd omedelbart efter dikningen uppkommer, samt slutligen att avsättningsläget för skogsprodukter är medelgott och att å-priset på rot motsvarar det nu gängse, erhålles, med tillhjälp av Lundhs tabeller 32 och 33 i förut omnämnda avhandling »Produktionsundersökningar å avdikade marker», följande genom avdikningen framkallade ökning av framtida avkastningens värde, diskonterad till nutiden:

Försumpad skogsmark 5,000 $\times$ 305 $\times$ 0.6/0.8 =	kronor 1,143,000
Impediment, som över-	
går till III:dje bon. 2,000 $\times$ 197 =	» 394,000
Impediment, som över-	
går till IV:de bon. 1,000 $\times$ 113 =	» 113,000
Summa värdeökning å 8,000 har	kronor 1,650,000
Avgår dikningskostnaden	» 1,000,000
	Vinst kronor 650,000,

vilket motsvarar 81 kronor per har.

Genom ett årligt bidrag av staten till utdikning å skogar under skogsvårdslagen och med intresserade markägares medverkan vid utförandet av utdikningsarbetet skulle sålunda för en årlig kostnad av en miljon kronor kunna beräknas ett årligt tillskott av landets skogsproduktion motsvarande 1,650,000 kronor i värde. Från markägarens synpunkt erhålles denna vinst för en kostnad av allenast 500,000 kronor, vilken kostnad mången gång torde bestå endast i eget arbete.

Förutom nyssnämnda nationalvinst tillkommer i framtiden utökade tillfällen till arbetsförtjänst genom avverkning, utdrivning och förädling av å utdikade marker växande skog.

Skogsvårdsstyrelsernas förbund.

I det föregående hava de sakkunniga förutsatt, att befogenheten att å statens vägnar bevilja bidrag från det föreslagna skogsutdikningsanslaget skulle tillkomma skogsvårdsstyrelsernas förbunds centralråd. Härförutom skulle centralrådet enligt de sakkunnigas förslag fungera såsom ett sammanhållande och kontrollerande organ för befordrande av ett riktigt och ändamålsenligt fullgörande av skogsvårdsstyrelsernas åligganden med avseende å den ifrågasatta understödsverksamheten. Med hänsyn till den nya uppgift, som sålunda skulle anförtros åt centralrådet, torde en ändrad organisation såväl av skogsvårdsstyrelsernas förbund som av centralrådet självt och dess kansli vara påkallad.

Enligt de av Kungl. Maj:t den 14 augusti 1925 fastställda stadgarna för skogsvårdsstyrelsernas förbund utgör detta det centrala organet för rikets skogsvårdsstyrelser och har i denna egenskap följande uppgifter:

att bevaka och främja skogsvårdsstyrelsernas gemensamma intressen och att i sådant syfte göra erforderliga framställningar;

att verka för erforderlig enhetlighet i tillämpningen av lagar och författningar, som angå vården av enskildes skogar, och att för sådant ändamål verkställa nödiga utredningar samt vidtaga erforderliga åtgärder;

att åstadkomma samverkan mellan skogsvårdsstyrelserna för att tillgodose landets och den skogsägande allmänhetens anspråk på god och ändamålsenlig skogsvård;

att upprätta statistik över den enskilda skogsvården; samt

att avgiva yttranden och verkställa utredningar i ärenden, som röra skogsvårdsstyrelserna och deras verksamhet och som av Kungl. Maj:t eller andra myndigheter till förbundet för sådant ändamål överlämnas.

Någon skyldighet för skogsvårdsstyrelse att vara ansluten till förbundet finnes ej. För närvarande äro emellertid alla skogsvårdsstyrelser medlemmar av förbundet.

Förbundets beslutanderätt utövas — i den mån denna rätt ej uppdragits åt förbundets centralråd — vid förbundsstämma. Ordinarie sådan stämma hålles vart tredje år. Vid förbundsstämman äger varje till förbundet ansluten skogsvårdsstyrelse en röst, vilken rösträtt utövas av den eller de ledamöter av styrelsen, som äro närvarande vid stämman.

Enligt stadgarna företrädes förbundet av ett centralråd, bestående av nio ledamöter, av vilka åtta utses å förbundsstämma samt en av Kungl. Maj:t. Berörda åtta ledamöter väljas av skogsvårdsstyrelserna gruppvis, därvid varje grupp utser en ledamot. Med hänsyn till det sätt, varpå dessa grupper sammansatts, representera de skilda skogsvårdsintressen inom olika delar av landet.

För berörda nio ledamöter i centralrådet utses suppleanter till samma antal och i enahanda ordning som de ordinarie ledamöterna.

Härförutom skola vid förbundsstämma utses tvenne länsjägmästare jämte två suppleanter för dessa med uppgift att närvara vid centralrådets sammanträden och deltaga i dess överläggningar samt med skyldighet att, därest centralrådet fattar beslut, som strider mot länsjägmästarnas åsikt, låta till protokollet anteckna sin skiljaktiga mening.

Centralrådet har att verksamt befordra förbundets förenämnda uppgifter samt att i övrigt handlägga och avgöra sådana frågor, som ej anses böra hänskjutas till förbundsstämma. Centralrådet må ej fatta beslut, därest icke minst sex ledamöter äro tillstädes, eller ock fem, om de äro om beslutet ense.

Centralrådet utser inom sig ett arbetsutskott med det antal ledamöter och de uppgifter, som förbundsstämma beslutar. Av Kungl. Maj:t utsedd ledamot i centralrådet är självskriven ledamot i arbetsutskottet. Enligt förbundsstämmans beslut den 1 april 1925 utgöres arbetsutskottet för närvarande av fyra ledamöter, häri inberäknad den av Kungl. Maj:t utsedde ledamoten, och tillkommer det utskottet att handlägga och avgöra ärenden, som äro av mindre vikt eller ej tåla uppskov.

Enligt stadgarna äger centralrådet antaga sekreterare och annan erforderlig personal. På grund av detta bemyndigande har centralrådet hos sig anställt dels en sekreterare med juridisk och administrativ utbildning och dels en biträdande sekreterare med skoglig utbildning. I övrigt har centralrådet ej antagit någon kanslipersonal.

Sekreterarna, som tillika äro föredragande inför centralrådet och arbetsutskottet i förekommande frågor, uppbära i denna sin egenskap arvoden, den juridiskt-administrativt utbildade med 1,000 kronor och den skogligt utbildade med 1,200 kronor, allt per år. I betraktande av dessa blygsamma avlöningar är det uppenbart, att ifrågavarande sekreterarebefattningar äro avsedda såsom bisysslor. En följd härav är, att de nuvarande innehavarna av dessa befattningar båda hava sina huvudsakliga arbetsuppgifter på annat håll och sålunda allenast tidvis kunna ägna sig åt centralrådets tjänst.

Erfarenheten från den tid, centralrådet varit i funktion, synes giva vid handen, att redan de nuvarande arbetsuppgifterna äro av den omfattning, att ökad kanslipersonal tarvas. Beredningen av mera omfattande ärenden har sålunda ej sällan måst uppdragas åt olika av centralrådet tillsatta kommittéer med särskilda sekreterare.

Vad härefter angår frågan om de ändringar i förbundets och centralrådets organisation, som påkallas av centralrådets beklädande med förenämnda uppgifter i fråga om förvaltningen av det föreslagna skogsutdikningsanslaget, torde till en början vara tydligt, att sagda utvidgning av centralrådets verksamhet förutsätter, att förbundet och centralrådet förlänas en i författning grundad officiell karaktär. En dylik ändring i förbundets och centralrådets ställning synes för övrigt vara motiverad redan med hänsyn till den betydelsefulla verksamhet, som dessa organisationer nu utöva.

På grund härav och då de i ämnet erforderliga bestämmelserna lämpligen synas böra upptagas i en fristående författning, hava de sakkunniga utarbetat härvid fogade *förslag till förordning om skogsvårdsstyrelsernas förbund*.

Förslaget upptager bestämmelser om de huvudsakliga uppgifter, som ansetts böra tillkomma förbundet, om sättet för utövande av förbundets beslutanderätt, om grunderna för förbundets och centralrådets organisation samt om vissa ekonomiska och juridiska förvaltningsfrågor. De föreskrifter, som i övrigt äro påkallade angående förbundet och centralrådet, äro enligt förslaget avsedda att införas i särskilda stadgar för förbundet, vilka stadgar ansetts böra, i likhet med vad nu gäller, fastställas av Kungl. Maj:t.

Förslaget förutsätter, att samtliga skogsvårdsstyrelser obligatoriskt skola vara anslutna till förbundet. Detta synes vara en naturlig följd redan av de viktiga allmänna uppgifter, som nu tillkomma förbundet, men bliver enligt de sakkunnigas mening ofrånkomligt, därest förbundet beklädes med de ytterligare, från statens synpunkt måhända än betydelsefullare åligganden, som av de sakkunniga föreslagits.

De uppgifter, som enligt förslaget tillkomma förbundet, överensstämma med dem, som angivas i förbundets nuvarande stadgar. Den av de sakkunniga föreslagna befogenheten för centralrådet att deltaga i förvaltningen av det ifrågasatta skogsutdikningsanslaget har sålunda ej särskilt omnämnts i förslaget. Det har nämligen ansetts olämpligt, att i den nya förordningen, som i likhet med förordningen angående skogsvårdsstyrelser är avsedd att bliva av mera permanent natur, införa någon bestämmelse angående nämnda befogenhet, vilken ju bliver beroende av det beslut, som riksdagen årligen kan komma att fatta rörande omförmälda anslag.

Jämväl i fråga om sättet för utövande av förbundets beslutanderätt ansluter sig förslaget i allt väsentligt till förbundets nuvarande stadgar. Förslaget förutsätter sålunda, att beslutanderätten i regel tillkommer centralrådet. Allenast i den mån nämnda rätt i den föreslagna förordningen eller förbundets stadgar förbehållits förbundsstämman, äger denna utöva densamma. Bland de frågor, som enligt förslaget skola handläggas av förbundsstämman, må särskilt nämnas upprättande av förslag till stadgar för förbundet samt fråga om ändring av dessa. Att märka är emellertid, att centralrådet enligt förslaget, i likhet med vad nu gäller, äger beträffande viss fråga delegera sin beslutanderätt till förbundsstämman, dock att delegation ej må ske beträffande ärenden (ex. frågor om beviljande av dikningsbidrag), som enligt särskilda bestämmelser skola handläggas av centralrådet.

Liksom nu må enligt förslaget frågor, som äro av mindre vikt eller ej tåla uppskov, handläggas och avgöras av centralrådets arbetsutskott. Det har av praktiska skäl ansetts nödvändigt att bibehålla den nu tillämpade förenklade anordningen för dessa frågor avgörande. Omfattningen av arbetsutskottets kompetens har dock ansetts böra angivas i den föreslagna förordningen och ej, såsom nu, bero av förbundsstämmans beslut.

Enligt förslaget skall skogsvårdsstyrelses rösträtt vid förbundsstämman utövas genom ombud, som styrelsen utser inom sig. Denna bestämmelse innebär en ändring i nu gällande regler, enligt vilka rösträtten utövas, utan särskilt uppdrag av styrelsen, genom den eller de styrelseledamöter, som äro närvarande vid stämman. Denna ändring har ansetts påkallad såväl av formella skäl som för att framhäva förbundsstämmans natur av en verklig representation för skogsvårdsstyrelserna.

De i förslaget upptagna bestämmelserna rörande centralrådets organisation förete i tvenne väsentligare hänseenden skiljaktigheter från motsvarande föreskrifter i de nuvarande stadgarna. Den ena avvikelserna består därutinnan, att den Kungl. Maj:t nu tillkommande rätten att utse en ledamot i centralrådet jämte en suppleant för denne i förslaget ersatts av en motsvarande skyldighet för Kungl. Maj:t. Denna avvikelse är en naturlig följd av den nya uppgift med avseende å statsbidrag till skogsutdikning, som enligt de sakkunnigas förslag skulle tillkomma centralrådet. Den andra skiljaktigheten hänför sig därtill, att i förslaget införts föreskrift om minimiantalet medlemmar i arbetsutskottet, under det stadgarna överlämna åt förbundsstämman att härutinnan besluta. En bestämmelse i detta avseende i själva förordningen ha ansetts påkallad med hänsyn till den viktiga befogenhet, som enligt förslaget liksom enligt nu gällande bestämmelser tillkommer arbetsutskottet.

Såsom förut nämnts, har i förslaget förutsatts, att de föreskrifter rörande förbundet och centralrådet, som erfordras utöver de i förslaget upptagna, införas i förbundets stadgar. Vissa av de frågor, som sålunda äro avsedda att regleras genom stadgarna, äro emellertid av den vikt, att det ansetts lämpligt att beträffande dem i förordningen uttryckligen föreskriva en dylik reglering. En bestämmelse i detta avseende har upptagits i 8 § av förslaget.

9 och 10 §§ av förslaget motsvara, den förra § 16 i förbundets stadgar och den senare 9 § i förordningen angående skogsvårdsstyrelser. Enligt 9 § i förslaget skall där avsedd utdebitering verkställas i förhållande till, bland annat, varje skogsvårdsstyrelses inkomster av anslag från staten. Med avseende å innebörden av denna bestämmelse är att märka, att av skogsvårdsstyrelse lyftade statsbidrag till skogsutdikning, vilka bidrag skola av styrelsen utbetalas till vederbörande bidragstagare eller eventuellt återbäras till statskontoret, icke kunna anses såsom någon *styrelsens inkomst* och sålunda ej skola tagas i beräkning vid ifrågavarande utdebitering. Beträffande 10 § i förslaget torde böra framhållas, att enligt sakens natur centralrådets ledamöter och tjänstemän böra fullgöra sina åligganden under enahanda ansvar som ledamöter och befattningshavare i skogsvårdsstyrelserna.

Enligt allmänna administrativa grunder torde klagan över centralrådets beslut ävensom över förbundsstämmans beslut i sådana frågor, som central-

rådet hänskjutit till stämmans prövning, böra kunna föras hos Kungl. Maj:t. En bestämmelse härom har upptagits i 11 § av förslaget.

Övriga bestämmelser i förslaget torde ej tarva särskild motivering.

Den föreslagna förordningen torde böra träda i kraft den 1 juli 1927, då centralrådets verksamhet med avseende å statsbidrag till skogsutdikning är avsedd att taga sin början.

Förslaget innehåller ej några närmare bestämmelser angående centralrådets kansli, när dessa ansetts böra upptagas i stadgarna för förbundet. Såsom förut framhållits, torde emellertid en omorganisation av kansliet vara av nöden, därest centralrådets arbete på föreslaget sätt utökas. En plan till denna omorganisation synes i detta sammanhang böra framläggas.

Enligt de sakkunnigas beräkning torde antalet ansökningar om dikningsbidrag, som årligen komma att ingivas till centralrådet, sannolikt uppgå till inemot 2,000. Samtliga dessa ärenden måste enligt de föreslagna bidragsvillkoren inom centralrådet underkastas noggrann granskning ur såväl forstliga som formella synpunkter, varjämte, då tillgängliga medel ej alltid torde komma att förslå för ett beviljande av alla ansökningar, som uppfylla sagda villkor, ett urval av dem, som framför andra böra godkännas, måste ske. Härförutom åligger det centralrådet, bland annat, att meddela föreskrifter rörande upprättande av förslag till torrlägningsföretag i vissa fall samt angående viss utredning i dylika ärenden, att upprätta och till skogsvårdsstyrelserna översända erforderliga formulär och anvisningar, att granska och till statskontoret avgiva utlåtande över de av skogsvårdsstyrelserna enligt mom. 12 i bidragsvillkoren avgivna redogörelser, att behörigen expediera av centralrådet meddelade beslut i dessa ärenden samt att uppmärksam följa den vetenskapliga och praktiskt forstliga utvecklingen i hithörande frågor och på lämpligt sätt bringa därvid vunna resultat till skogsvårdsstyrelsernas kännedom.

Den högst betydande arbetsbörda, som enligt de sakkunnigas förslag sålunda skulle ytterligare påläggas centralrådet, förutsätter otvivelaktigt en avsevärd förstärkning av centralrådets kansli, helst detta redan nu måste anses vara betungat med mera arbete än som med hänsyn till kanslipersonalens avlöningsförhållanden kan anses skäligt. Denna förstärkning bör enligt de sakkunnigas mening i första rummet vinnas på det sätt, att den nuvarande befattningen såsom biträdande sekreterare ombildas till en sekreteraretjänst med sådan avlöning, att innehavaren av densamma kan helt eller i varje fall huvudsakligen ägna sina krafter åt de med tjänsten förenade göromål. Under sådan förutsättning bör det åligga denne befattningshavare att bereda och för centralrådet föredraga alla å centralrådet ankommande spörsmål rörande förvaltningen av ifrågavarande anslag och därmed sammanhängande spörsmål ävensom övriga till centralrådets handläggning hörande ärenden, som kräva forstlig sakkunskap eller eljest enligt centralrådets bestämmande skola beredas av denne tjänsteman. Såsom

kompetensvillkor för ifrågavarande befattning bör, såsom av det anförda redan framgår, uppställas högre forstlig utbildning. Med hänsyn till det omfattande och högt kvalificerade arbete, som kommer att åvila denne befattningshavare, synes han minst böra likställas med förste byråingenjör å agrikulturtekniska byrån i lantbruksstyrelsen, och torde med hänsyn härtill hans avlöning böra utgå enligt lönegraden B 26, ortgruppen G, i löneplanen för reglerade verk eller med en begynnelselön av 8,580 kronor jämte dyrtidstillägg enligt de för nyssnämnda verk gällande grunder.

Även efter inrättande av nyss angivna sekreteraretjänst torde emellertid centralrådet alltjämt hava behov av en juridiskt-administrativt utbildad sekreterare. Med hänsyn till beskaffenheten av såväl de ärenden, som nu tillkomma centralrådet, som de frågor, vilka enligt de sakkunnigas förslag skulle uppdragas åt detsamma, torde rådet ej vid ärendenas beredning kunna undvara den kompetens, som nämnde sekreterare representerar. Ej minst gäller detta den formella granskning, som centralrådet har att underkasta ärenden om dikningsbidrag. Ifrågavarande sekreterare bör därför vara skyldig att i den omfattning centralrådet bestämmer biträda vid sagda granskning ävensom, i likhet med vad nu är fallet, ansvara för arbetets behöriga gång inom kansliet. Såväl på grund av den ökning i denne sekreterares arbete, som härav föranledes, som med hänsyn därtill, att hans nuvarande avlöning måste anses oskäligt låg, hålla de sakkunniga före, att hans avlöning bör höjas från 1,000 till 3,000 kronor per år. Något dyrtidstillägg bör ej utgå till denne befattningshavare. På grund av hans uppgift att hava inseende över den övriga kanslipersonalen torde hans tjänstetitel lämpligen böra ändras till förste sekreterare.

Ett genomförande av de sakkunnigas förslag torde vidare förutsätta, att förutom förenämnda två befattningshavare hos centralrådet anställes även ett kvinnligt skrivbiträde, vilket torde böra avlönas enligt lönegrad B 2, ortgruppen G, i löneplanen för reglerade verk eller med en begynnelselön av 2,052 kronor jämte dyrtidstillägg enligt de för sagda verk gällande grunder.

Frågan, huruvida och på vad sätt nu angivna befattningshavare hos centralrådet böra beredas rätt till pension, torde ej böra upptagas till behandling i detta sammanhang utan få bliva beroende på initiativ från centralrådets sida.

I enlighet med vad sålunda anförts hava de sakkunniga uppgjort följande kostnadsberäkning för centralrådets kansli:

	Avlöning	Dyrtidstillägg	Summa
1 förste sekreterare	3,000	—	3,000
1 sekreterare	8,580	1,458	10,038
1 skrivbiträde	2,052	348	2,400
Summa kronor	13,632	1,806	15,438.

Såsom förut omnämnts, uppbära centralrådets nuvarande två sekreterare avlöningar av tillhoppa 2,200 kronor per år. Härförutom får centralrådet nu vidkännas kostnader för särskilda sekreterare för vissa utredningar samt för renskrivning, vilka kostnader torde böra beräknas till c:a 2,800 kronor för år. Vid genomförande av den av de sakkunniga föreslagna ombildningen av centralrådets kansli torde emellertid sistnämnda kostnader delvis bortfalla, förslagsvis hälften därav eller 1,400 kronor. Berörda ombildning kommer sålunda att för centralrådet medföra en merkostnad, uppgående till skillnaden mellan 15,438 kronor och 3,600 kronor eller, i avrundat tal, till 12,000 kronor. Då denna merkostnad med hänsyn till de omständigheter, som föranleda densamma, uppenbarligen bör i sin helhet täckas genom statsanslag, anse de sakkunniga, att det till centralrådet utgående riksstatsanslaget, som nu utgör 10,000 kronor, bör höjas till 22,000 kronor. Då emellertid den ifrågasatta förstärkningen av centralrådets kansli är avsedd att vinna tillämpning från och med den 1 juli 1927 samt det anslag, som må komma att för budgetåret 1927—1928 anvisas till centralrådets verksamhet, avser bidrag till verksamheten under kalenderåret 1927, kan höjningen i anslaget för nyssnämnda budgetår begränsas till 6,000 kronor. Hela anslaget till centralrådets verksamhet för detta budgetår bör alltså bestämmas till 16,000 kronor.

De sakkunnigas hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställa de sakkunniga, att herr statsrådet behagade tillstyrka Kungl. Maj:t att i proposition föreslå riksdagen att

a) godkänna härvid fogade förslag till grunder för understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet inom område, varå skogsvårdslagen äger tillämpning, av torrlägningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande för skogsbörd;

b) till sådant understödjande anvisa för budgetåret 1927—1928 under benämning *statens skogsutdikningsanslag* ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor;

c) medgiva, att under år 1928 må från statens skogsutdikningsanslag beviljas statsbidrag å tillhoppa 500,000 kronor;

d) antaga härvid fogade förslag till förordning om skogsvårdsstyrelsernas förbund; samt

e) såsom bidrag till bestridande av kostnaderna under år 1927 för skogsvårdsstyrelsernas förbund anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra reservationsanslag av 16,000 kronor.

Vidare hemställa de sakkunniga, att, därest ovan framställda förslag varda i huvudsak av Kungl. Maj:t och riksdagen bifallna, herr statsrådet behagade tillstyrka Kungl. Maj:t att, i anslutning till de synpunkter de sakkunniga framhållit i sin motivering, meddela närmare bestämmelser för vinnande av det med ifrågavarande understödsverksamhet avsedda ändamål, särskilt beträffande *dels* det bidrag till undersöknings- och förrätningskostnad, som må av skogsvårdsstyrelse utkrävas av markägare vid företag, till vilket skogsvårdsstyrelsen tillstyrker bidrag från statens skogsutdikningsanslag, *dels* behörighet för vissa befattningshavare hos skogsvårdsstyrelse att handlägga syneförrättning rörande företag, som avses i 7 kap. vattenlagen, när företaget huvudsakligen äsyftar torrläggning av mark i ändamål av skogsbörd, *dels* ock erforderlig ändring i kungl. kungörelsen den 10 mars 1922 angående gottgörelse åt synemän vid vissa syneförrättningar.

Slutligen hemställa de sakkunniga, att sådana repetitionskurser för dikningsledare och aspiranter till dikningsledarbefattning, som i motiveringen omförmäls, måtte anordnas vid skogshögskolan.

Förslag

till

kungörelse angående villkoren för statsbidrag från statens skogsutdikningsanslag.

Kungl. Maj:t har — sedan riksdagen *dels* godkänt av Kungl. Maj:t gjord framställning om vissa grunder för understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet inom område, varå skogsvårdslagen äger tillämpning, av torrlägningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande för skogsbörd, *dels ock* till sådant understödjande anvisat anslag under benämningen *statens skogsutdikningsanslag* — funnit gott förordna, att följande villkor skola lända till efterrättelse för statsbidrag från statens skogsutdikningsanslag:

Mom. 1. Från statens skogsutdikningsanslag kan i den ordning nedan sägs anvisas statsbidrag till utförande inom område, varå skogsvårdslagen äger tillämpning, av torrlägningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande för skogsbörd.

Mom. 2. Förslag till utförande av företag, vartill statsbidrag må utgå, skall, därest och i den mån i företaget ingående torrlägningsarbete anses böra vidmakthållas under längre tid än tio år, vara upprättat vid synerförrättning enligt bestämmelserna i 10 kap. vattenlagen men må eljest vara uppgjort i den ordning, varom skogsvårdsstyrelsernas förbunds centralråd äger meddela närmare bestämmelser. Därjämte skall beträffande företaget vara genom vederbörande skogsvårdsstyrelses försorg verkställd ytterligare utredning i enlighet med föreskrifter, som meddelas av nämnda centralråd.

Ansökning om statsbidrag skall ingivas till vederbörande skogsvårdsstyrelse, som har att med eget utlåtande underställa centralrådet frågan om dylikt statsbidrag och därvid meddela uppgifter om företaget enligt av centralrådet fastställt formulär samt bifoga de handlingar rörande ärendet, som centralrådet föreskriver. För att kunna komma i betraktande vid utdelandet av bidrag från de för löpande budgetåret tillgängliga statsmedel skall sådan framställning vara inkommen till centralrådet före den 1 december.

Efter granskning av handlingarna beslutar centralrådet angående beviljande av statsbidrag med iakttagande, att bidrag främst lämnas till sådana företag, som befinnas mest förtjänta av understöd, samt fastställer arbetsplan för de företag, till vilka bidrag beviljas. Är ärende av den omfattning eller beskaffenhet i övrigt, att för dess fullständiga utredning sådan speciell sakkunskap erfordras, som finnes särskilt företrädd inom lantbruksstyrelsen eller väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, åligger det centralrådet att, innan beslut fattas, från vederbörande styrelse inhämta yttrande i ämnet.

Centralrådet underrättar statskontoret om de bidragsbelopp, som beviljats till varje särskilt företag.

Mom. 3. Statsbidrag till visst företag eller del därav kan beviljas under förutsättning, att centralrådet finner värdet av båtnaden i avseende å markens utnyttjande för skogsbörd överstiga kostnaden för torrläggningen med minst en tredjedel av denna kostnad; dock att i undantagsfall, när särskilda skäl därtill äro, statsbidrag kan beviljas, om värdet av båtnaden är mindre än nyss sagts men uppgår minst till samma belopp som kostnaden för torrläggningen.

Mom. 4. Bidrag må icke utgå för sådant i torrläggning ingående arbete, vartill statsunderstöd i form av bidrag eller lån förut utgått eller åtnjutes, varemot den omständigheten, att till dylikt arbete utgått eller utgår bidrag från skogsvårdskassa eller att till annan del av företaget, än bidraget avser, statsunderstöd i form av bidrag eller lån utgått eller åtnjutes, icke utgör hinder för bidrags beviljande.

Mom. 5. Statsbidrag kan beviljas till högst 50 procent av den utav centralrådet godkända kostnaden för torrlägningsarbetet.

I den mån det av centralrådet godkända båtnadsvärdet överstiger kostnaden med mer än två tredjedelar av denna, skall bidraget undergå skäligen minskning.

Mom. 6. Med den, som mot åtnjutande av statsbidrag från statens skogsutdikningsanslag åtager sig ett torrlägningsarbete, skall vederbörande skogsvårdsstyrelse upprätta skriftligt kontrakt.

Genom dylikt kontrakt skall bidragstagaren förbinda sig att inom bestämd tid fullborda torrlägningsarbetet i överensstämmelse med den fastställda arbetsplanen,

att därvid iakttaga de föreskrifter, som av centralrådet eller vederbörande skogsvårdsstyrelse härutöver må hava meddelats,

att fullgöra de övriga åtaganden, som enligt denna kungörelse åligga bidragstagaren,

att bestrida vad till företagets fullbordande må erfordras utöver beviljat bidrag från förevarande anslag och det understöd, som eljest må utgå till företaget från skogsvårdskassa eller i form av bidrag eller lån av statsmedel, samt

att vid arbetets utförande underkasta sig kontroll av vederbörande skogsvårdsstyrelse.

Därest förslaget icke upprättats vid syn enligt 10 kap. vattenlagen, skall bidragstagaren därjämte i kontraktet förbinda sig att underhålla torrlägningsarbetet i den omfattning och under den tid, som i kontraktet bestämmes, vid äventyr att skogsvårdsstyrelsen äger att, efter besiktning av två ojäviga män, på den försumliges bekostnad verkställa arbetet.

Kontraktet skall jämte fullständiga avskrifter och kopior av de till den fastställda arbetsplanen hörande handlingar och ritningar förvaras hos vederbörande skogsvårdsstyrelse.

Har kontrakt icke avslutats inom två år från det centralrådet meddelat beslut om bidrags beviljande, är frågan om bidrag till företaget förfallen. Skogsvårdsstyrelsen har att härom omedelbart underrätta statskontoret.

Mom. 7. För fullgörandet av kontraktet ävensom, därest mot kontraktet brytes, för återbärande av lyftad del av statsbidraget jämte därå upplupen ränta skall ställas säkerhet, som av vederbörande skogsvårdsstyrelse godkännes. Sådan säkerhetsförbindelse skall upphöra att gälla, så snart torrlägningsarbetet blivit av skogsvårdsstyrelsen godkänt, dock att vid företag, vartill förslag icke uppgjorts vid syn enligt 10 kap. vattenlagen, säkerhetsförbindelsen skall beträffande underhållets fullgörande fortfara att gälla under den för sådan underhållsskyldighet i kontraktet bestämda tiden. Säkerhetsförbindelsen skall förvaras hos skogsvårdsstyrelsen. Gentemot statskontoret ansvarar skogsvårdsstyrelsen för fullgörandet av de åtaganden, säkerhetsförbindelsen avser.

Mom. 8. Det tillkommer vederbörande skogsvårdsstyrelse att hava inseendet över utförandet av torrlägningsarbete, beträffande vilket kontrakt blivit antaget, ävensom att meddela slutligt godkännande av sådant arbete; dock att centralrådet äger föreskriva, att företag, beträffande vilket yttrande inhämtats från lantbruksstyrelsen eller väg- och vattenbyggnadsstyrelsen efter ty i mom. 2 sägs, icke må av skogsvårdsstyrelsen godkännas, förrän vederbörande ämbetsverk meddelat, att från dess sida hinder icke möter för godkännandet.

Mom. 9. Sedan kontrakt avslutats och säkerhetsförbindelse godkänts, äger skogsvårdsstyrelsen att med bifogande av bestyrkta avskrifter av dessa handlingar hos statskontoret rekvirera beviljat statsbidrag, varefter detta av statskontoret utanordnas till styrelsen för att i den ordning nedan sägs tillhandahållas bidragstagaren. I avvaktan på medlens användning för avsett ändamål förvaltas de av skogsvårdsstyrelsen samt skola särskilt bokföras och redovisas. Uppstående ränteinkomst tillfaller skogsvårdsstyrelsen.

En första utbetalning till bidragstagaren må enligt skogsvårdsstyrelsens bestämmande ske, sedan hos denna styrelse styrkts, att arbetet blivit påbörjat.

Återstoden av statsbidraget får, likaledes enligt skogsvårdsstyrelsens bestämmande, lyftas i den mån arbetets fortgång styrkes genom till styrelsen ingivna bevis eller intyg, dock skall städse en fjärdedel av statsbidraget innestå, intill dess arbetet blivit vederbörligen avsynat och av skogsvårdsstyrelsen godkänt.

Mom. 10. Vederbörande skogsvårdsstyrelse äger meddela tillstånd till avvikelse från fastställd arbetsplan; åliggande det därvid skogsvårdsstyrelsen att, därest sådan avvikelse föranleder minskning av den del av kostnaden för företaget, vartill statsbidrag beviljats, såsom villkor för dylikt tillstånd föreskriva motsvarande minskning av statsbidraget. Å skogsvårdsstyrelsen ankommer jämväl att, då bidragstagare mot avstående av statsbidrag önskar befrielse från för bidragets tillgodonjutande föreskrivna villkor, meddela för bidragets indragande erforderliga föreskrifter.

I händelse avvikelse utan därtill erhållet tillstånd skett från den fastställda arbetsplanen,

eller arbetet icke blivit fullbordat inom därför bestämd tid och skogsvårdsstyrelsen ej heller meddelat anstånd med dess utförande,

ankommer det på skogsvårdsstyrelsen att inställa all vidare utbetalning av statsbidraget samt återfordra vad därav uppburits att inom viss angiven tid på en gång eller efter hand inbetalas till skogsvårdsstyrelsen. Å sålunda lyftade och återburna medel skall bidragstagaren erlægga fem procent årlig ränta från lyftningsdagen till dess återbetalning sker.

Skogsvårdsstyrelsen skall omedelbart till statskontoret inleverera sålunda återburna eller icke vidare disponerade bidragsbelopp, varemot räntan tillfaller skogsvårdsstyrelsen.

Alla kostnader av vad namn de vara må, som föranledas för skogsvårdsstyrelse till följd av indragning eller återbäring av utbetalade bidrag, skola bestridas eller gottgöras av bidragstagaren.

Mom. 11. Alla med statsbidrag utförda arbeten skola i den omfattning och under den tid, som bestämts vid syn enligt 10 kap. vattenlagen eller i det upprättade kontraktet, av vederbörande delägare i företaget underhållas, intill dess sådan underhållsskyldighet kan varda andra i laga ordning ålagd eller vederbörande från underhållsskyldigheten befriats.

Övervakandet av underhållsskyldighetens fullgörande skall ankomma på vederbörande skogsvårdsstyrelse.

Därest underhållsskyldigheten försummas, skall beträffande företag, vartill förslag upprättats vid syn enligt 10 kap. vattenlagen, med avseende på bristens botande och uttagandet av därför erforderliga kostnader hos den försumlige gälla vad därom stadgas i 13 kap. 17 § nämnda lag; och skall befogenhet att i här avsett fall bota bristen och uttaga därför erforderlig kostnad hos den försumlige tillkomma vederbörande skogsvårdsstyrelse.

Mom. 12. Varje skogsvårdsstyrelse, som förmedlar statsbidrag från nu ifrågavarande anslag, skall årligen före den 1 april till centralrådet afgiva redogörelse i två exemplar för rörelsen under nästföregående år enligt föreskrifter, som meddelas av centralrådet. Centralrådet åligger att efter granskning av redogörelsen med eget utlåtande före den 1 juni överlämna det ena exemplaret till statskontoret.

Mom. 13. Kungl. Maj:t äger meddela de närmare bestämmelser, som kunna erfordras för vinnande av det med ifrågavarande understödsverksamhet avsedda ändamål.

Förslag

till

förordning om skogsvårdsstyrelsernas förbund.

Häri genom förordnas:

1 §.

För handhavande av angelägenheter, som äro gemensamma för skogsvårdsstyrelserna i riket, skola dessa vara sammanslutna till ett förbund (*skogsvårdsstyrelsernas förbund*).

2 §.

Förbundet har särskilt till uppgift att

- a) bevaka och främja skogsvårdsstyrelsernas gemensamma intressen;
- b) verka för erforderlig enhetlighet i tillämpningen av lagar och författningar, vilkas handhavande ankommer å skogsvårdsstyrelserna;
- c) åstadkomma samverkan mellan skogsvårdsstyrelserna för befordrande av en förbättrad skogsvård;
- d) upprätta statistik över skogsvårdsstyrelsernas verksamhet;
- e) avgiva yttranden och verkställa utredningar i ärenden, som röra skogsvårdsstyrelserna eller deras verksamhet och som av Kungl. Maj:t eller andra myndigheter överlämnas till förbundet för sådant ändamål.

Förbundet har att vid fullgörande av sin uppgift ställa sig till efterrättelse de stadgar, som Kungl. Maj:t efter förbundets förslag fastställer.

Förslag till stadgar upprättas vid stämma, varom i 3 § förmäles.

3 §.

Skogsvårdsstyrelses rätt att deltaga i handhavandet av förbundets angelägenheter utövas å förbundsstämma.

Vid sådan stämma äger varje skogsvårdsstyrelse en röst, vilken rösträtt utövas genom ombud, som styrelsen inom sig utser.

Ordinarie förbundsstämma hålles vart tredje år.

4 §.

Frågor, tillhörande förbundets verksamhetsområde, skola, så framt de ej enligt denna förordning eller förbundets stadgar ankomma å förbundsstämmans prövning, handläggas och avgöras av ett centralråd, bestående av nio ledamöter, av vilka en utses av Kungl. Maj:t samt åtta väljas å ordinarie förbundsstämma.

För varje ledamot i centralrådet skall i enahanda ordning som denne utses en suppleant.

5 §.

Det är centralrådet obetaget att till förbundsstämmans prövning hän-
skjuta viss fråga, som tillhör centralrådets avgörande. Vad nu sagts gäller
dock ej fråga, som efter ty särskilt är stadgat skall handläggas av
centralrådet.

Centralrådet äger att i förhållande till tredje man handla å förbundets
vägnar samt att inför domstolar och andra myndigheter företräda för-
bundet.

Centralrådet förvaltar förbundets medel och övriga tillgångar samt
antager sekreterare och annan erforderlig kanslipersonal.

6 §.

För besluts fattande inom centralrådet fordras, så vitt ej annat följer
av 7 §, att sex ledamöter äro tillstädes, eller ock fem, därest de äro om
beslutet ense.

7 §.

Till centralrådets befattning hörande frågor, som äro av mindre vikt
eller ej tåla uppskov, må handläggas och avgöras av ett arbetsutskott, be-
stående av den av Kungl. Maj:t utsedde ledamoten i centralrådet samt
minst två andra medlemmar, som centralrådet inom sig utser.

Vid förfall för den av Kungl. Maj:t utsedde ledamoten inträder dennes
suppleant i arbetsutskottet. För övriga medlemmar av utskottet utser
centralrådet inom sig erforderligt antal suppleanter.

8 §.

Stadgarna för förbundet skola angiva:

huru revision av centralrådets förvaltning skall ske;

tiden för räkenskapsavslutning;

det sätt, varpå kallelse till förbundsstämma skall äga rum samt den
tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vid-
tagna;

det sätt, varpå länsjägmästarna må beredas tillfälle att deltaga i för-
bundsstämmans, centralrådets och arbetsutskottets förhandlingar;

efter vilka grunder ersättning skall utgå till ledamöter i centralrådet
och revisorer;

samt vad i övrigt kan finnas nödigt.

9 §.

De medel, som erfordras för bestridande av förbundets utgifter, skola, i
den mån de ej ställas till förfogande i annan ordning, anskaffas genom

utdebitering å samtliga skogsvårdsstyrelser i förhållande till varje styrelses inkomster av skogsvårdsavgifter samt anslag från staten, landsting och hushållningssällskap under året närmast före utdebiteringen.

Det ankommer å centralrådet att verkställa dylik utdebitering.

10 §.

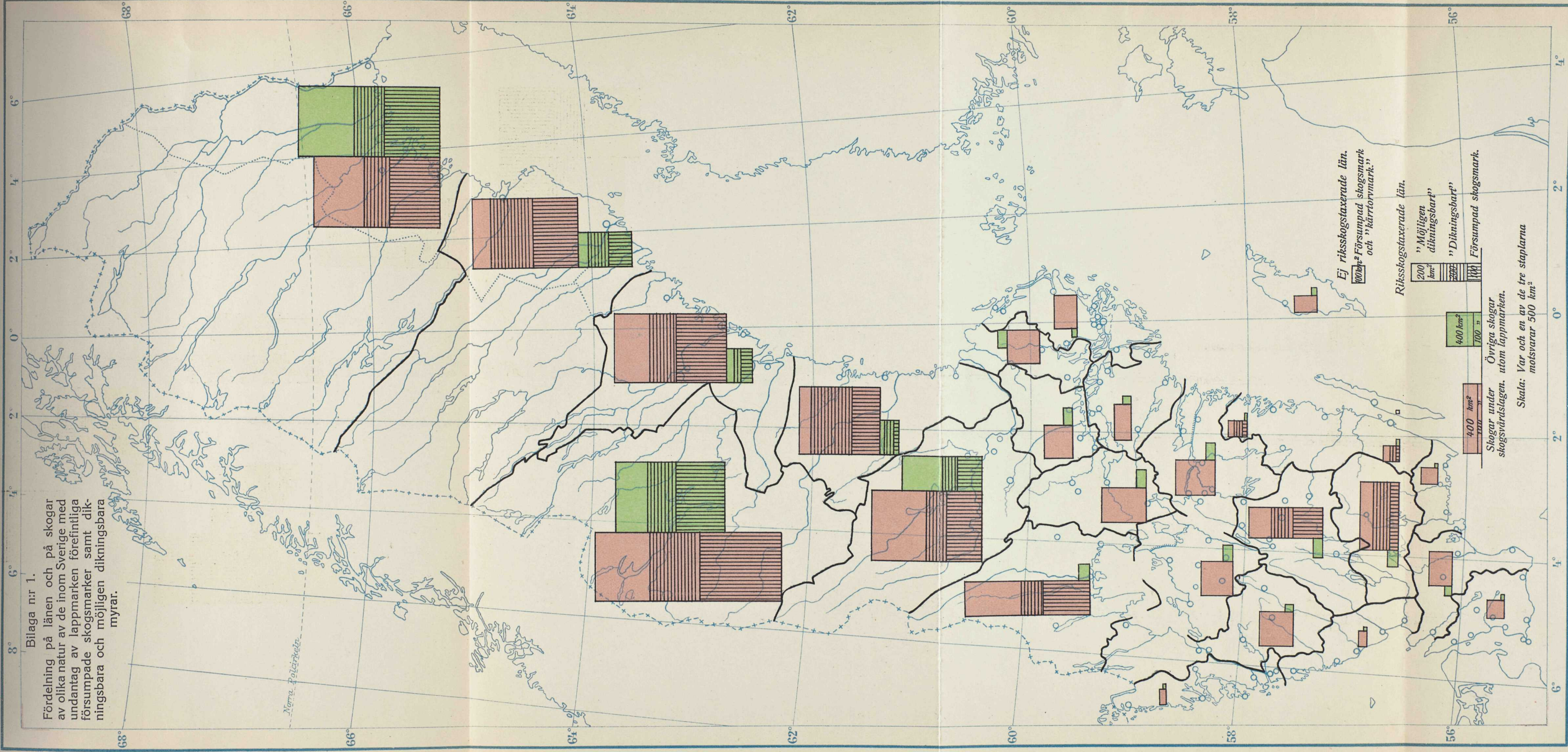
Centralrådets ledamöter och tjänstemän vare i utövningen av sina befattningar underkastade det ansvar och den påföljd, som i allmän lag stadgas om statens ämbets- och tjänstemän.

För de medel, som centralrådet har under sin förvaltning, ansvarar dess ledamöter gemensamt. Denna ansvarighet fortfar, till dess förvaltningen blivit i den i stadgarna angivna ordning eller, om klander anställes, av vederbörlig domstol godkänd, eller ock till dess natt och år efter räkenskapens avlämnande förflutit, utan att klander i laga ordning blivit anställt.

11 §.

Över centralrådets beslut så ock över förbundsstämmans beslut i fråga som av centralrådet hänskjutits till stämmans prövning, må klagan föras hos Konungen genom besvär, som skola ingivas till jordbruksdepartementet före klockan tolv å trettionde dagen från den dag klaganden erhållit del av samma beslut.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 juli 1927.

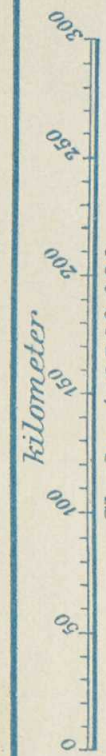

Bilaga nr 2.

Totala arealer försumpade skogsmarker samt dikningsbara och möjligen dikningsbara myrar, fördelade på skogar under skogsvårdslagen och på övriga skogar utom lappmarken.

- Skogar under skogsvårdslagen
- Övriga skogar utom lappmarken.

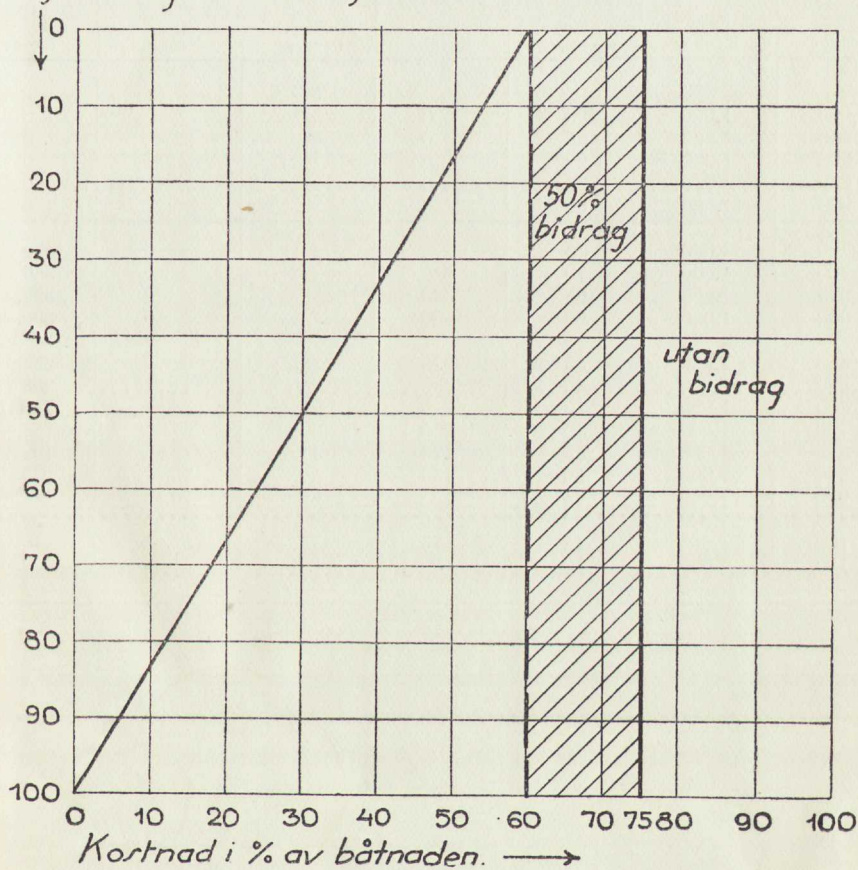

Skala 1:3500 000

Bil. 3.

Diagram över statsbidragets beräkning.

Procentisk minskning av det såsom
högst medgivna bidraget:

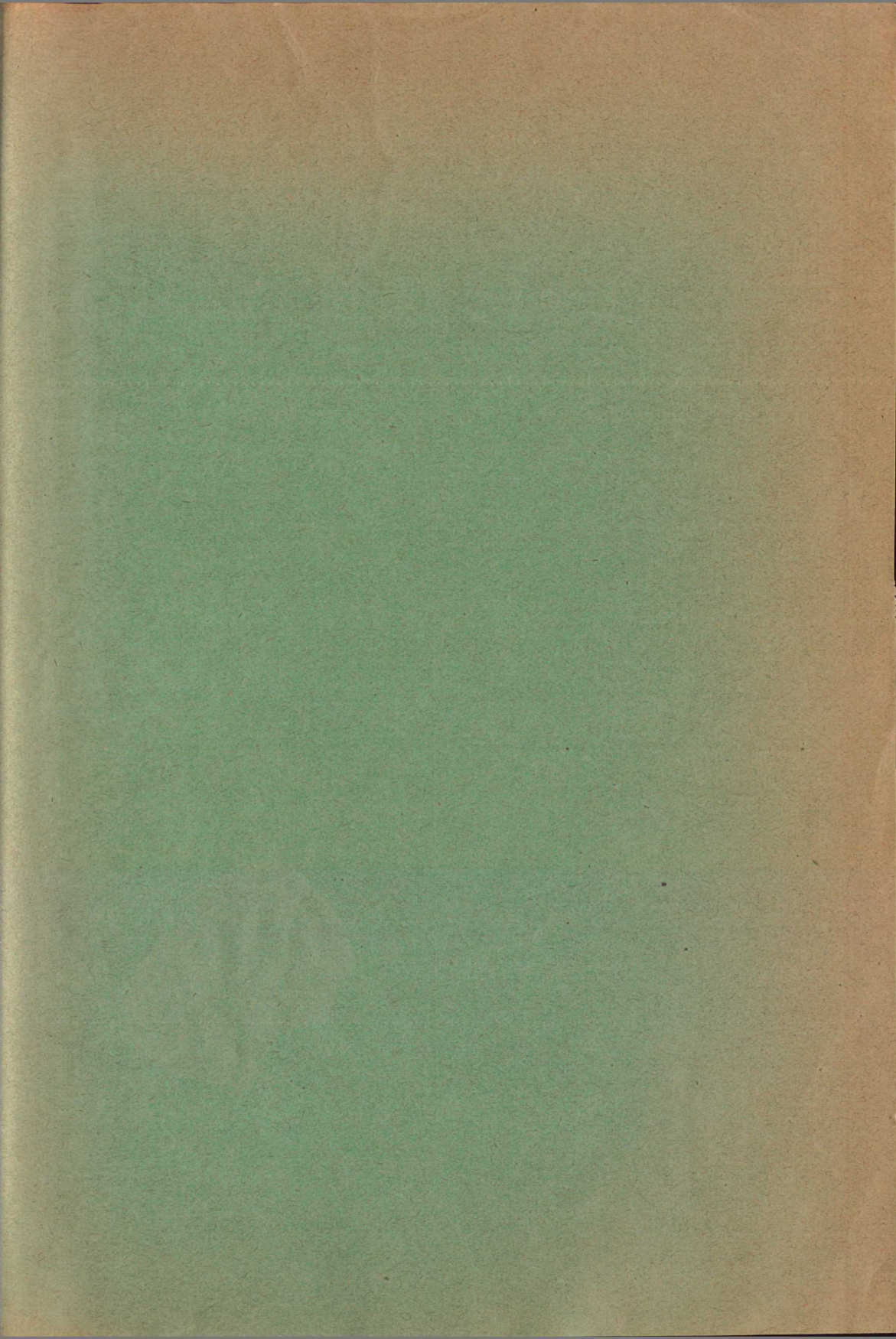
Tabell över statsbidragets beräkning.

Kostnad	Båtnad	Kostnad i procent av båtnaden	Bidrag med 50 % av kostnaden	Beräkning av bidraget		
				Högsta medgivna bidraget minskas med		Bidraget utgör
Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Procent	Kronor	Kronor
1,000	1,000	100	0			0
950	1,000	95	0			0
900	1,000	90	0			0
850	1,000	85	0			0
800	1,000	80	0			0
750	1,000	75	375	0	0	375
700	1,000	70	350	0	0	350
650	1,000	65	325	0	0	325.—
600	1,000	60	300	0	0	300.—
550	1,000	55	275	8.—	22.—	253.—
500	1,000	50	250	16.5	41.25	208.75
450	1,000	45	225	25.—	56.25	168.75
400	1,000	40	200	33.5	67.—	133.—
350	1,000	35	175	41.5	72.63	102.37
300	1,000	30	150	50.—	75.—	75.—
250	1,000	25	125	58.5	78.13	51.87
200	1,000	20	100	66.5	66.50	33.50
150	1,000	15	75	75.—	56.25	18.75
100	1,000	10	50	83.—	41.50	8.50

Innehållsförteckning.

	Sid.
Skrivelse till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet	3
De sakkunnigas uppdrag	4
Arealer vattensjuk mark inom olika delar av landet	6
Olika torvmarkstyper	9
Om de naturliga förutsättningarna att utnyttja impedimentartade torvmarker för skogsbörd	12
Några exempel på skogsproduktionsförmågan hos avdikade torvmarker	15
Om dikningens räntabilitet	18
Skogsvårdsstyrelsernas hittillsvarande verksamhet för ändamålet	23
Behovet av statshjälp för skogsutdikning	28
Vilka skogar skall statshjälpen till skogsutdikning avse?	31
Lån eller bidrag utan återbetalningsskyldighet?	33
Huvudgrunderna för bidragsverksamhetens anordnande	36
Proceduren vid utdikningsförslags upprättande	38
Förrättningsmän	41
Båtnadens beräkning	43
Bidragsbeloppet	45
Den centrala handläggningen av bidragsverksamheten	48
Speciell motivering till förslag till kungörelse angående villkoren för stats- bidrag från statens skogsutdikningsanslag:	50
Mom. 1	50
» 2	50
» 3	52
» 4	52
» 5	54
» 6	54
» 7	55
» 8	56
» 9	56
» 10	56
» 11	57
» 12	58
» 13	58
Enskilda skogar, som icke äro underkastade skogsvårdslagen	58
Beräkning av behövliga statsanslag	62

	Sid.
Skogsvårdsstyrelsernas förbund	67
De sakkunnigas hemställan.....	73
Förslag till kungörelse angående villkoren för statsbidrag från statens skogs- utdikningsanslag	75
Förslag till förordning om skogsvårdsstyrelsernas förbund.....	80
Bilagor:	
1. Karta över fördelningen på länen och på skogar av olika natur av de inom Sverige med undantag av lappmarken förefintliga försumpade skogsmarker samt dikningsbara och möjligen dikningsbara myrar.....	83
2. Karta över totala arealer försumpade skogsmarker samt dikningsbara och möjligen dikningsbara myrar, fördelade på skogar under skogsvårds- lagen och på övriga skogar utom lappmarken	85
3. Diagram över statsbidragets beräkning	87
4. Tabell » » »	88

Statens offentliga utredningar 1926

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipping. Fångvärd.

P. M. ang. tätare tingssammanträden. [6]
Betänkande ang. ändringar i hovrätternas organisation,
arbetssätt och löneförhållanden m. m. [20]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Betänkande ang. de icke rättsbildade domsagobiträde-
nas avlöningsförhållanden och anställningsvillkor.
[2]
1921 års pensionskommittés betänkande. 7. Nytt förslag
till militär tjänstepensionslag. [3]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande ang. beskattning av inländska juridiska
personer. [18]

Politi.

Betänkande med förslag till lag ang. åtgärder mot
dryckenskap och fylleri. [17]

Socialpolitik.

Utredning rörande lagstiftningen om arbetstidens be-
gränsning i vissa främmande länder m. m. [1]
Postverket. [4]
Förslag till lag om behandling av vissa arbetsovilliga
och samhällsvådliga m. m. [9]

Hälsa- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Ingenjör N. Ekwalls utredningar. 5. Ang. elektrifiering
av landsbygden inom Stockholms län. [23] 6. Ang.
elektrifiering av landsbygden inom Uppsala län. [24]
7. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Söder-
manlands län. [25] 8. Ang. elektrifiering av lands-
bygden inom Göteborgs och Bohus län. [26] 9. Ang.
elektrifiering av landsbygden inom Älvsborgs län.
[27] 10. Ang. elektrifiering av landsbygden inom
Skaraborgs län. [28]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Förslag till ändrad lydelse av vissa delar av lagen om
nyttjanderätt till fast egendom. [8]
Förslag till lag ang. uppsikt å vissa jordbruk. [15]
Utlåtande med förslag ang. statsbidrag till nyodling och
betesförbättring å ofullständiga jordbruk. [21]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande ang. statsbidrag för torrläggning av mark
i ändamål av skogsbörd m. m. [29]

Industri.

Cement- och betongbestämmelser. Andra upplagan med
tilläggsbestämmelser. [13]
Tillägg nr 1 till cementbestämmelser. Särtryck ur
1926: 13. [14]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande och förslag ang. ordnandet av bangårds-
förhållandena i Göteborg. [16]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Det svenska skolväsendets organisation. [5]
Betänkande ang. gymnastiska centralinstitutet. [10]
Förslag till handbok för svenska kyrkan. [12]

Försvarsväsen.

Betänkande ang. förenkling av förvaltningsorganisatio-
nen vid arméns truppförband. [7]
Förenkling av organisationen å flottans stationer m. m.
Del. 1. Flottans varv. [11] Del. 2. Flottans stationer
utom varven. [19]
Betänkande rörande den ekonomiska försvarsbered-
skapens organisation. [22]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

307-27
21.